

Tisdagen den 11 juni

Kl. 13.00–15.56
18.00–20.23

---

§ 1 Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 13 juni kl. 14.00*.

§ 2 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2018/19:SfU25 Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit

Socialutskottets betänkande

2018/19:SoU20 Omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer

Skatteutskottets betänkande

2018/19:SKU23 Redovisning av skatteutgifter 2019

Utrikesutskottets betänkanden

2018/19:UU9 Strategisk exportkontroll 2018 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

2018/19:UU12 Säkerhetspolitik

§ 3 Svar på interpellation 2018/19:221 om föräldrastödsprogram

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Johan Hultberg har frågat mig varför regeringen slopar satsningen på föräldrastödsprogram och huruvida jag avser att vidta några åtgärder för att stärka det förebyggande arbetet för att långsiktigt minska trycket på landets socialtjänster.

Socialstyrelsens senaste lägesrapporter visar att socialtjänsten har varit ansträngd i flera kommuner de senaste åren. Regeringen har därför vidtagit åtgärder för att stärka socialtjänsten och utveckla den sociala barn- och ungdomsvården. Jag ska nämna några av de åtgärder som vidtagits.

Först och främst fortsätter arbetet inom ramen för den nationella föräldraskapsstödsstrategin. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har i uppdrag att stödja genomförandet och följa upp strategin, och alla länsstyrelser har i uppdrag att stödja aktörerna i respektive län i att utveckla sitt arbete. Strategin är ett viktigt verktyg för att stärka föräldraförmågan och relationen mellan barn och föräldrar. Målsättningen är att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt.

Utöver strategin har Socialstyrelsen i uppdrag att stödja huvudmän och yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården. Socialstyrelsen har också i uppdrag att tillsammans med Skolverket genomföra ett treårigt utvecklingsarbete som ska syfta till att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Regeringen har även fördelat pengar till verksamheterna. För stärkt bemanning i socialtjänstens barn- och ungdomsvård fördelas årligen statsbidrag till kommunerna för fler socialsekreterare. Det innebär totalt 360 miljoner kronor 2018–2019 för stärkt bemanning och 150 miljoner kronor ytterligare under 2020. Utöver det fördelas statsbidrag till kommuner på 100 miljoner kronor årligen under åren 2018–2020 i syfte att stärka socialtjänstens insatser för barn och unga med psykisk ohälsa.

Den pågående utredningen Framtidens socialtjänst, som ser över socialtjänstens uppgifter och ansvar, har i sitt delbetänkande lagt en grund och visat på vikten av det förebyggande arbetet. I slutbetänkandet som ska lämnas senast den 1 juni nästa år kommer förslag på en moderniserad socialtjänstlag att presenteras. Jag ser fram emot utredningens förslag, vilka jag hoppas kommer att få stor betydelse för att möta flera av samhällets utmaningar och främja en jämlik, jämställd, hållbar och professionell socialtjänst.

Anf. 2 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Ministern säger att Socialstyrelsens senaste lägesrapporter visar att socialtjänsten har varit ansträngd i flera kommuner de senaste åren. Jag skulle vilja säga att det är dagens understatement. Om vi tittar på hur läget är och har varit under många år inom socialtjänsten ser vi att det är extremt ansträngt inte bara i några få kommuner utan praktiskt taget i Sveriges samtliga 290 kommuner. Inte minst är det så på grund av det stora mottagandet av asylsökande som vi har haft i kombination med att vi också ser ett ökat behov av socialtjänstens insatser, till exempel för att många barn och ungdomar mår psykiskt dåligt och är i behov av hjälp.

Jag och Moderaterna tycker att det finns skäl att tala om socialtjänsten som om den befinner sig i kris, åtminstone i form av en bemanningskris. Ministern lyfter i sitt svar här fram en del satsningar som regeringen har gjort för att förbättra bemanningen inom socialtjänsten, och gott är väl det, men grundläggande tror jag är att jobba med arbetsförhållandena inom socialtjänsten, att skapa bättre förutsättningar för medarbetarna att göra ett gott jobb, att förbättra arbetsmiljön och inte minst att jobba förebyggande, vilket den här interpellationen särskilt fokuserar på.

I dag saknas omkring 1 000 socialsekreterare i landet. Åtta av tio kommuner uppger att de har svårt att rekrytera socialsekreterare. Socialsekreterare träffar i genomsnitt sina klienter fyra timmar per vecka, och utredare inom barn- och ungdomsvården har enskilda samtal med barn och unga i

genomsnitt tio minuter per dag. Jag tror att ministern är helt överens med mig om att det är en situation som inte är tillfredsställande utan tvärtom är mycket bekymmersam.

Från Moderaternas sida har vi lagt en lång rad förslag för att ta itu med de akuta problem som vi ser inom socialtjänsten. De handlar bland annat om att vi vill se en ny socialtjänstlag. Det är bra att det pågår en utredning och att en ny lag förhoppningsvis är på gång. Vi vill också sätta en nationell handlingsplan för att ta tag i till exempel arbetsmiljöfrågorna, se hur man kan använda digitalisering för att frigöra mer tid för handläggarna åt det verkligt viktiga arbetet och mycket annat.

En nationell handlingsplan tycker jag också, fru talman, ska fokusera mycket på att komma till rätta med de stora brister som vi ser i jämlikheten över landet. Det är väldigt stora skillnader inom vård och omsorg mellan olika kommuner, och detsamma gäller tyvärr också inom socialtjänsten. En liten kommun har kanske svårare att ge ett lika väl utbyggt stöd som en större, och de regionala skillnaderna och skillnaderna mellan kommuner är inte acceptabla.

Fru talman! Jag tycker att regeringen inte gör mycket och definitivt inte tillräckligt för att ta sig an dagens kris inom socialtjänsten. Men min interpellation handlar mer om det förebyggande arbetet och om vad vi kan göra för att förhindra att barn och ungdomar får sociala problem i framtiden och därmed hur vi långsiktigt kan arbeta för att minska trycket på socialtjänsten. Trycket på socialtjänsten är extremt högt, och då tycker jag att det är viktigt att vi jobbar förebyggande för att, inte i morgon men på lite sikt, minska trycket så att socialtjänsten får bättre förutsättningar.

Tyvärr tycker jag inte riktigt att ministern svarar på mina frågor om varför man slopar stödet till föräldrastödsprogram. Att stödja föräldrar torde ju vara det mest grundläggande och viktigaste, kan jag tycka, som man kan göra i det förebyggande arbetet när det gäller att hjälpa barn och ungdomar att inte hamna i bekymmer.

Fru talman! Jag upprepar gärna min fråga till ministern: Varför slopar regeringen stödet till föräldrastödsprogram när ministern i sitt svar säger att regeringens målsättning är att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under hela barnets uppväxt?

Anf. 3 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Eftersom Johan Hultberg nämner till exempel en ny socialtjänstlag vill jag säga att det arbete som är påbörjat och som kommer att avslutas, åtminstone i meningen att utredningen lämnar sitt betänkande, i juni 2020 visar att regeringen är på den bollen på samma sätt. Det tar förstås tid att utreda hela socialtjänstlagen, men att göra det ur ett förebyggande perspektiv tror jag kommer att vara viktigt, och jag hoppas att det också blir ett användbart underlag och föremål för handling och inte bara för debatt. Jag tror inte att det finns någon som inte tycker att vi ska arbeta förebyggande, och att verkligen se till att socialtjänsten ges utrymme till detta är väldigt angeläget.

Digitalisering och AI tänker jag, när Johan Hultberg beskriver det, är sådant som man med enkelhet kan använda utan att behöva personal vid till exempel utbetalning av försörjningsstöd. Det här är delar som regeringen ser på och som jag utgår från att kommunerna tittar på, liksom att de

tittar på varandra. Jag utgår också från att Sveriges Kommuner och Landsting som medlemsorganisation ser till att sprida kunskap om detta och att man hjälper sina medlemmar att driva en sådan utveckling. Jag ser väldigt positivt på det.

Det förebyggande arbetet sker naturligtvis både i form av att ha en skola som fungerar och en arbetsmarknad som gör att föräldrarna har ett arbete att gå till och en inkomst som de kan leva på.

När det kommer till utbildningsplatser och resurser har betydande insatser gjorts under senare år, och det kommer att fortsätta. Resurser till välfärden är förstås nödvändigt om kommunerna ska kunna välja att ha en bättre arbetsorganisation. Ibland kan man säkert organisera om, men min upplevelse och den respons jag får är att det tillskott på 360 miljoner årligen som har givits de senaste åren – 2020 är det på 150 miljoner – har spelat stor roll för möjligheten att kunna hantera situationen.

Jag vill uppehålla mig lite vid kompetensförsörjningen. Det är en utmaning. Vi skulle kunna debattera nästan vilket område som helst inom såväl den sociala sektorn som hela samhället där det finns stort behov av kompetens. Då är det viktigt att vi satsar på utbildningsplatser för att se till att möjlighet till kompetensutveckling ges men också möjligheten att som vuxen studera och byta bana. Det handlar även om att den som inte har tillräcklig kompetens för att klara sitt arbete ska ha möjlighet att få kompetensförsörjning också inom ramen för verksamheten.

Kompetensförsörjning handlar alltså om pengar men också om att det ska finnas individer. Om vi sedan kan underlätta genom digitalisering på olika sätt och andra sätt att effektivisera organisationen är det klokt. I mångt och mycket är detta frågor för kommuner, för arbetsgivare och för chefer och ledare i verksamheterna. Det gäller att se hur organisationen kan lösas på bästa sätt.

Jag avrundar det här första svaret med att säga att regeringen fortsätter att fördela medel till pågående satsningar på föräldraskapsstöd. Myndigheter fortsätter att stödja både genomförandet och med att följa upp den nationella strategin för föräldraskapsstöd. Länsstyrelsernas uppdrag att stödja enskilda aktörer i respektive län fortsätter också.

Jag vill gärna ge ett exempel på hur regeringen arbetar för att sprida goda modeller. I till exempel Rinkeby har man ett arbetssätt där man jobbar man gentemot föräldragrupper i utsatta områden. Man jobbar inte med att ge ett möte eller ett hembesök, utan man jobbar mycket mer kontinuerligt. Under barnens 15 första månader gör man sex hembesök med både familjerådgivare och barnsköterska. Det ger föräldrarna en mycket bättre start i föräldraskapet men också en tilltro till myndigheter samt kunskap och vetskap om att och hur man kan söka sig vidare för att få mer stöd när barnen blir större.

Anf. 4 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Låt mig uppehålla mig ytterligare några minuter vid kompetensfrågan. Jag tycker egentligen att regeringen är för passiv här också. Statsrådet talar om utbildningsplatser. Men socionomutbildningen är väldigt populär. Jag tror inte att några platser gapar tomma där. Det utbildas många socionomer. Problemet är att för få av dem som utbildas söker sig till socialtjänsten.

Ett annat problem är att många väljer att gå vidare till andra arbetstillfällen eftersom man tycker att arbetet inom socialtjänsten är för tufft och att man får för lite stöd och handledning. Därför prioriterar Moderaterna just insatser för att ge en bättre handledning och bättre introduktion i yrket. Unga nyutexaminerade socialsekreterare får ofta ta hand om krävande och tuffa utredningar och ta väldigt svåra, många gånger livsavgörande, beslut.

Ledarskapet är viktigt. Vi vill ge bättre stöd till socialtjänstens ledare och bättre introduktion till nya medarbetare.

När det gäller grundorsakerna till sociala problem är jag och ministern helt överens om att skolan är central. Därför är det också ett misslyckande för den här regeringen att var femte elev lämnar grundskolan utan fullständiga betyg och utan behörighet till gymnasieskolan. Det innebär tyvärr en kraftigt förhöjd risk för sociala problem och för att hamna i ekonomiskt och socialt utanförskap. Det är oerhört viktigt att komma till rätta med de bekymren. Moderaterna prioriterar bland annat insatser för obligatorisk läxhjälp, sommarlovsskola för elever som har halkat efter och mycket annat.

Jag vill gå tillbaka till grundfrågan om föräldraskapsstödjande insatser. Det är bra att den nationella föräldraskapsstrategi som ministern lyfte fram fortsätter. Jag får ge regeringen lite beröm; det är också bra att regeringen har utvecklat strategin. Den första strategin utformades av Alliansen 2009. Den var betydligt smalare än dagens strategi.

Det är bra att regeringen har breddat och utvecklat den och att den nuvarande strategin både har fokus på de breda, allmängiltiga insatserna som riktas mot alla föräldrar och tittar specifikt på riktade åtgärder för grupper som kanske löper större risk att få sociala problem. Det är bra. Det är också bra att man har breddat utgångspunkten för vem som räknas som förälder. Man tittar även på möjligheten att stödja personer som kanske inte är juridiska föräldrar men som barnet betraktar som föräldrar.

Strategin som regeringen har tagit fram är bra, men jag menar också att det i den finns många goda argument för att den satsning som Moderaterna och Kristdemokraterna har gjort på föräldraskapsprogram behöver fortsätta. ”För att nå målsättningen om att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt behövs en fortsatt utveckling inom området”, konstaterar regeringen i strategin. Därför behövs Moderaternas och Kristdemokraternas satsning på föräldraskapsprogram.

Undersökningar visar också att föräldrar inte erbjuds det stöd i föräldraskapet som de efterfrågar. Därför behövs Moderaternas och Kristdemokraternas satsning på föräldraskapsprogram.

I regeringens strategi lyfter man också fram just det universella stödet som en viktig del. Därför behövs Moderaternas och Kristdemokraternas satsning på föräldraskapsprogram.

Jag tycker att ministern fortfarande är svaret skyldig. Varför dra in de här i sammanhanget ganska futtiga 75 miljonerna till föräldraskapsprogram när man vet och själv lyfter fram att det är viktigt att stödja föräldrar i deras viktigaste roll i livet, nämligen att vara goda förebilder för och goda föräldrar åt sina barn?

Anf. 5 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Johan Hultberg säger att det inte är särskilt mycket pengar som regeringen drar tillbaka, och varför gör vi då det? Jag tänker att man

måste fundera över hur ändamålsenlig just den satsningen är kontra helheten i själva strategin.

Riksdagen beslutade i samband med budgetbehandlingen att 75 miljoner kronor ska användas för införandet av ett obligatoriskt kommunalt föräldraskapsprogram. Regeringen har sett behovet av att bredda de insatser man ger. Johan Hultberg får gärna rätta mig i sitt nästa inlägg, men det räcker till något besök under uppväxten. Det blir inte många hembesök. Det är ingen tät kontakt.

Vi vill snarare använda insatserna på det sätt som man har gjort så här långt. Vi vill också fokusera särskilt på och rikta ytterligare medel gentemot grupper som befinner sig i utsatta områden. Där är kunskapen om det svenska samhället men också tilltron till myndigheter kanske många gånger inte vad de borde vara. Vi vet att myndigheter kan ge mycket stöd och hjälp. Då är det viktigt att man har kunskap om det.

Regeringen gör helt enkelt en annan bedömning och menar att det inte behövs något obligatoriskt kommunalt föräldraskapsprogram, men det behövs andra insatser. Program är en del av det man kan behöva. Återigen, det behövs ett bredare anslag.

Jag tycker själv att det är intressant och hoppas att Rinkebymodellen kan få stor spridning. Jag tror nämligen att det gäller att börja tidigt och förstå att alla föräldrar inte behöver samma, likadant eller lika mycket stöd. Vi behöver använda de begränsade resurser vi har. Det är inte bara ekonomiska resurser. Det är egentligen också det vi talade om i förra inlägget, nämligen kompetensen. Kompetensen är begränsad. Det är svårt att hitta tillräckligt många barnsköterskor och tillräckligt många familjerådgivare. För att räkna till att göra regelbundna och återkommande besök får man i olika kommuner och i olika regioner hitta olika sätt att arbeta beroende på hur det ser ut.

Så här långt tycker jag att det fungerar. Jag tror återigen att en viktig del är att få spridning på Rinkebymodellen, om vi menar allvar med jämlikhet i hälsa och mer jämlika förutsättningar för barn under uppväxttiden.

Jag tänker att vi kan ägna nästa replikskifte åt familjecentraler. Jag skulle åtminstone vilja säga några ord om det. Det är något som växer fram. Jag vet inte, men jag tror inte att det finns några regioner som inte har familjecentraler. Frågan är med vilken täthet de är placerade och var och hur strategiskt de är placerade. Det spelar väldigt stor roll att man gör det enkelt och tillgängligt, att man minskar avståndet och tar bort trösklar, inte minst när det gäller att vända sig till socialtjänsten.

I vårt samtal här tycker vi att socialtjänsten är jätteviktig, en grundbult och en viktig förutsättning och att där finns mycket kompetens. Alla upplever inte det på det sättet. Man kan uppleva att det finns ett avstånd till socialtjänsten, och man tar kanske inte kontakt i onödan utan upplever att det är att signalera ett problem och så vidare. Det behöver vi verkligen jobba med, på tal om stigman och annat i vårt samhälle på olika områden.

Även här gäller det för socialtjänsten att finnas i andra miljöer för att kunna erbjuda sin kunskap och kompetens till dem som behöver. Familjecentraler är ett viktigt område.

I januariavtalet mellan regeringen, Liberalerna och Centerpartiet har vi också sagt att vi ska titta på en mer samlad barn- och ungdomshälsovård. Detta säger jag för att man ibland vänder sig till barn- och ungdomshälsovården med olika typer av problem, kanske psykiska problem, som kan

bottna i en problematisk familjesituation. Att hålla ihop barn- och ungdomshälsovården bättre än i dag kommer att vara ett viktigt bidrag till att underlätta för föräldrar och också ge barn en bättre uppväxt.

Prot. 2018/19:102

11 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 6 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Jättebra att ministern lyfter fram familjecentraler! Här finns ett färskt tillkännagivande från riksdagen om att stärka arbetet med familjecentraler, så att de finns tillgängliga i hela landet. Det är mycket bra om ministern tar till sig det.

De stora skillnaderna över landet är ett skäl till att det behövs ett krav på kommunerna att erbjuda föräldraskapsprogram. Hur programmen ska se ut ska naturligtvis avgöras utifrån deltagarnas behov. Det är alldeles riktigt att samma stöd och insatser inte behövs för alla föräldrar.

Själva poängen med att erbjuda alla föräldraskapsstöd är just att minska eller ta bort stigma och att visa att föräldraskapet är utmanande för oss alla. Det är inte något som gäller bara några få, utan det gäller oss alla. Men givetvis är det så att vissa grupper löper större risk att hamna i bekymmer.

Vissa grupper behöver större och mer långtgående insatser och stöd. Till exempel kan man tänka sig, som ministern nämnde, att det kan behövas särskilda insatser för personer som kommer från en annan kultur eller har barn med någon form av funktionsvariation. Då kan man behöva annat stöd och andra insatser än andra föräldrar behöver. Det behöver också utformas individuellt. Jag tycker att det är viktigt att det ges ett generellt stöd till alla föräldrar, oavsett om de bor i Haparanda eller i Tanums kommun, som jag själv.

Jag menar, fru talman, att det är god ekonomi i att investera i föräldraskapsstödande verksamhet. Kommunernas samlade kostnader för individ- och familjeomsorgen uppgick till omkring 46 miljarder år 2027. 45 procent av de kostnaderna hänförs till barn och ungdomar. Kan vi då investera de 75 miljoner som M och KD har avsatt tror jag att vi kan få mångdubbelt tillbaka i form av lägre kostnader för socialtjänsten och andra samhällsinsatser i framtiden. Jag uppmanar regeringen att prioritera om och inte stryka denna satsning.

Anf. 7 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill understryka hur ny Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd är. Den inrättades i juni 2015. Den finns just av det skälet att regeringen mycket väl inser behovet av kunskap som ligger till grund för stöd till föräldrar. Det är alltså en kunskapsmyndighet för föräldraskapsstöd för familjerätt och internationella adoptioner, men man ansvarar också för att bedriva och främja ett kunskapsbaserat arbete liksom kunskapsförmedling och förebyggande insatser till föräldrar och för att främja barns utveckling och hälsa.

Så sent som i augusti 2018, alltså för mindre än ett år sedan, fattade regeringen beslut om en nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd. Föräldraskapsstöd är insatser, aktiviteter och verksamhet som riktas till föräldrar och som stärker föräldraförmågan och relationen mellan föräldrar och barn. Det kan handla om att ge föräldrar kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling, att stärka föräldrars relationer till varandra och till deras sociala nätverk. Det kan handla om insatser och verksamhet

som föräldragrupper inom mödra- eller barnhälsovården, föräldraskapsstödsprogram eller besök hos familjerådgivningen. Det kan också handla om aktiviteter som erfarenhetsutbyte med andra föräldrar, samtal med företrädare inom förskola, skola och barnhälsovård eller idrottsförening runt föräldraskapet när det gäller barnet och behovet eller att föräldrar tar del av föräldraskapsstödjande information på internet och sociala medier.

Jag nämner allt detta därför att föräldraskapsstöd är så brett. Jag tycker inte att vi ska smalna av det till att handla om 75 miljoner kronor till obligatoriska föräldrastödsprogram, utan bredden är viktig. Utifrån vad varje enskild familj och varje enskild förälder har för behov ska utbudet vara brett.

För en del föräldrar finns det ett socialt nätverk. Där finns det skillnader när man får sitt första barn. Syftet med Rinkebymodellen är ju att nå alla som får sitt första barn. Men detta är ett arbete som regeringen bara har påbörjat.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 4 Svar på interpellation 2018/19:225 om vaccinationer och bioterrorberedskap

Anf. 8 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Marléne Lund Kopparklint har frågat mig hur jag avser att säkerställa Sveriges beredskap vid eventuella spridningar av biosmittor och kemiska angrepp mot hela svenska folket. Hon har också frågat mig om jag anser att Sverige har tillräckligt robusta vaccinationsstrategier i beredskap vid en bioterroristattack eller jag avser att vidta ytterligare åtgärder. Slutligen har Marléne Lund Kopparklint frågat hur jag avser att skydda första linjens personal inom räddningstjänst, sjukvård och Försvarsmakten mot angrepp eller utbrott av exempelvis ebola och smittkoppor.

Låt mig börja med att instämma med Marléne Lund Kopparklint. Den förändrade hotbilden när det gäller terroristattentat och hälsohot ställer ökade krav på hälso- och sjukvårdens beredskap. Det gäller såväl smittsamma sjukdomar som andra typer av kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära hot, så kallade CBRN-hot.

I januari 2017 beslutade regeringen om en nationell säkerhetsstrategi som definierar säkerhet utifrån det helhetsperspektiv som krävs. Genom det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 återupptogs också planeringen för totalförsvaret. I den planeringen ingår att stärka hälso- och sjukvårdens förmåga.

I augusti i fjol gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga inför och vid allvarlig händelse i fredstid och höjd beredskap. Utredaren ska lämna förslag på hur vårdens förmåga att hantera sådana händelser bör utvecklas. I denna utredning ligger flera av Marléne Lund Kopparklints frågor, liksom möjliga vägar framåt.

Det pågår ett kontinuerligt arbete med att säkerställa beredskap och förmåga att hantera biosmittor och andra angrepp. Det finns väl utvecklade former för internationella samarbeten på området, både inom EU och globalt. De är förstas centrala.

Inom EU har samarbetet mot gränsöverskridande hälsohot stärkts genom inrättandet av EU:s hälsosäkerhetskommitté. Därtill presenterade EU-kommissionen i oktober 2017 en handlingsplan för att förbättra beredskapen mot CBRN-hot. Sverige deltar aktivt i det arbetet.

Det internationella hälsoreglementet är ett bindande regelverk för alla WHO:s medlemsländer för att så tidigt som möjligt upptäcka och begränsa spridningen av smittsamma sjukdomar och ämnen inom och mellan länder. Det internationella hälsoreglementet omfattar samtliga allvarliga hälsohot inom CBRN-området. Även andra organisationer och mekanismer inom FN-systemet syftar till att stärka beredskapen för olika former av biologisk krigsföring och terrorism. Sverige deltar aktivt i den internationella samordningen av sådana insatser. Utöver detta har Försvarsmakten ett särskilt kompani för att möta CBRN-hot.

I Sverige har Folkhälsomyndigheten det övergripande nationella ansvaret för befolkningens skydd mot smittsamma sjukdomar. Myndigheten samordnar smittskyddet på nationell nivå, liksom förberedelserna för försörjning av läkemedel inför allvarliga smittoutbrott och beredskapen mot allvarliga gränsöverskridande hälsohot. Smittskyddsläkarna i landstingen och många andra myndigheter är viktiga delar i den kedjan.

I Folkhälsomyndighetens ansvar ingår också att utarbeta planer och vaccinationsstrategier. Myndigheten har vidare ansvar för beredskapslager av vissa smittskyddsläkemedel. Det finns beredskapslagrade läkemedel för influensapandemier och andra större utbrott av smittsamma sjukdomar.

Vad gäller skyddet mot smittkoppor för personal inom räddningstjänst, sjukvård och Försvarsmakten har Sverige utarbetat särskilda planer för hur ett eventuellt smittkoppsutbrott kan bekämpas. När det gäller ebola och liknande sjukdomar har Sverige byggt en beredskap sedan 1990-talet. På infektionsklinikerna i landet finns planer för hur misstänkta fall ska hanteras, och vid högspecialiserade sjukhus finns särskilda lokaler och specialtränad personal.

Sammanfattningsvis pågår ett arbete inom många områden för att säkerställa beredskap och förmåga att hantera biosmittor och andra hälsohot. Utöver detta har regeringen, som jag berättade om inledningsvis, tillsatt en utredning om hälso- och sjukvårdens beredskap. Utredningen ska lämna sina förslag senast den 31 december 2020, och jag ser fram emot att ta emot betänkandet.

Anf. 9 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för det svar som hon har gett. Detta är en mycket angelägen fråga som vi tyvärr måste ta på stort allvar när världen ser ut som den gör.

Den största rädslan handlar om att det oväntade sker, det som sas vara osannolikt. Men i ett upplyst samhälle kan vi inte ducka för de komplexa hot som kan komma att slå mot vår säkerhet. Vi kan inte förlita oss på stuprörstänkande och tänka att det sannolikt inte kommer att ske, åtminstone inte på vårt eget område.

Samhällets krisberedskap kräver att det finns en bred förståelse för vad säkerhet är. Det är något som även fackområden utanför försvar och säkerhet har ansvar för att ha förståelse för. Därför har jag tagit initiativ till den här debatten.

Omvärldsutvecklingen och de ökade terrorhoten gör att det krävs starkare skydd och försvar av Sverige, i synnerhet eftersom Säpo listat sju hot mot Sverige kommande år, varav två är hot från våldsbejakande extremism. De vapen som terrorister använder sig av är minst sagt oberäkneliga och går ut på att sätta skräck i människor och orsaka omfattande skador för samhället. Att stärka skyddet handlar om att ge goda förutsättningar för dem som arbetar inom försvaret, polisen och räddningstjänsten, så att första linjens personal har relevant utrustning och utbildning och själva är skyddade mot olika potentiella angrepp.

De komplexa hoten mot samhället diskuteras nu brett i internationella kretsar. Andra länder, som exempelvis Nederländerna, Kanada, Singapore, Storbritannien och Australien, diskuterar nu på såväl regerings- som myndighetsnivå biologiska smittor, inklusive sjukdomen smittkoppor. Smittkoppor är enligt WHO en utrotad sjukdom sedan i slutet av 1970-talet. Sverige slutade vaccinera sina medborgare mot smittkoppor i början av 1970-talet. Ändå valde socialminister Gabriel Wikström 2016 att besluta om inköp av smittkoppsvaccin för 17 500 personer. Vilka personer som ska få vaccin är dock okänt. Dessutom kommer vad jag har förstått dessa doser inte att förnyas när bästföredatumet går ut i början av nästa år.

Fru talman! Enligt det svar som jag har fått från riksdagens utredningstjänst förutsätter Sveriges vaccinationsstrategi mot till exempel smittkoppor att smittan börjar i ett annat land. Man talar alltså om ringvaccination. Detta innebär att Sverige inte har full beredskap för ett angrepp med allmänfarlig smitta som startar här i vårt land. Detta är anmärkningsvärt.

Jag hoppas att socialministern, justitieministern och försvarsministern tar tag i det här. Regeringen måste ha förmåga att tänka brett i komplexa försvars- och säkerhetsfrågor.

Anf. 10 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Även jag tackar socialministern för svaret på interpellationen. Jag tackar också Marlène Lund Kopparklint för en mycket viktig och angelägen interpellation.

Samtidigt är det ytterst beklagligt att vi behöver ha den här debatten i kammaren i Sveriges riksdag 2019. De flesta hade förhoppningar om att de biologiska och kemiska vapnen skulle ha blivit förpassade till historiens soptipp vid det här laget, och det var ju också målen med de bindande konventioner mot kemiska och biologiska vapen som antogs för några årtionden sedan.

Tyvärr, fru talman, har de förhoppningarna inte besannats. I stället verkar tvärtom tröskeln för att använda kemiska och biologiska vapen ha gått ned. Vi ser en utbredd användning av kemiska vapen i konflikten i Syrien. FN:s inspektörer har identifierat förekomsten av sarin, klorin och senapsgas under konflikten. Bara för något år sedan försökte den ryska militära underrättelsetjänsten GRU angripa den avhoppade agenten Skripal i Salisbury med nervgiftet novitjok.

Det finns också en rad dokumenterade fall där terrorister har försökt använda biologiska vapen för att angripa människor. Framför allt har det handlat om mjältbrandsbakterier, som har varit brett och vanligt förekommande. Den tidigare socialdemokratiska utrikesministern Jan Eliasson påpekade att utvecklandet av biologiska vapen kommer att bli enklare genom ny teknik för genmanipulation.

Fru talman! Det finns med andra ord starka skäl för regeringen att verkligen vara på tårna i den här frågan och vidta fler åtgärder för att stärka skyddet mot CBRN-hotet.

Försvarsberedningen har i bred politisk samsyn enats om att hotet från smittsamma sjukdomar utgör en av de allra största utmaningarna för den mänskliga säkerheten. Det finns även ett starkt politiskt stöd i den här kamraren, fru talman, för att vidta fler åtgärder mot CBRN-hotet. Som Marlène Lund Kopparklint påpekade har en rad andra länder och även organisationer gjort det. Singapore, USA och Storbritannien har antagit strategier mot olika former av biologiska angrepp. Precis som Lena Hallengren säger i svaret har EU utvecklat en handlingsplan mot CBRN-vapnen.

Men den centrala frågan är naturligtvis vilka åtgärder som Sverige avser att vidta på det här området. Att hantera CBRN-hotet är framför allt ett nationellt ansvar. Det finns en rad åtgärder som man kan vidta för att till exempel hantera angrepp med biologiska vapen. Det handlar om förmågan att kartlägga och detektera hoten. Det handlar om förmågan att se hur stor spridningen är på angreppen. Det handlar om förmågan att sätta kanske väldigt många människor i karantän på en väldigt kort tid. Det handlar om förmågan att dela in zoner och till exempel stoppa lokaltrafik. Det finns alltså mycket att göra på området.

Det handlar också om tillgången till läkemedel i krissituationer. Riksrevisionen gjorde förra året en granskning av den svenska läkemedelsförsörjningen vid krissituationer. Den innehöll mycket hård kritik mot regeringen och dess myndigheter på det här området. Den pekade bland annat på att det är för otydliga mål på området och att ansvarsfördelningen mellan myndigheterna inte är klarlagd. Jag vill därför fråga socialministern om hon delar Riksrevisionens uppfattning att läkemedelsförsörjningen i Sverige vid krissituationer lider av stora brister samt vilka åtgärder som regeringen i så fall avser att vidta för att hantera de stora bristerna.

Anf. 11 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag tackar igen för en väldigt viktig fråga, som naturligtvis berör mig som socialminister och det ansvar jag har. Men när vi börjar tala om krisberedskap i en vidare mening vill jag verkligen understryka att det är inrikesministerns ansvar. Den samlade bilden finns naturligtvis. Jag skulle vilja säga att en tydlig ansvarsfördelning och en väldigt väl fungerande samordning ändå gör att beredskapen mot hälsohot generellt bedöms vara god. Jag ska komma in på några specifika frågor, men arbetet med att säkerställa både beredskap och förmåga är ett ständigt pågående arbete. Det gäller att verkligen inte luta sig tillbaka eller säga att vi blev klara förra året eller att vi fullföljt detta i år; det här är naturligtvis en föränderlig materia som hela tiden måste följas.

Arbetet med det svenska samhällets krisberedskap utgår från ansvarsprincipen, det vill säga att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden även är ansvarig i en kris- eller krigssituation. Det innebär också att varje aktör har ett ansvar att samverka med andra. Folkhälsomyndigheten har det övergripande nationella ansvaret för befolkningens skydd mot smittsamma sjukdomar och är också den myndighet som samordnar smittskyddet och beredskapen för gränsöverskridande hälsohot. Det är även så att landstingen har ett långtgående ansvar att förbereda sig för allvarliga händelser i fredstid men också för en höjd beredskap.

Frågan och diskussionen här i kammaren gäller användning av smittämnen som stridsmedel, biologiska vapen. Totalförsvarets forskningsinstitut och Folkhälsomyndigheten har förmågan att upptäcka och identifiera misstänkt smitta. Det är FOI som har en bred kompetens rörande skydd mot biologiska stridsmedel och andra typer av massförstörelsevapen.

Jag vill verkligen understryka hur viktigt det är att svensk hälso- och sjukvård är starkt rustad för att möta allvarliga händelser. Det kan vara sjukdomar på det sätt som vi talar om, och det kan vara terrorattacker. Det handlar helt enkelt om att ha en stark beredskap.

Därför beslutade regeringen att förra året tillsätta en utredning. Jag nämnde det i mitt svar, men jag vill verkligen understryka det igen. Uppdraget är att göra en total översyn av hälso- och sjukvårdens kapacitet att hantera allvarliga kriser. Det handlar inte om att vården i dag inte har klarat sitt uppdrag, utan det handlar om att se till att svensk hälso- och sjukvård också i framtiden kan klara av kriser och katastrofer av olika slag. Utredningen ska bland annat göra en översyn av hur vården kan hantera hälsohot och smittsamma sjukdomar men också biologiska, kemiska, radiologiska och nukleära hot som sprids avsiktligt eller oavsiktligt. Utredningen ska även se över läkemedelsförsörjningen liksom beredskapslagringen. Mycket av det som rör sig i diskussionen här och nu och som rör den fråga som är ställd hanteras – i alla fall förhoppningsvis – i den här utredningen, för frågan är identifierad.

Sedan vill jag understryka det som inte minst Pål Jonson var inne på: Det är klart att det är väldigt angeläget att vi har ett gott internationellt samarbete. Det kan gälla smittor och andra attacker som uppstår i Sverige eller någon annanstans. Självklart måste vi ha ett väldigt gott och nära samarbete. Det handlar både om EU och om hur vi gör det globalt när det gäller behov till exempel. Det är skälet till att Sverige deltar i olika typer av samarbeten för att bidra på allra bästa sätt.

Avslutningsvis vill jag säga någonting om detta med smittkoppor. Jag upplevde att den frågan var lite specifikt ställd. Det finns nya vaccin utvecklade som kan användas om behov skulle uppstå. Smittkoppor klassas enligt smittskyddslagen som en allmänfarlig och också samhällsfarlig sjukdom.

Om ett fall av smittkoppor skulle upptäckas måste det enligt smittskyddslagen omedelbart anmälas till smittskyddsläkaren i landstinget och till Folkhälsomyndigheten. Men vad som sedan sker görs enligt särskilt framtagna beredskapsplaner utifrån hur situationen då bedöms vara.

Anf. 12 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! Vi behöver strategi och tydligt ledarskap för att hantera de här frågorna på ett uppdaterat och seriöst sätt. Det räcker inte att höra förklaringar med andemeningen att vår beredskap är god när det finns många lösa trådar. Det här handlar om samhällets säkerhet. Det handlar om ansvaret för poliser, brandförsvaret och andra välfärdsarbetare som kommer att vara i första linjen vid utbrott av en smittsam sjukdom.

Jag skulle vilja se regeringen presentera tydliga strategier för detta utifrån den globaliserade värld vi faktiskt lever i, inte utifrån en dåtid då människor levde och reste på ett helt annat sätt än i dag. Det har hänt

ganska mycket i människors rörelsemönster de senaste decennierna. Svaret jag fått från riksdagens utredningstjänst visar att regeringens strategier inte direkt ligger i framkant.

Om ministern nu tycker att vi är väl förberedda vill jag veta hur man i regeringen ser på det faktum att vi förra året för första gången såg smitta från människa till människa i England, bara två timmars flygres bort från Sverige, av sjukdomen apkoppor, närbesläktad med smittkoppor. Diskuterades detta utbrott över huvud taget på departementet? Har apkoppsfallen i Israel och Singapore över huvud taget diskuterats?

Fru talman! Vad är då statusen för biologiska vapen i dag? Jag kan nämna ett exempel. Förra året publicerades en artikel av forskare i Kanada som visade hela världen hur man kan tillverka det virus som orsakar hästkoppor, ett virus som påminner starkt om det betydligt farligare viruset smittkoppor. Forskarna hade beställt de olika delarna till virusets arvs-massa på internet och sedan pusslat ihop dem till ett fungerande virus. Publiceringen fick stark kritik, eftersom kunskapen kan utnyttjas för bioterror.

Doktor Filippa Lentzos är verksam på Kings College i London och har bland annat specialiserat sig på biologiska vapen. I en intervju framhåller hon att flera stater i dag nästan förväntar sig att biologiska vapen är på väg tillbaka. Därför finns det förberedelser för det med bioförsvarsprogram på flera ställen runt om i världen.

Stater och terrororganisationer har länge intresserat sig för att kontrollera sjukdomar till att bli massförstörelsevapen. År 2001 skedde den senaste attacken med biologiska vapen på ett sådant sätt att människor faktiskt dog när mjältbrandsbrev skickades runt till flera makthavare i USA.

Efter det började flera länder oroa sig på nytt, och nya biologiska försvarsjobb har byggts över hela världen. Linjen mellan offensiva och defensiva biologiska och kemiska vapenprogram är tunn. Att det finns flera laboratorier ökar också risken för att olika former av vapen kan spridas och hamna i fel händer. Hoten mot samhället är komplexa, och Sverige måste ligga i framkant för de nya komplexa hoten. Internationellt och på EU-nivå finns en ökad medvetenhet om vad smittsamma sjukdomar – exempelvis smittkoppor, apkoppor, mjältbrand, ebola – kan innebära som potentiella hot mot samhället.

Anf. 13 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Socialministern nämner Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap. Jag välkomnar den utredningen. Den är väldigt viktig inte minst på grund av att vi nu har återtagit totalförsvarsplaneringen. Det kommer att vara ett grannliga arbete framför oss på det här området.

Jag vill för det första påminna om att den utredningen ligger ett och ett halvt år i framtiden. Innan den omvandlas till en proposition hinner det att gå en hel del tid. Det finns många åtgärder som behöver vidtas här och nu på området. Jag efterfrågar att utredningen inte på något sätt lamslår de åtgärder som behöver vidtas här och nu.

För det andra nämner Lena Hallengren den nationella säkerhetsstrategin. Den presenterades av statsministern för två och ett halvt år sedan som en åtgärd mot CBRN-hotet. Den strategin listar hälsohot som ett av åtta hot mot Sveriges säkerhet.

Strategin säger bland annat att det behövs beredskapsplaner för kris- och katastrofsituationer, förstärkt sabotageskydd för dricksvatten och garanterad tillgång till läkemedel i krissituationer. Det är gott så och rimligt.

Jag vill ställa två frågor till socialministern. Den första gäller om de behov som har identifierats i den nationella säkerhetsstrategin på CBRN-området nu har åtgärdats. Det har gått två och ett halvt år sedan strategin presenterades på Folk och Försvar i Sälen. Finns det i dag ett förstärkt sabotageskydd för dricksvatten eller övade beredskapsplaner beträffande kris- och katastrofsituationer ute på våra regioner och landsting?

Vad gäller den andra frågan vänder jag mig mot varje form av resone-mang som hävdar att vi inte behöver en strategi på bioområdet på grund av att vi har en nationell strategi. Den nationella säkerhetsstrategin identifierar åtta hot mot Sveriges säkerhet. På tre av de områdena har vi nedbrutna strategier. Vi har en cybersäkerhetsstrategi, en strategi mot organiserad brottslighet och en strategi även mot terrorism. Jag tror att vi skulle vara betjänta av att även ha en strategi för att stärka Sveriges skydd mot bioterrorism.

Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill verkligen understryka att när vi talar om beredskapen har Folkhälsomyndigheten det övergripande nationella ansvaret. Bara för att påminna är Folkhälsomyndigheten en sammanslagning av de tidigare Folkhälsoinstitutet och Smittskyddsinstitutet.

Jag säger det för att det finns en mycket genuin och väldigt djup kunskap när det handlar om smittskyddshantering och smittskyddsberedskap. Det arbetet är någonting som Folkhälsomyndigheten verkligen ligger i framkant med. Jag gjorde själv ett besök där för inte så länge sedan. Jag rekommenderar de ledamöter som inte har gjort det att göra det för att se hur långt fram Sverige ligger i detta arbete.

När man talar om bioterrorism och väldigt smittsamma sjukdomar och så vidare används Sverige från andra länders håll för att göra tester och identifiera eventuella smittor. Jag skulle nog vilja säga att på det sättet ligger myndigheten väl till.

Pål Jonson har ytterst konkreta frågor. De är kanske lite väl konkreta för att jag ska känna till svaret nu. Jag skulle tro att både förvarsministern och inrikesministern med ansvar för krisberedskap har en bättre samlad bild när frågorna växer utifrån den interpellation som är ställd.

Naturligtvis är det inte någon som sitter och väntar på en utredning och under tiden rullar tummarna. Det är angeläget att återigen understryka att om vi ska göra större förändringar behöver vi titta nogsamt på detta, vilket denna utredning gör. Den kommer inom det dryga året. Det blir ett viktigt underlag.

Det är ett ständigt pågående arbete att se till att vara så redo som man bara kan vara för det som är det oväntade och många gånger oförutsägbara. Det är något som präglar såväl myndighetens som regeringens arbete. Jag hör inte till dem som var med under hela förra mandatperioden. Jag har ändå fått återgivet hur man har snäppat upp arbetet. Det är väldigt angeläget.

Jag märker att det finns en väldigt tydlig struktur och en ordning för hur man hanterar kriser. Vi talar om smittor i form av terrorism och inte

bara att det kommer en smitta som någon identifierar och som sedan ska avhjälpas. Vi talar i denna debatt om en form av krigshandling eller terrorism. Det är viktigt att polisen har förstärkta resurser, och Säpo har ett viktigt arbete och uppdrag.

Det är myndigheter som inte ligger på mitt ansvar. Jag kan inte i detalj beskriva hur de arbetar. De tillskott som har givits polisen är väldigt viktiga. Det handlar om det arbete som Säpo gör tillsammans med inte minst Totalförsvarets forskningsinstitut och CBRN-kompaniet. Det är klart att det är väldigt angelägna delar. De finns av just det skälet. Frågan är identifierad, och vi behöver hela tiden förflytta positionerna.

Jag tror kanske att Pål Jonson får ställa sina mer specifika frågor på nytt till undertecknad så att jag får förbereda mig på ett bättre sätt. Men om man talar om detta mer i ett totalförsvarsperspektiv och terrorperspektiv är det kanske lite smartare att ställa de frågorna till det ansvariga statsrådet.

Anf. 15 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! Det scenario som Folkhälsomyndigheten räknar med är alltså enstaka fall från utbrott i ett annat land, och den etablerade principen är ringvaccination runt dessa enstaka fall – trots att det ser ut som det gör i omvärlden.

Mina frågor kvarstår, och nya har uppstått: Hur kan socialministern försäkra mig, försvarspersonal, polis, räddningspersonal, sjukvårdspersonal, ja hela Sveriges befolkning att vi har en fullgod beredskap för ett eventuellt angrepp av exempelvis smittkoppor? Hur ser egentligen planen ut för de där 17 500 vaccinationsdoser?

Viktigt att notera är att försvarsmaktspersonalen i USA är smittkoppsvaccinerad, men så är det inte här i Sverige. Varför finns det ingen plan för vilka som ska ha vaccin, och hur tänker man när bästföredatumet går ut på det? Tar regeringen upp dessa frågor på ministermöten i EU-sammanhang?

Jag tycker självklart att det är viktigt att utreda saker. Men omvärldsutvecklingen raskar på, och då är det inte läge att utreda. Med tanke på de spänstiga debatter som förs utomlands är det lite märkligt att det i öppenhetens land, Sverige, talas så lite om detta. Det är ministerns ansvar att ta upp frågorna på bordet och inte bara vänta på en utredning.

Med tanke på att det fortfarande finns många frågetecken kanske regeringen bör ha en hearing i riksdagen i denna fråga. Det är en alltför viktig fråga för att diskussionerna enbart ska ske bakom stängda dörrar.

Jag hoppas att denna debatt är början till ett gott samarbete som gör att vi gemensamt över partigränserna kommer fram till en bra och trygg strategi för framtiden i dessa frågor.

Anf. 16 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag tycker att det blir en märklig diskussion om vi inte kan utreda viktiga saker för att det skulle implicera att vi samtidigt inte gör någonting. Det är klart att vi behöver ha ganska gott om kunskap och ganska torrt på fötterna för att kunna göra eventuella stora förändringar. Det betyder inte att vi inte hela tiden flyttar fram positionerna.

Jag nämnde tidigare att regeringen 2017, för knappt två år sedan, fattade beslut om en ny nationell säkerhetsstrategi. Det är klart att det som vi

har diskuterat i dag är en del i en sådan säkerhetsstrategi. Jag har också försökt att belysa det faktum att Folkhälsomyndigheten har det övergripande ansvaret när det gäller smittskydd.

Varje enskild aktör har huvudansvaret också i kris och krigstid. Det finns ingen, och det kan inte finnas någon, parallell organisation, utan detta ska helt enkelt fungera även i kris och krigstid men med ett ansvar att samarbeta och samverka.

Jag vet att Sverige har en god beredskap. Men jag vet också att vi hela tiden behöver jobba på den och att vi hela tiden behöver vara snabbfotade. Vi behöver naturligtvis hela tiden finnas i de internationella samarbeten som gör att vi får kunskap och vetskap om det som händer.

Jag vill också understryka att försvaret, polisen och Säkerhetspolisen inte är myndigheter under mitt ansvarsområde. Det här är inte kunskap som jag har. Jag tycker att det ger en orättvis bild om man beskriver socialministrarnas kunskap på detta område som regeringens beredskap. Det blir inte riktigt rättvist.

När det däremot gäller hälso- och sjukvården vill jag påstå att vi är väl rustade. Men återigen: Jag tror att det vore väldigt farligt att i något sammanhang stå och säga att vi klarar alla de hot som kan riktas mot Sverige. Det är ju precis detta som terrorism och krissituationer handlar om. Det är inte det förväntade, och det dyker inte upp när man är som bäst förberedd. Det gör att vi hela tiden behöver se till att vi är väl rustade för att möta det som kan uppstå.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2018/19:232 om finansiering av behandling vid sällsynta sjukdomar

Anf. 17 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Mattias Karlsson har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att patienter med en sällsynt genetisk sjukdom såsom skelleftesjukan, där patientgruppen är koncentrerad till en viss del av landet, ska få tillgång till behandling.

Vidare har han frågat om jag och regeringen avser att verka för att solidarisk finansiering ska vidgas så att sjukhusbehandling av skelleftesjukan tas med i 2020 års överenskommelse om läkemedelsanslaget med SKL.

Mattias Karlsson har också frågat mig på vilket sätt jag och regeringen avser att ta ansvar för patienterna och kompensera regionerna i Norrbotten och Västerbotten så att de har möjlighet att behandla patienter med skelleftesjukan.

Slutligen har Mattias Karlsson frågat hur jag ser på Läkemedelsutredningens huvudförslag att flytta ansvaret för finansiering av läkemedel till regionerna.

Ansvar för kostnaderna för läkemedelsförmånerna flyttades från staten till landstingen den 1 januari 1998. Avsikten var då att staten efter en övergångsperiod i enlighet med finansieringsprincipen skulle kompensera landstingen via det generella statsbidraget. Sedan dess sluter staten och landstingen årliga överenskommelser om ett särskilt statsbidrag för läkemedel.

Läkemedel som förskrivs på recept och läkemedel som används inom slutenvården har olika mekanismer för finansiering och prissättning. Det är en gränsdragning som inte är anpassad utifrån hur vården bedrivs i dag.

Detta är några av skälen till att regeringen 2016 tillsatte Läkemedelsutredningen. Den har sett över och utrett frågor om finansiering, subvention och prissättning av läkemedel. Det är ett stort område, där frågan om finansiering av särsläkemedel ingår.

Läkemedelsutredningen föreslår bland annat att statens nuvarande särskilda bidrag för läkemedel till landstingen inordnas i det generella statsbidraget. Vidare föreslås ett särskilt statligt stöd till landstingen för användning av nya läkemedel.

Vad gäller fördelningen av statsbidraget mellan landsting som har olika kostnader finns sedan 2002 en modell som beaktar befolkningens sammansättning. Modellen tar hänsyn till kön, ålder och vissa socioekonomiska variabler. Den innefattar också en solidarisk finansiering mellan landstingen för vissa läkemedel som är mycket dyra och där behoven är ojämnt fördelade mellan landstingen. Det handlar till exempel om läkemedel mot sällsynta sjukdomar.

Läkemedelsutredningen föreslår en vidareutveckling av systemet med solidarisk finansiering. Det inkluderar ett särskild finansiellt stöd från staten till landsting med ovanligt stora kostnader för vissa läkemedel mot sällsynta sjukdomar.

Slutbetänkandet från Läkemedelsutredningen har remitterats. Regeringen kommer att analysera såväl utredningens förslag som remissinstansernas synpunkter. Jag är i nuläget inte beredd att föregripa det arbetet.

Anf. 18 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Statsrådet hänvisar till den pågående beredningen av läkemedelsutredningen. Utmaningen är dock att det i dag, varje dag, står patienter, framför allt från norra Sverige, och väntar. De väntar på att få tillgång till behandling. Det är en behandling som redan är godkänd och tillgänglig men som 21 landsting väljer att avvakta med och inte använda.

Skelleftesjukan drabbar människor i livets höjdpunkt. De flesta arbetar och har många år kvar i arbetslivet, men även många år kvar som förälder till sina barn och kanske som mor- och farförälder till sina barnbarn.

Skelleftesjukan drabbar framför allt människor som är födda, eller har sitt ursprung, i norra Sverige. Så här långt har det inte funnits mycket annat att göra för vården än att trösta och lindra. Många har ställt sitt hopp till levertransplantationer, med de risker det medför och med den brist på organ som råder.

Men nu finns en behandling tillgänglig, som är godkänd av det europeiska läkemedelsverket EMA och därmed funnen säker och relevant för patienter så att de kan fortsätta att leva sina liv och slippa vänta på transplantation.

I detta läge, när läkemedel har forskats fram bland annat i Umeå och godkänts, händer ingenting. Svenska landsting säger varken ja eller nej utan väntar, väntar och väntar på att man någon gång ska komma igång med de så kallade trepartssamtalen.

Medan Norrbotten, Västerbotten och övriga landsting väntar förvärras patienternas situation, och köerna till transplantationer riskerar att öka. Det

är förståeligt att statsrådet vill bereda en utredning, men det svar som statsrådet ger slår mot patienterna – mot de patienter som just nu här, på kammarens åhörarläktare, och hemma framför sina tv-apparater följer debatten. Jag skulle vilja att regeringen markerade att det inte är acceptabelt att skjuta på användningen av det som redan är vetenskapligt godkänt och att de 21 landstingen borde skynda på.

Regeringen har ju också, oavsett utredningen, möjlighet att redan nu ändra avtalet med SKL så att solidarisk finansiering av läkemedel som ges på sjukhus blir möjlig. Det kan regeringen göra utan beredning. Det kräver bara politisk vilja. Då får också de landsting som har en större samling av patienter med bland annat skelleftesjukan hjälp att börja behandlingen.

Kan statsrådet i dag ge dessa människor hopp om att regeringen vill inkludera exempelvis skelleftesjukan i den solidariska finansieringen så att patienterna får den hjälp och den behandling de behöver?

Anf. 19 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack, Mattias Karlsson, för frågan! Den belyser hur olika det ser ut i vårt land och hur viktigt det är att vi prioriterar vården och att ge resurser både till den direkta vården, det vill säga behandlingar, och till läkemedel. Det är en omfattande kostnad, och med den utveckling vi ser och den medicinska kunskap som finns blir det allt fler och allt dyrare läkemedel som vi successivt får tillgång till. Obeaktat den specifika fråga som ställdes om skelleftesjukan är det väldigt viktigt att vi har en ordnad process, eftersom det är väldigt stora resurser som tas i anspråk. Om det sedan är statens resurser eller regionens resurser är egentligen mindre relevant; det är våra gemensamma resurser.

Jag kan inte låta bli att nämna att Mattias Karlsson representerar ett parti som gärna sänker skatten så fort man kommer åt.

Eftersom detta i grund och botten är en kostnadsfråga måste man göra ett val. Är det fråga om att prioritera resurser runt om i hela landet krävs det, skulle jag vilja säga, en solidarisk diskussion mellan partier och inom partier. Jag vet hur den diskussionen just nu ser ut när det handlar om att över huvud taget skruva i utjämningssystemet, trots att det finns kommuner som betalar 6 kronor mer i skatt än den kommun som betalar minst. Att bara göra en omfördelning för att få likvärdiga förutsättningar att erbjuda god välfärd i hela landet är inte en självklarhet. För mig är det ganska självklart att vi ska ha tillgång till en jämlik vård oavsett var vi bor.

Bara för att förklara för eventuella åhörare: Om staten skulle tillskjuta medel – det är inte det Mattias Karlsson säger; han tycker att det ska vara en solidarisk fördelning mellan regionerna – kräver det naturligtvis både budgetprocesser och prioriteringar mot annat. Om SKL skulle ha en önskan att dela mer solidariskt på de läkemedelskostnader som finns skulle jag gärna ta den dialogen med SKL, inte minst med Anders Knappe och Marie Morell, som ju båda är partivänner till Mattias Karlsson. Jag har så här långt inte hört det.

Jag tror att det är viktigt att staten styr och utvecklar sjukvården i en riktning som också stämmer hyggligt överens med den som finns i regionerna. Jag tror också att det är viktigt att eventuella förändringar av detta slag, som ändå är ganska omfattande, nämligen att bara göra en solidarisk fördelning i stället för att låta alla stå för sina egna kostnader, har gehör i landstingssektorn.

Jag vill återigen understryka detta så att det inte blir konstigt: Läkemedelsutredningen har försökt ta ett grepp om den väldigt komplicerade fråga som läkemedel är. På ett sätt kanske den inte är så komplicerad, men eftersom det i dag handlar om så stora resurser – och framför allt eftersom vi har väldigt svårt att överblicka vilka resurser det handlar om de kommande fem tio åren – är det en grannliga uppgift att hantera det betänkandet och se till att vi efter bästa förmåga får det att landa på ett sätt som gör att våra regioner och landsting får bättre förutsättningar att bedriva en jämlik hälso- och sjukvård.

Jag har inget specifikt besked att ge i den här frågan som avviker från det svar som jag gav. Det är helt enkelt en överenskommelse om läkemedelsanslaget som gäller, där staten i dag har kostnader på drygt 30 miljarder kronor.

Anf. 20 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Statsrådet hänvisar till mina moderata kollegor i SKL och till olika partiers syn på skattesatser. Jag vill inte tro att statsrådet använder den här debatten till att försöka ta billiga politiska poäng medan människor väntar på att få en godkänd behandling. Faktum är att det är regeringen som är den statliga parten när det gäller solidarisk finansiering och användning av läkemedelsanslaget.

Låt mig också vara tydlig med att sjukvården i mångt och mycket gör ett fantastiskt jobb. Men det hjälper ju inte när landstingen via det så kallade NT-rådet inte öppnar dörren för behandlingen. Det handlar för skellestesjukan om behandlingar som radikalt ändrar förutsättningarna så att människor får hjälp att leva ett längre och bättre liv, behandlingar som efter årtal av studier levt upp till myndigheternas krav på effektivitet och säkerhet. Statliga TLV blev klara med sin positiva bedömning i slutet av förra året, men de svenska landstingens NT-råd valde den 16 april i år, utan att ens prata med patientföreningar och läkemedelsbolagen, att be landstingen vänta med behandling – en väntan som kommer att kosta liv.

Visst finns det signaler om att landstingen nu tänker börja prata, men faktum kvarstår: Varje dag är en förlorad dag för dessa patienter.

Jag tycker att regeringen har ett ansvar att hjälpa landstingen att börja med behandlingen. Vad är statsrådet beredd att göra för att snabba på hanteringen så att behandling blir möjlig?

Anf. 21 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Nej, Mattias Karlsson, jag försöker inte ta några som helst billiga poäng. Jag kan bara konstatera att när det gäller läkemedelsfrågan har staten kostnader på ungefär 30 miljarder kronor, kostnader som har ökat med 7–8 procent årligen de senaste åren, medan landstingen enligt en överenskommelse som har funnits sedan 1998 har kostnader på knappt 8 miljarder kronor. Att bara ändra på detta är naturligtvis ett stort beslut, även om man ”bara” gör en solidarisk fördelning av dessa 8 miljarder.

I stället för att låta varje region ta sina kostnader för det som förskrivs på sjukhusen skulle man alltså dela det mellan landstingen. Hela poängen från Mattias Karlssons sida är ju, tänker jag också, att se till att det fördelas på ett annat sätt, vilket innebär att det finns både vinnare och förlorare. Att göra det inom ramen för ett system med så pass mycket resurser är inte så lättvindigt, för det kan naturligtvis också få motsatt effekt. Det kan lika

gärna finnas någon i en annan region som därmed inte kan få sitt läkemedel eftersom regionen blivit av med pengar.

Jag tror att det är viktigt att vi har spelregler. Sedan kan man tycka olika saker om dem, men det är viktigt att vi har spelregler som gör så att inte miljarder förflyttas mellan landstingen väldigt lättvindigt. Det är därför som det kommunala utjämningsystemet har utretts och remissbehandlats och kommer att hanteras på ett klokt sätt. Det är också därför som Läkemedelsutredningen har arbetat och dess betänkande gått ut på remiss.

Vi fortsätter att verkligen överväga hur vi ska hantera resultaten. Det är nämligen inte bara pengar som förflyttas. Dessa pengar kan betyda tillgång eller inte till olika läkemedel och behandlingar.

I dag är det NT-rådet inom SKL som beslutar vilka läkemedelsgrupper som ska ingå i den solidariska finansieringen. Det finns ett antal brister i detta – jag understryker det. Det är också därför som Läkemedelsutredningen fått titta på detta. Det betyder dock inte att det är enkelt att rätta till, även om det är uppenbart att man ser bristerna.

Det finns ett antal frågor att verkligen fundera över. För att komma in på den fråga som Mattias Karlsson ställer – även om jag kanske inte kan uttala mig specifikt om skelleftesjukan – kan vi tala om sällsynta diagnoser och de överenskommelser som finns med SKL.

Sällsynta sjukdomar är ofta obotliga och kräver livslång vård och behandling. Ändå är det många av dessa sjukdomar där kunskapen är väldigt bristfällig och där tillgängligheten varierar över landet. Mot den bakgrunden beslutade man om en långsiktig inriktning för vård och behandling av sällsynta sjukdomar genom en överenskommelse mellan regeringen och SKL så sent som förra året. Där är parterna överens om att målsättningen måste vara att behandlingen är långsiktig och att den kan fortsätta men att man också skapar förutsättningar för en tillgänglig vård med patienten i centrum. Då gäller det att ha programområdesstruktur, att stärka och utveckla den nationella samordningen, att öka patientperspektivet och också att öka kunskapsstyrningen i hälso- och sjukvården.

Jag är medveten om att detta inte är ett enkelt eller snabbt svar, och personer som lyssnar på den här debatten kanske hoppas på ett annat. Men jag vill återigen understryka: Staten har kostnader på 30 miljarder, landstinget på 8 miljarder.

Det finns en ordning för hur de här kostnaderna fördelas. Skulle vi lättvindigt förändra detta ändrar vi spelreglerna ganska ordentligt för landstingen och för allt det arbete som man bedriver med primärvård, cancervård och alla ingrepp, psykiatri och så vidare. Allt detta hänger ihop, och det är väldigt stora resurser. Vi måste se till att det blir en långsiktighet.

Jag menar dock bestämt att om SKL har ett intresse av att vi ändrar ordningen för den solidariska fördelningen mellan landstingens läkemedelskostnader skulle Marie Morell och Anders Knape, som sitter i ledningen för Sjukvårdsdelegationen, ha möjlighet att påpeka detta.

Anf. 22 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! I dag är det ca 350 personer i Sverige som bär på den här sjukdomen, varav ca 90 procent bor i Norrbotten och Västerbotten. I den överenskommelse som staten har om ersättning till regioner för kostnader för läkemedelsförmåner finns en särskild hantering för just de läkemedel

som används vid behandling av sjukdomar som är mycket ojämnt geografiskt fördelade och där användning kan medföra en direkt och tydlig merkostnad för ett landsting eller en region. I det här fallet är det Norrbottens läns landsting och Västerbottens läns landsting.

Det är i dag bara de sällsynta diagnoserna Gauchers sjukdom och blödersjuka som omfattas av överenskommelsen. De övriga sällsynta diagnoserna omfattas alltså inte av läkemedelsöverenskommelsen. Det är därför upp till varje region att avgöra om finansiering då sällsynta läkemedel behövs för personer med sällsynta diagnoser, och det är detta som skapar den problematik som vi ser i dag där landstinget har valt att inte ge behandlingen.

I den läkemedelsutredning som statsrådet hänvisar till finns det förslag om solidarisk finansiering, men dessa förslag kräver inte någon ny lagstiftning. Det är ju redan i dag fritt fram för regeringen att öppna för sjukhusbehandling av exempelvis skelleftesjukan och för att den ska ingå i de solidariskt finansierade läkemedlen.

Jag hoppas att detta kan vara på plats redan från och med i dag, dock allra senast från 2020. Jag hoppas verkligen att statsrådet efter denna interpellationsdebatt går tillbaka till departementet och tar ett initiativ till att inkludera exempelvis skelleftesjukan i den solidariska finansieringen.

Anf. 23 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Anledningen till att jag återkommer till läkemedelsutredningen flera gånger är förstås att den är angelägen men också att interpellanten ställer frågor om den i själva interpellationen.

Jag vill ännu en gång upprepa att det är en väldigt stor del av hälso- och sjukvårdens kostnader som är just läkemedel. Den kostnaden kommer att öka. Därför är det väldigt viktigt att vi har långsiktiga spelregler och att de landsting och regioner som bedriver sjukvård vet vilka kostnader man har att förvänta sig och hur spelreglerna ser ut.

Så här långt är statens kostnader nästan 30 miljarder. Det har ökat med 7–8 procent per år – alltså ständigt ökade kostnader. Den kostnad som varje landsting eller region tar uppgår till knappa 8 miljarder, vilket ändå är väldigt mycket pengar.

I dag är det NT-rådet, som det heter, inom SKL som beslutar vilka läkemedelsgrupper som ska ingå i den solidariska finansieringen. Det är alltså inte min uppgift som socialminister att tala om vilka läkemedelsgrupper som ska ingå, utan SKL har en ordning för detta.

Så här långt ser ordningen ut på det sättet. Om det finns anledning att ändra på hela den här strukturen kan man tänka sig att läkemedelsutredningen kanske kan ligga till grund för det. Den är dock väldigt omfattande. Den har nyss varit på remiss, och det finns anledning att verkligen fundera över och överväga de förslag som utredningen lämnar för att se till att vi inte bara landar på ett sätt som gör det enklare för mig att svara på interpellationer utan även skapar långsiktiga förutsättningar för en god och jämlik vård i hela Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2018/19:265 om bosparande för unga

Anf. 24 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Larry Söder har frågat finansmarknads- och bostadsministern, biträdande finansministern, om regeringen avser att återkomma med förslag för att underlätta för ungas sparande till bostaden. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Delar av regeringens politik bygger på januariavtalet, som har ett tydligt fokus på bostadsfrågorna. I avtalet konstateras att bostadsmarknaden behöver reformeras så att fler människors behov kan mötas, reglerna förenklas och konkurrensen öka. Det står också skrivet i avtalet att fler bostäder behövs för att underlätta för ungdomar att få sin första bostad.

Det är viktigt att tillsammans med kommunerna hjälpas åt att skapa en bostadsförsörjning som möter såväl behov som efterfrågan runt om i landet. Förutom fortsatt nyproduktion av bostäder med olika upplåtelseformer behöver rörligheten öka på bostadsmarknaden, detta för att det ska finnas en variation av bostäder som passar alla. Jag vill särskilt nämna att investeringsstödet för hyresbostäder har beviljats för drygt 20 000 lägenheter och är ett viktigt verktyg för att skapa förutsättningar för byggande av lägenheter med rimliga krav på hyresgästernas betalningsförmåga. Jag ser givetvis frågor som rör ungas inträde på bostadsmarknaden som centrala.

Januariavtalet innehåller en överenskommelse om en skattereform. Denna ska bland annat bidra till att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt och minska hushållens skuldsättning. En sådan översyn kan ge möjlighet att skapa långsiktighet och stabilitet på bostadsmarknaden. Här är det viktigt att tänka på bostadsmarknaden som en helhet. Några detaljer kring skattereformen har i det här läget inte låsts fast, men jag är övertygad om att alla frågor kommer att komma upp på bordet.

Anf. 25 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Det är givetvis roligt att finansministern tar sig tid att diskutera bosparande för unga. Det påvisar allvaret och att ministern tycker att det är en viktig fråga, vilket hedrar ministern.

För mig handlar denna fråga om att över 100 000 unga fortfarande inte har fått sin första bostad. Av dessa ungdomar vill fyra av tio äga sin egen bostad i villa.

Frågan gäller även hur vi vill att ungdomar ska se på sin ekonomi. Jag tror på att vi ska försöka få våra ungdomar att se långsiktigt på sin ekonomi, att man kan lägga undan till något som är ekonomiskt bra längre fram och att se ett sparande som en investering för ekonomisk stabilitet inför framtiden.

Vi vet att det boende som gynnar ungdomar mest under deras livstid är det egna boendet. Det är billigast, ekonomiskt mest stabilt och även socialt mest stabilt. Samtidigt som undersökningar visar att nio av tio ungdomar vill äga sitt eget boende i framtiden borde det vara varje politikers uppgift att inom bostadspolitiken främja det ägda boendet.

Med den prissituation som råder är det ett väldigt stort steg för ungdomar att kunna äga sin egen bostad. Vi ställer höga krav på en egen insats genom bolånetaket, vilket gör det väldigt svårt för vem som helst att spara ihop till en insats. Jag tror att många ungdomar inte har råd att spara till den insats som behövs helt av egen kraft, utan staten skulle behöva påvisa

det goda med sparande. Eftersom man inte ser möjligheten att spara ihop till insatsen själv kan även drivkraften att spara minska drastiskt.

För att öka möjligheten för unga till den första ägda bostaden vill vi att man ser över kreditrestriktionerna. Vi tror att de olika beslut som lagts på varandra har blivit några för många. En översyn skulle innebära att man gör kloka avväganden och minskar på kreditrestriktionerna. Detta skulle underlätta för ungdomar att få råd och möjlighet att låna till en egen bostad.

Vi skulle även gärna se en alternativ modell för amorteringskrav och skuldkvotstak där man i stället för att ställa höga krav på hushållen ställer högre krav på bankernas bolåneportföljer.

Med detta sagt tror vi även att staten med hjälp av ett bosparande skulle kunna hjälpa alla ungdomar att spara till sitt eget boende. Vi behöver få våra ungdomar att spara mer, och vad skulle vara bättre än att spara till sitt eget boende? Vi är ganska ensamma om att inte ha ett incitament för att spara till sitt boende. Ett sparande förbereder även ungdomarna på att när man väl har köpt sitt boende blir det naturligt att amortera på bolånet.

Att skapa incitament för sparande är inte något som regeringen är bäst på. I stället höjde man skatten på sparande två gånger under förra mandatperioden.

Vi kristdemokrater skulle vilja införa ett förmånligt bosparande som förval för alla ungdomar mellan 18 och 34 år med inkomst av tjänst där ett skatteavdrag ingår. Det påvisar att staten tycker att det är bra med sparande, i synnerhet sparande till bostad. Sparandet skulle rikta sig till nästan alla ungdomar i åldern 18–34, vilket vi anser är nödvändigt för ett ökat sparande i landet som helhet bland ungdomarna.

Skulle detta kosta staten i intäktsbortfall? Givetvis; men det skulle vara med syftet att ge långsiktigt stabil ekonomi för den enskilde. Att införa ett bosparande gynnar staten, ungdomen och bostadsbyggandet.

Är finansministern beredd att införa ett liknande system som det jag skisserar? Vilka hinder ser finansministern för ett införande?

Anf. 26 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Bostadsbristen är ett stort problem som hämmar Sveriges utveckling. Det handlar om ungas möjligheter att flytta hemifrån, inte minst deras möjligheter att flytta dit där det finns utbildning, om de har kommit in på en utbildning, eller dit där de har fått jobb. Det handlar också om möjligheten att flytta hemifrån och bli vuxen på det sätt som en egen bostad innebär.

Bostadsbristen är ett stort problem. Ett stort problem är också de höga bostadspriserna. Varför är det bostadsbrist och så höga bostadspriser? Det beror på att det finns fler människor som söker bostad än det finns bostäder, så det råder bostadsbrist. Vad är det viktigaste att göra då? Jo, det är att se till att det byggs mer.

Regeringen vidtog under förra mandatperioden viktiga åtgärder för att på olika sätt underlätta och snabba på byggprocesserna, och vi vill gå vidare under denna mandatperiod.

Vi införde också ett investeringsstöd för bostäder. Kravet var att för att få del av stödet skulle bostäder byggas som människor med mer normala inkomster också har möjlighet att efterfråga.

Under de senaste åren har det byggts mycket i Sverige. Det har byggts rekordmycket. Det är bra, men det behöver fortsätta så att fler unga ska få möjlighet att hyra eller köpa sin första bostad.

Interpellanten frågar vad jag ser för hinder mot att införa ett skattebefriat bosparande för unga. Där har vi hittills gjort bedömningen att det viktiga är att det är för få bostäder. Att då lägga skattepengar på att se till att det byggs fler bostäder har varit den främsta prioriteringen från regeringens sida hittills. Eftersom problemet är bostadsbrist behöver vi lägga skattepengar på att se till att det byggs mer. Det är en prioritering som regeringen hittills gjort.

Något annat som man skulle behöva fundera över om ett bosparande införs är hur det slår fördelningsmässigt. När man tittar på det norska exemplet kan man se att det norska bosparandet i större utsträckning går till ungdomar med höga inkomster än till dem med lägre inkomster. Framför allt tycks sparandet gå till ungdomar vars föräldrar har stor nettoförmögenhet. Det är klart att det är problematiskt att lägga skattepengar som skattesubvention till ungdomar just för att deras föräldrar har stor nettoförmögenhet. Det är ett problem med det norska systemet. Om man ska diskutera en svensk variant behöver man se över hur man i så fall kan finna en fördelningsmässigt bra profil. Det ser jag inte i Kristdemokraternas förslag.

Anf. 27 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag kan börja där finansministern slutade. Hon hävdar att i det norska systemet är det de med höga inkomster som sparar. Vårt förslag innebär att sparandet dras direkt från lönen, det vill säga att alla ungdomar mellan 18 och 34 år som har inkomst av tjänst skulle få ta del av sparandet. Det betyder att alla ungdomar oavsett inkomst skulle kunna vara med och ta del av sparandet. Det är en bra idé. Jag tycker inte att man ska inrikta sig på endast en specifik grupp av ungdomar, utan det ska så mycket som möjligt vara fråga om alla ungdomar.

Jag håller med finansministern om att det byggs för få bostäder i Sverige. Jag hävdar att det råder en bostadskris när 100 000 ungdomar inte kan få sin första bostad, när det finns människor som behöver en bostad som de kan kalla sin egen men där kommunerna inte kan leverera med hjälp av sociala kontrakt. Då råder en bostadskris.

Att sedan säga att investeringsstödet för hyreslägenheter ska lösa bostadskrisen är nästan skrattretande. Det stödet skapar inte en enda bostad. Det enda investeringsstödet löser är att det byggs hyresrätter i stället för bostadsrätter. Det skapar inte en enda ytterligare bostad.

Man vill slå sig för bröstet och säga att man har gjort så mycket under förra mandatperioden som innebär att bostadsbyggandet ökar. Jag skulle vilja utmana finansministern att berätta om tre stora reformer som ni genomförde under förra mandatperioden som ni anser att ni förtjänar en klapp på axeln för. Jag hävdar att det fanns andra incitament som gjorde att det byggdes en del under förra mandatperioden – men ändå för lite.

Det har stipulerats att det behöver byggas 75 000 bostäder per år i Sverige, och i år byggs ungefär 40 000. Jag vill hävda att vi bygger på de problem som finns i Sverige om bostadsbyggandet inte ökar. Jag tror inte att ens finansministern tror på att de fyra punkter som finns med i januariavtalet kommer att lösa detta. Jag tror inte heller att finansministern anser att

en skattereform kommer att lösa problemet. Det finns andra saker som vi gemensamt måste lösa.

Jag tycker att det behövs bostadspolitiska samtal med alla partier i riksdagen. Bostadsministern har talat om att han är för den saken, men det händer ingenting.

Varför förs inte bostadspolitiska samtal, finansministern, mellan alla partier? Vi kan inte skapa en lugn och trygg bostadsmarknad om inte alla partier är med på tåget på ett eller annat sätt.

Anf. 28 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Varför pågår inga bostadspolitiska samtal? Det beror ju på att Larry Söders parti Kristdemokraterna och de andra borgerliga partierna tågade ut från de bostadssamtal som pågick. Det är orsaken.

Anf. 29 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Nu tycker jag att finansministern är nonchalant, om jag ska vara ärlig.

Jag har sagt till bostadsministern många gånger under mandatperioden att jag ställer gärna upp och diskuterar olika lösningar. Jag har förstått att alla partier är överens, och vi behöver göra något gemensamt.

Jag fick inget svar från finansministern, och det är väl tillräckligt. Finansministern kunde inte berätta om tre reformer som har resulterat i fler bostäder under förra mandatperioden. Finansministern är svaret skyldig. Det vore klädsamt om man tog på sig koftan och talade om att man var duktig och byggde nya bostäder förra mandatperioden och även kunde leverera tre reformer som möjliggjorde detta. Då kan vi gå tillbaka i statistiken och se efter om finansministern har rätt.

Jag hävdar att vi behöver göra mer på området. Vi behövde göra mer under förra mandatperioden, och vi behöver göra mer denna mandatperiod. Jag tror att bostadspolitiska samtal skulle lösa problemet.

Sedan var det frågan om bosparande för unga. Jag hävdar med bestämdhet att vårt förslag riktar sig till alla ungdomar. Finansministerns oro över att detta skulle inrikta sig mot några ungdomar anser jag inte stämmer. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att ungdomar kan få en första bostad, äga sin egen bostad, för sin livscykel. Det handlar om den ekonomiska och sociala trygghet som en bostad ger. Om det kostar lite pengar för staten är jag beredd att ta den kostnaden.

Har finansministern någon annan lösning så att pengarna kan läggas någon annanstans, vilket gör att fler bostäder kan byggas? Är det bra att ungdomar får en egen bostad och inte bor hemma?

Anf. 30 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Larry Söder hävdar att om man sätter på sig koftan och säger att det byggs mycket ska man ha svar på detta. Ja, då svarar jag att jag ska göra det. Låt mig då få motreplikera Larry Söder och säga att om man sätter på sig koftan och undrar varför det inte förs några bostadspolitiska samtal ligger svaret hos en själv, när man har tågat ut från just bostadspolitiska samtal.

Vad har regeringen gjort för att det ska byggas fler bostäder? Vi har lagt fram en 22-punktslista på åtgärder som steg för steg genomförs, just för att det ska byggas fler bostäder. Det handlar om att tillgängliggöra mer

statlig mark. Det handlar om att underlätta byggprocesser. Det handlar om att jobba med en lång rad åtgärder för att öka konkurrensen på byggmarknaden. Det är ett stort problem som gör att byggkostnaderna är höga.

Låt mig ta två konkreta exempel.

Vi har ändrat bullerkraven, vilket öppnar upp ny mark där det kan byggas. I mitt bostadsområde byggs här och nu bostäder som aldrig hade kunnat byggas om vi inte hade ändrat bullerkraven.

Därutöver kommer investeringsstöden, som nu har använts så att 20 000 lägenheter kan påbörjas. Det är viktigt inte minst för att ungdomar ska kunna flytta hemifrån.

Låt mig då påpeka att Kristdemokraterna i och med budgetmotionen som de tillsammans med Moderaterna och Sverigedemokraterna röstade igenom här i riksdagen röstade för att avskaffa just dessa investeringsstöd, som alltså möjliggjort påbörjandet av 20 000 bostäder riktade till människor med normala inkomster. Nu lyckades vi få tillbaka dem i vår vårandningsbudget. Det tycker jag är väldigt bra, och det är någonting som är viktigt för ungdomar.

Larry Söder säger att alla kan ta del av det bosparande för unga som föreslås. Ja, det är klart att alla kan. Men vilka är det som har möjlighet att göra det? Det är de med höga inkomster, och det är de vars föräldrar har hög nettoförmögenhet och höga inkomster och kan betala in de pengarna. Det är att ta pengar från investeringsstöd som går till alla som har möjlighet att ta del av dessa bostäder och i stället rikta pengarna till ungdomar med höga inkomster eller rika föräldrar. Det är Kristdemokraternas politik.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2018/19:269 om Skatteverkets minskade prioritering av brottslighet

Anf. 31 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Ingemar Kihlström har frågat mig på vems initiativ Skatteverket har ändrat sitt arbetssätt, om Skatteverket kan leva upp till sitt uppdrag i regleringsbrevet om de minskar sina granskningar av kriminella och terrorister med uppemot 90 procent samt vad jag kommer att göra för att åtgärda situationen.

Jag vill inleda med att konstatera att Skatteverket kommer att fortsätta sitt arbete mot organiserad brottslighet och terrorism i samma utsträckning som tidigare. För att bekämpa den organiserade brottsligheten måste samhällets insatser sättas in på flera fronter, och Skatteverket har en viktig roll i arbetet mot organiserad brottslighet och finansiering av terrorism. Hela byråkratins verktygslåda behöver användas. Skatteverkets arbete och det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet har varit och är framgångsrikt. Skatteverket tar arbetet på stort allvar, och det kommer att fortsätta i samma takt som tidigare.

Under senare tid har olika kammarrätter gjort olika bedömningar om var bevisbördan i skattemål ska placeras. På grund av denna oklarhet har Skatteverket överklagat en av domarna till Högsta förvaltningsdomstolen. De olika domarna från kammarrätterna har gjort att Skatteverket förtydli-

gat sitt metodstöd för vissa skatteutredningar och den tillhörande bevisföringen i avvaktan på ytterligare vägledning. Detta för att säkra så god bevisning som möjligt.

Skatteverket har en viktig roll i arbetet mot organiserad brottslighet och finansiering av terrorism. Så kommer det att fortsätta vara.

Anf. 32 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Först av allt vill jag tacka finansministern för svaret, men jag tycker att de frågor som ställdes i interpellationen tyvärr fortfarande är obesvarade.

Skatteverket har genom sitt arbete med att driva in skatter och kontrollera skattefusk och felaktig folkbokföring en nyckelroll i att upptäcka, förebygga och beivra brottslighet.

Ett exempel i närtid där Skatteverket spelat en mycket viktig roll för svensk inre säkerhet är i Säpos arbete med att gripa och utvisa ett flertal nyckelpersoner ur den islamistiska miljön i Sverige.

Därför är det ytterst förvånande att läsa att Skatteverket minskar sin granskning av kriminella och potentiella terrorister med 80–90 procent.

Tidningar har avslöjat att Skatteverkets personal på ett seminarium ska ha fått beskedet att bevisbördan ställts på ända. Tidigare var en granskad person tvungen att bevisa att en kontantinsättning inte var skattepliktig. Nu ska i stället Skatteverkets utredare bevisa att inbetalningarna inte kommer från arbete. Skatteverkets egna experter skriver att situationen är absurd, att möjligheterna till brottsbekämpning nu tas bort och att en allt större del av brottsvinster kommer att kunna återinvesteras i nya brottsverktyg.

Fru talman! Det nya arbetssättet på Skatteverket är i mina ögon oroväckande steg i fel riktning i arbetet med att motverka brottslighet inom Sverige men även steg i fel riktning i det viktiga arbetet med att bekämpa brottslighet utanför våra gränser – brottslighet som också kan ha terrorkoppling.

Den nya tillämpning som Skatteverkets rättsavdelning gjort grundar sig som jag förstår det på en dom i kammarrätten 2017, där Skatteverket förlorade. Men i ljuset av att Skatteverket vunnit i en stor del av motsvarande fall – uppgifter finns på 90–95 procent – framstår den nya tillämpningen som en åtgärd med alltför stort försiktighetstänk.

Vi behöver ge våra myndigheter och deras tjänstemän verktyg för att bekämpa brottslighet. Det försiktighetstänk som nu råder i Skatteverket ger inte utredare möjlighet att verka med full kraft i denna riktning.

Fru talman! Jag vill därför ställa följande frågor till finansminister Magdalena Andersson:

Vad är ministerns egen syn på och åsikt om att Skatteverket ändrat sitt arbetssätt?

Anser ministern att Skatteverket utifrån den nya tillämpningen av lagen kan leva upp till sitt uppdrag i regleringsbrevet i ljuset av det faktum att Skatteverket minskat sina granskningar av kriminellas och terroristers kontanta medel med uppemot 90 procent?

Vad kommer finansministern att göra för att åtgärda situationen så att Skatteverkets utredare kan arbeta lika effektivt som tidigare?

Anf. 33 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Ja, Skatteverket har en oerhört viktig roll i arbetet mot organiserad brottslighet och har också varit mycket framgångsrikt i det arbetet.

Från regeringens sida har vi på olika sätt förstärkt Skatteverkets möjligheter att arbeta mot den organiserade brottsligheten. Bland annat har vi utökat den så kallade brottskatalogen, alltså vilka brott som Skatteverket kan arbeta med.

Det har också varit framgångsrikt att arbeta myndighetsöverskridande vad gäller organiserad brottslighet. Till exempel lyckades ju Skatteverket i samarbete med bland annat Försäkringskassan, Trafikverket, naturligtvis Tullverket och andra myndigheter i praktiken helt slå ut de spritbussar som tidigare rullade till och från kontinenten och förde in illegal alkohol i Sverige.

Den information jag fått från Skatteverket är att man tar arbetet med att motverka brottslighet och förhindra finansiering av terrorism på största allvar, att det arbetet kommer att fortsätta i oförminskad takt och att man inte har någon minskad ambition vad gäller att granska och motverka sådant som misstänks vara brottsligt.

Det är också viktigt att veta att Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet har andra befogenheter än beskattningsverksamheten. Den direkt brottsbekämpande verksamheten vad gäller bland annat organiserad brottslighet och terrorism påverkas inte av den aktuella frågeställningen.

Vad gäller det metodstöd som Skatteverket har kommit ut med på senare tid är det normalt sett inte så att ministrar lägger sig i de interna metoderna på myndigheterna. Rättstillämpning och arbetsmetoder är någonting som myndigheter generellt anses bedriva och bedöma på allra bästa sätt.

Det är dessutom viktigt att veta att detta är en vägledning som gäller nu, i avvaktan på domen från Högsta förvaltningsdomstolen. Jag har förstått att Skatteverket har gjort den i avvaktan på att få en dom i det ärendet. Då kommer rättsläget att bli klarare än det är i dag. Som interpellanten påpekar har man i olika domar kommit fram till olika saker.

Anf. 34 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Den granskning som gjorts av Skatteverkets nya riktlinjer för att kontrollera penningflöden på konton tillhörande brottslingar har gjort att flera tidigare utredare och även terrorexperter uttalat sig kritiskt om nyordningen.

Bland annat har personer som tidigare arbetat som utredare bedömt att de nya riktlinjerna resulterat i att man granskar endast 10–20 procent av de personer som misstänks.

Även polischefer har uttryckt oro över nyordningen, då Skatteverket har spelat en viktig roll för både polis och säkerhetspolis i arbetet mot tung kriminalitet. Som ministern nämnde är Skatteverket en viktig samarbetspartner för polisen, och polisen ser nu att möjligheten till effektivt samarbete och åtgärder kraftigt reducerats sedan nytolkningen i april i år.

Fru talman! Den nya tillämpningen togs enligt uppgift fram av Skatteverkets rättsavdelning efter att, som jag nämnde, Skatteverket förlorat en dom i kammarrätten i slutet av 2017. Dock har Skatteverket förlorat i kammarrätten tidigare i liknande fall, och enligt mina uppgifter har Skatteverket vunnit en stor del av målen, 90–95 procent, i kammarrätten.

Man kanske kan tolka detta som att rättsavdelningen hade ett intresse av och en vilja att ändra tillämpning och riktlinjer, för är det verkligen nödvändigt att ändra en framgångsrik metod mot brottslighet utifrån någon enstaka förlust i kammarrätten? I mina ögon är det viktigare att fortsätta med samma metoder som gällde före april 2019 för att effektivt motverka brottslighet och också fortsätta med det framgångsrika samarbete som fanns mellan Skatteverket, polisen och Säkerhetspolisen.

Som det står i interpellationssvaret har Skatteverket överklagat en dom till Högsta förvaltningsdomstolen för att få en förtydligande vägledning för framtiden. Borde man inte i så fall fortsätta enligt tidigare metod innan man har fått domen? Jag anser att Skatteverket bör få en tydlig instruktion om att återgå till tidigare tillämpning. Finns det lagliga hinder behöver vi initiera en lagändring snarast möjligt.

Fru talman! Jag vill ställa några kompletterande frågor till finansministern. Anser finansministern att Skatteverkets nya tillämpning är relevant, eller är den för långtgående i ljuset av att Skatteverket vunnit 90–95 procent av målen i kammarrätten med den tidigare tillämpningen?

Om Högsta förvaltningsdomstolen fattar ett beslut som går i samma riktning som Skatteverkets nuvarande striktare tillämpning av lagen, anser finansministern att vi behöver initiera åtgärder för att skapa förutsättningar för en effektivare kontroll enligt tidigare modell? Och om finansministern finner att vi behöver vidta åtgärder, vilken är tidsramen för att motverka grov brottslighet genom dessa påföljder?

Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det är väldigt ovanligt att en minister lägger sig i handläggningen på myndigheter. Det är inte något som är vanligt förekommande och inte heller något som jag känner till att man gjorde under alliansregeringens år. Regeringen stiftar lagar, myndigheterna verkställer lagarna och domstolar dömer i enskilda ärenden. Utifrån dessa domar anpassar myndigheterna sin lagstiftning.

Sedan är det naturligtvis så att regeringen styr myndigheterna, men man brukar inte styra på så detaljerad nivå att man går in och lägger sig i enskilda metodstöd till handläggare på rättsavdelningen. Om vi ska ha en ny ordning för detta kanske vi ska ha en större diskussion i riksdagen om hur man tycker att det är lämpligt och riktigt att styra myndigheterna.

Det finns naturligtvis också möjligheter för enskilda riksdagsledamöter och allmänhet att fråga Skatteverket om hur man utövar sin verksamhet och utifrån vilka riktlinjer.

Metodstödet i fråga finns i avvaktan på att domen ska komma från Högsta förvaltningsdomstolen. Min bedömning är att vi bör avvakta den.

I grunden handlar frågan om vilken bevisbedömning domstolarna gör – hur domstolarna värderar bevis i olika mål. Att domstolarna ska ändra sin bevisbedömning är inte något som det är enkelt för riksdagen att lagstifta om. Frågan är alltså komplicerad.

Anf. 36 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Skatteverket har, som vi båda ser det, en viktig uppgift i arbetet med att motverka grov brottslighet och även terrorrelaterade brott. För polis och säkerhetstjänst ger Skatteverkets insats viktig support i detta arbete.

I mina ögon ger den nya inriktningen, med dessa nya riktlinjer gällande kontroll av kriminellas ekonomiska tillgångar och var dessa medel kommit ifrån, resultatet att nu endast 10–20 procent kontrolleras jämfört med hur det förhöll sig innan de nya riktlinjerna infördes. Detta är ett steg i fel riktning, vilket också bekräftas av kritik och inlägg från polis, utredare och terrorforskare. Sverige och dess myndigheter behöver arbeta mer aktivt för att motverka grov brottslighet och terrorism, inte ta steg i motsatt riktning som nu sker.

Jag ser det som naturligt att återgå till tidigare hantering och kontroll gällande kriminellas ekonomiska tillgångar, och om så krävs behöver vi politiker utfärda klarare riktlinjer och eventuellt genomföra lagändringar för att säkerställa detta viktiga arbete. Jag hoppas att denna åsikt också delas av finansminister och regering och att vi, om det behöver göras, vidtar nödvändiga korrigerande åtgärder i samsyn.

Anf. 37 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det som är viktigt för mig är att Skatteverket fortsätter att vara en aktiv kraft för att säkerställa att man får de skattebetalningar som riksdagen har beslutat om men också att man är kraftfull i sitt arbete för att bekämpa skattebrottslighet och aktiv i arbetet mot organiserad brottslighet, penningtvätt och finansiering av terrorism.

Våra myndigheter har arbetat alltmer intensivt med detta under de senaste åren. Det är ett väldigt viktigt arbete som har regeringens fulla stöd. Vi har också höjt kraven på det samarbete som ska ske mellan myndigheter och utökat de verktyg som myndigheterna har för detta. Skatteverket får bland annat möjlighet att utreda fler brott.

Vi har också infört nya brottsrubriceringar, bland annat folkbokföringsbrott, och skärpt lagstiftningen gällande olovlig identitetsanvändning, för att nämna några exempel. Detta är ett prioriterat område för regeringen.

Däremot brukar regeringen inte – och det är inte heller min plan – vara inne och på detaljnivå styra myndigheter när det gäller hur deras metodhandledning till enskilda handläggare ska se ut. Det gränsar väl också till att man riskerar att hamna i ett ministerstyre. I Sverige får ministrar inte lägga sig i enskilda ärenden. Att lägga sig i hur metodhandledningen ser ut i ett ärendeflöde är på gränsen när det gäller vad ministrar har möjlighet att göra och inte göra.

Hittills har bedömningen från såväl socialdemokratiska och miljöpartistiska som borgerliga regeringar varit att detta inte är ett lämpligt sätt att förfara. Vi kan naturligtvis ha en diskussion om att göra på något annat sätt, men den är lite större än diskussionen om denna enskilda fråga.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2018/19:266 om tillgången till byggbar mark

Anf. 38 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Larry Söder har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska det strukturella underskottet på byggbar mark.

Behovet av nya bostäder är stort och väl känt. Enligt min uppfattning är det angeläget att vi skapar förutsättningar för att konsumenternas efterfrågan på bostäder ska kunna mötas av ett utbud som svarar mot behoven, i linje med det mål för bostadsmarknaden som riksdagen har fastställt.

Primärt är det kommunen som bestämmer vilken mark som får bebyggas och hur bebyggelsen kan utformas. Detta innebär bland annat att det är kommunen som bestämmer om ett visst område får bebyggas med flerbostadshus eller med småhus.

Att småhusbyggandets andel av bostadsproduktionen minskar beror bland annat på att exploateringsgraden generellt sett är lägre för småhus än för flerbostadshus. Enligt Boverket är kommunerna generellt sett mindre benägna att prioritera planläggning för småhusändamål, delvis till följd av att tillgången på mark i centrala lägen är begränsad. För kommunerna ger planering för flerbostadshus ofta bättre avkastning i termer av nya byggrätter per arbetad tidsenhet än om området används för småhusbyggande.

Konkurrensen om marken i kombination med de starka preferenserna för centralt boende är en viktig förklaring till att urbaniseringen leder till en lägre andel småhusbyggande. Ofta är det även ekonomiskt fördelaktigt för kommunen att planlägga för nya flerbostadshus jämfört med nya småhus. Detta beror på att fler boende kan dela på de investeringar som behövs i form av gator, vatten, avlopp och liknande. I centrala lägen konkurreras alltså småhusen ut ekonomiskt av bostadsrättshus eller hyreshus.

Enligt Boverket har konsumenternas preferenser delvis förändrats över tid i riktning mot en ökad efterfrågan på centrala lägen. De tomter som kommunerna tillhandahåller motsvarar därmed inte alltid köparnas önskemål om vilka kvaliteter en småhustomt bör ha. Trots att det i många kommuner finns färdiga byggrätter leder dessa inte alltid till nya småhus.

Jag kan även konstatera att förutsättningarna för att bygga småhus skiljer sig åt över landet. I många kommuner är det inte markpriserna eller bristen på byggrätter som är orsaken till att det inte byggs småhus. När priset för att köpa ett befintligt hus är väsentligt lägre än kostnaden för att bygga nytt är det många som avstår från att bygga.

Med tanke på bristen på bostäder tycker jag att det är klokt att kommunerna planerar på ett sätt som ger många nya bostäder. Det gäller även om kommunernas val att prioritera byggandet av flerbostadshus i viss mån leder till att förutsättningarna för att bygga nya småhus påverkas negativt.

Det förhållandevis låga småhusbyggandet kan naturligtvis ses som en konsekvens av det gällande regelverket i kombination med kommunernas tillämpning av planmonopolet. Samtidigt är det kommunerna som har bäst förutsättningar för att utforma våra städer på ett sätt som är långsiktigt hållbart. Kommunerna har alltså en viktig roll för att skapa förutsättningar för ett klimatsmart, hälsosamt och tryggt boende.

I detta sammanhang bör även nämnas att regeringen har uppdragit åt en särskild utredare att se över möjligheterna att använda statlig mark för bostadsbyggande. I vissa fall kan alltså även staten bidra till att förbättra förutsättningarna för att öka tillgången till byggbar mark.

Av januariavtalet framgår att regeringen avser att genomföra omfattande regelförenklingar för att förenkla och förkorta planprocessen och därmed göra byggandet snabbare och billigare. Ett viktigt led i detta är att ge kommunerna bättre förutsättningar för att planlägga för ny bebyggelse.

Därmed ger vi även förutsättningar för att konsumenternas efterfrågan på bostäder ska möta ett utbud som svarar mot behoven.

Anf. 39 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Tack, ministern, för det fylliga svaret! Det visar att vi tycker att frågan är viktig.

Ministern säger i sitt svar att det är angeläget att bygga utifrån konsumenternas efterfrågan och kunna möta ett utbud som svarar mot behoven. Låt oss bena ut detta! Vi kan konstatera att det i dagsläget byggs alldeles för lite i Sverige, då vi inte klarar av att bygga utifrån det behov som finns. Vi klarar inte heller av att bygga utifrån efterfrågan. Vi vet att sju av tio vill äga sin bostad. Då borde vi rimligtvis bygga sju av tio bostäder i ägda bostadsformer av något slag. Det kan vara bostadsrätt eller egnahem. Vi är alltså långt ifrån både bostadsministerns och min önskesituation.

Jag hävdar att regeringen och samarbetspartierna med iver motarbetar medborgarnas önskemål genom att ha ett investeringsstöd som är riktat mot hyresrätter och därmed snedvrider bostadsbyggandet ännu mer. Man ska komma ihåg att investeringsstödet, enligt mitt sätt att se det, inte har skapat en enda bostad som inte skulle ha kommit till ändå. Det gör bara att marknaden ser nyttan av att bygga hyresrätter i stället för annan form.

Ministern säger i sitt svar att fler vill bo centralt, och därmed väljer kommunerna på grund av både platsskäl och ekonomisk effektivitet att bygga flerbostadshus. Jag har all förståelse för att man centralt bygger hyresrätter och bostadsrätter, men runt om centrum finns stora möjligheter att bygga nya områden med småhus. Jag hävdar att kapacitetsbristen att planlägga gör att kommunerna väljer att bygga de större centrala områdena, och då får övriga områden stå tillbaka. Visserligen är det inte samma ekonomi för kommunen att bygga småhusområden, men en kommun ska se till andra värden än ekonomi. Faktum är ju att fler vill äga sin bostad.

Ministern säger i sitt svar att det är kommunerna som har planmonopolet och att det är de som har ansvaret, vilket är riktigt, men de äger inte processen själva. Vi i riksdagen kan inte slå ut med armarna och säga: "Sorry, det är inte vårt bord." Vi måste använda de möjligheter vi har. Därför tror jag på att man från länsstyrelsehåll, i samarbete med kommunerna, skulle kunna peka ut områden man anser är bra för nytt bostadsbyggande.

På så sätt vet vi att planprocessen inte kommer att stoppas av länsstyrelsen, och kommunerna kan med gott hopp starta planprocesserna. Detta tillsammans med att låta byggherrarna ta över processen och leverera in det material som behövs ger kommunerna en möjlighet att lägga sina resurser på det som är viktigast, nämligen att kontrollera och besluta.

Min uppfattning är att markens kostnader styrs av marknadskrafter, det vill säga priset beror på tillgång och efterfrågan. Just nu är vi dåliga på att leverera tillgång på byggbar mark, och vi är dåliga på att bygga så att efterfrågan mattas av. Vi kanske kan säga att vi ligger i sämsta läget för båda dessa saker. Som lök på laxen har vi kreditrestriktioner som gör att människor inte kan ta lån till sin bostad.

Den mest effektiva vägen är att sätta tryck på kommunerna att planera mer mark för bostadsbyggande och ge dem en del alternativ för att få hjälp med detta. Byggherrestyrd planprocess är något vi kan göra. Med en stabilare planprocess där man minskar antalet överklaganden genom att ta ut

avgift för dem samtidigt som man förenklar processen skulle även effektivisera kommunernas arbete. Då kan de göra det de är bäst på, det vill säga kontrollera och besluta.

En annan del är att låta länsstyrelsen i samförstånd med kommunerna peka ut områden som är lämpliga för bostadsbyggande, så att processen blir stabilare och går snabbare. Vägen till mer och billigare byggbar mark går bara genom piska och morot. Piskan är att ställa krav på kommunerna om hur mycket bostäder som ska byggas – ett mål – vilket även bostadsministern har varit inne på. Moroten är att staten i form av länsstyrelsen pekar ut områden som får grönt ljus.

Jag undrar vad bostadsministern säger om detta.

Anf. 40 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Tack, Larry Söder, för interpellationen!

Som vi båda konstaterar är det angeläget att vi får ett ökat byggande och en bättre balans på bostadsmarknaden mellan tillgång och efterfrågan. Därför är det glädjande att det byggs mer än på mycket länge. Det är väldigt bra att vi nu har en hög aktivitet i byggandet. Men vi är förstås aldrig nöjda, utan vi vill gärna att det ska öka ännu mer. Det är dock tydligt att det blir en bättre balans mellan exempelvis ägt boende och hyrt boende. Det hyrda boendet har hållit sig på fortsatt höga nivåer. När kommunerna får frågan om detta av Boverket pekar de på att det är där många brister finns när det gäller tillgången till bostäder. Man pekar på hyreslägenheterna som en väsentlig faktor att hålla fokus på.

Jag delar inte Larry Söders bedömning att de lägenheter som kommer till på grund av vårt investeringsstöd skulle ha byggts ändå. Det är verkligen inte den bild jag får när jag besöker kommuner runt om i landet. De säger att utan detta stöd hade de aldrig kunnat bygga dessa bostäder, som riktar sig till målgrupper som nu har möjlighet att få en bostad på bostadsmarknaden. De hade heller aldrig byggts i de områden där man annars inte ser några marknadsförutsättningar för att bygga hyreslägenheter.

Vår bedömning är entydig. Utan stödet skulle dessa lägenheter inte ha kommit till. Det handlar om tiotusentals lägenheter som nu kommer ut på marknaden.

Det är väsentligt att titta på hur vi kan skapa incitament och möjligheter för kommunerna att ta sin del av ansvaret. Ansvaret är ju delat, och vi behöver jobba tillsammans. Vi har därför arbetat fram en proposition om en utvecklad översiktsplanering för att lite större incitament ska skapas så att man tar ett övergripande ansvar. Man behöver försöka arbeta tillsammans i en region snarare än att varje kommun jobbar i sitt lilla stuprör. Denna proposition kommer att överlämnas till riksdagen i september. Det här kan vara åtminstone en dellösning på det som Larry Söder efterfrågar.

Jag är däremot inte säker på att man kan ha ett siffersatt mål för varje kommun som skulle leda till det resultat som Larry Söder efterfrågar, det vill säga att fler småhus byggs. Vad vi nu ser är att urbaniseringen och den inflyttning som sker leder till att kommunerna snarare prioriterar flerbostadshus, eftersom man då får fler bostäder för det arbete som kommunen lägger ned. Man får även större möjligheter att täcka de kostnader som uppstår när man planlägger ett område och exempelvis börjar anlägga gator, elledning, avlopp och liknande. Min bedömning är att vi med ett sådant recept snarare skulle se en ökad överflyttning till flerbostadshus.

Jag är heller inte säker på att Larry Söder sätter fingret på rätt ställe när han talar om att det bara handlar om tillgången till mark och att det är den faktor som är begränsande för att fler småhus ska byggas.

Den senaste femårsperioden har nivån legat relativt konstant vad gäller småhus. Mellan 8 400 och 12 450 per år har byggts under de senaste fem åren. Denna utveckling har varit ganska stabil ända sedan mitten av 90-talet. Det ligger på runt 10 000 småhus per år. Däremot har nu antalet flerbostadshus ökat väldigt mycket. Där har det gått upp från ungefär 20 000 till över 40 000 under samma period. Där har det alltså varit en snabb ökning.

När vi har tittat på tillgången till mark har det visat sig att det finns en hel del tomter för småhus som inte har bebyggt. Lantmäteriet konstaterar att det finns ungefär 115 000 tomter, varav 60 000 gäller permanenthus och 55 000 gäller fritidshus. Tillgången till mark verkar därför finnas. Även i storstadsregionerna finns 14 000 obebyggda tomter för permanenthus.

Frågan är om man inte snarare borde titta på marknadsförutsättningarna än att fokusera på tillgången till byggbar mark. Det är kanske ett bättre sätt att nå framgång.

Anf. 41 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag håller med ministern om att bostadsbyggandet ökade under början av förra mandatperioden. Orsakerna till det kan vi alltid diskutera. Men vi ser också att det är en nedgång nu. Vi kanske får någonstans mellan 40 000 och 45 000 nya bostäder under 2019. Jag tycker att det är alarmerande när vi säger att vi behöver 75 000 nya bostäder. Då pratar vi inte om boendeform över huvud taget, utan det är antalet bostäder som byggs. Jag tycker att det är alarmerande.

Detta gör att ungdomar fortfarande får bo kvar hos föräldrarna. Det är över 100 000 ungdomar som bor kvar och som inte får ett eget boende. Jag tycker att det är en bostadskris. Det har jag sagt till ministern förut, och jag hävdar det fortfarande.

Bostadsministern berättade att det kommer en remiss i september som kanske är lite grann åt det håll som jag faktiskt vill. Det är glädjande.

Om du frågar kommunpolitiker och byggherrar tror jag att du får höra att det ibland är länsstyrelsen som lägger krokben för bostadsbyggandet. Länsstyrelsen gör alltså så att processerna kanske blir flera år längre. Det är därför vi vill vända på kuttingen och säga: Länsstyrelsen kan tillsammans med kommuner tala om var det är rimligt att bygga någonstans, så att man slipper den här oron i byggprocessen och planprocessen. Då tror jag att man som kommun vågar satsa pengar, tid och kraft på detta.

Sedan tror jag fortfarande att mängden byggbar mark som finns är beroende av vilket marknadsvärde det är. Det är klart att det är mer viktigt att använda marken på mest effektiva sätt om den kostar 3 miljoner i stället för 2 miljoner eller 1 miljon. Jag menar att det är så här: Om man lyckas få till mer byggbar mark minskar priset på den marken, och då kan vi få till fler småhus, vilket jag tror är bra. Det visar egentligen all statistik. Sju av tio vill bo i egnahem. Fyra av tio ungdomar vill faktiskt bo i villa. Det är behovet som ska styra, inte alltid pengarna. Behovet måste styra även för kommunerna, och det är faktiskt ett behov av småhus i kommunerna.

Låt oss se om det har legat stilla ganska länge! Det tror jag också, men jag tror att vi måste öka det. När vi ökar det totala bostadsbyggandet måste småhusbyggandet öka i samma omfattning.

Sedan kan bostadsministern och jag slåss om huruvida investeringsstödet har givit fler bostäder eller inte, men jag hävdar fortfarande att det inte har det. Som byggare ser man givetvis vad som är mest ekonomiskt att bygga. Det är hyresrätter i dagsläget, eftersom det finns ett investeringsstöd. Hade man inte haft investeringsstödet hade man kanske byggt bostadsrätter eller till och med småhus. Det hade blivit samma antal bostäder, och staten hade inte behövt lägga ut de pengarna över huvud taget.

Sedan tror jag fortfarande att vi skulle behöva en bredare diskussion om hur vi får upp bostadsbyggandet. Jag tycker nämligen att 40 000–45 000 bostäder är alldeles för lite. Vi måste våga sätta oss ned och bryta arm lite grann om vad vi vill och inte vill. Vi har pratat om kreditrestriktioner och sådant som gör att ungdomar inte kommer in på marknaden för ägda bostäder. Jag tror att vi skulle kunna komma överens i den frågan om vi sätter oss ned tillsammans.

Jag frågade finansministern om sådant var på gång. Hon ville inte svara på den frågan. Jag frågar bostadsministern: Finns det några bostadspolitiska samtal på gång, och är i så fall alla partier inblandade?

Anf. 42 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! När det gäller den sista frågan har vi nu intensiva samtal i den krets som står bakom januariavtalet. Där ingår en aktiv bostadspolitik, och vi håller på att genomföra alla de punkter som finns i fråga om bostadssektorn. Det handlar om hyresregelverken. Det handlar om investeringsstöden, som vi ska effektivisera. Det handlar också till exempel om att ställa krav på hållbarhet i byggsektorn. Det finns alltså många olika komponenter som kommer att leda fram till en hög aktivitet på bostadsmarknaden framöver.

Sedan välkomnar vi om det finns intresse även från andra partier att ha förhandlingar och diskussioner som kan leda fram till resultat. Vi bjöd in till sådana förhandlingar redan under den förra mandatperioden. De resulterade tyvärr inte i att vi kom överens, utan de borgerliga partierna lämnade samtalen. Nu är det framför allt de fyra partier som står bakom januariavtalet som fokuserar på att gå framåt. Men skulle förutsättningarna finnas är vår dörr öppen för att föra samtal kring bostadspolitiken framöver.

Jag blir lite frågande när det gäller Larry Söders syn på vem som egentligen bär ansvaret för att ta fram planer. Vi har ju ett kommunalt självstyre. Det är en ganska fastslagen struktur i det svenska samhället att det är kommunerna som har planmonopolet och som också har ansvar för markanvändningen. Det låter lite grann som att Larry Söder vill luckra upp den principen. Det skulle då vara länsstyrelserna som är aktiva. Larry Söder säger att man ska vända på kuttingen. Länsstyrelsen skulle då komma med förslag på var man ska bygga.

Det kan vara värt att fråga Larry Söder: Ifrågasätter Larry Söder det kommunala självstyret? Tycker han att staten i stället ska ta över delar av eller hela ansvaret för bostadsplaneringen och för planeringen när det gäller bostadssektorn?

Det tror jag skulle vara ett väldigt stort steg att ta. Det skulle snarare leda till mycket mer av konflikter på detta område än till att man hittar lösningar framåt. Jag är inte alls säker på att jag tycker att det är ett recept som skulle leda till det resultat som Larry Söder säger sig vilja uppnå.

Sedan räcker det inte med att bara vilja. I en marknadsekonomi, som vi ändå lever i, är det inte bara viljan utan också betalningsviljan som är avgörande för vad som åstadkoms på marknader. Frågan som man bör ställa är inte: Vill man bo i villa? Frågan som man bör ställa är: Vill man också betala kostnaden för att bo i en villa?

I det här fallet, särskilt i centrala områden, är det en väldigt stor betalningsvilja, eftersom det finns förutsättningar för att bygga flerfamiljshus, där flera kan dela på kostnaderna. Man får ned kostnaden per bostad, så att säga.

Kommunerna gör uppenbarligen bedömningen att betalningsviljan är större när det gäller bostadsrätter och hyreslägenheter än när det gäller småhus. Det finns också en grundläggande princip om att man ska ha en likställighet från kommunens sida. Man ska alltså inte från kommunens sida subventionera vissa kommunmedlemmar på bekostnad av andra, till exempel genom att sälja marken billigare till den som vill bygga en villa än till den som vill bygga en annan typ av boende.

Även där måste jag ställa en fråga till Larry Söder: Tycker Larry Söder att kommunerna aktivt ska subventionera genom att erbjuda marken till ett lägre pris för att det just ska vara småhus som ska byggas, eller står Larry Söder bakom likställighetsprincipen?

Sedan handlar det om marknadsförutsättningar. Där finns det också en utmaning i stora delar av landet. Det finns helt enkelt inte marknadsförutsättningar för att bygga. Man får många gånger inte heller krediter från bankerna för att bygga eftersom priset på fastigheterna, när de är färdigbyggda, inte motsvarar byggkostnaderna.

Vi har begärt och fått en rapport från Boverket om hur man kan finansiera egnahem på landsbygden och hur den finansieringen kan utvecklas. Där har man också föreslagit statliga topplån. Det är ett förslag som vi nu bereder vidare i Regeringskansliet. Detta skulle kunna göra att det kommer att finnas förutsättningar för att bygga småhus i fler delar av landet än i dag.

Anf. 43 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Givetvis är det kommunala självstyret viktigt, men jag tror också att vi i riksdagen måste ha ett helikopterseende. Om det byggs 40 000–45 000 nya bostäder i Sverige är det alldeles för lite. Då måste vi hitta incitament som gör att vi kan hjälpa kommunerna i detta syfte. Då tror jag att länsstyrelsen tillsammans med kommunerna faktiskt kan vända på kuttingen. I stället för att länsstyrelsen är den som hela tiden stoppar kan länsstyrelsen säga: Här kan vi gemensamt komma överens om att det är bra att bygga. Då är det kommunerna som fortfarande har planmonopol och är drivande.

Precis som jag sa förut kan vi inte bara säga: Det är inte vårt problem. Det är riksdagens problem att det inte byggs tillräckligt med bostäder i Sverige. Det är vårt problem, och vi måste lösa det på ett eller annat sätt. Då menar jag att vi måste se till att vi ger kommunerna de redskap som behövs.

Sedan talar ministern om betalningsviljan när det gäller bostäderna. Det är klart att betalningsviljan finns, men inte hos de ungdomar som jag pratar om. Där har vi lagt upp kreditrestriktioner som gör att de faktiskt inte kan låna pengar till en bostad. Alldeles oavsett hur mycket vi skulle subventionera är bostadskostnaden alldeles för hög. Mycket beror på att markkostnaden är så hög som den är. Det är därför jag säger: Mer tillgång till mark gör att markpriset minskar. Då blir det billigare att bygga. Då blir det enklare att låna. Då blir det enklare för ungdomar att komma in.

Det är en kedjereaktion som vi måste se. Jag tror att man måste se att kommuner tillsammans kan göra mycket, men vi måste också hjälpa till med detta.

Om sju människor av tio vill bo i eget boende är det vår uppgift att se till att det finns en möjlighet att möta det behovet. Vi ska inte bara säga: Det är inte vårt bord.

Jag hinner inte med att komplettera med januariavtalet, men det är skrämmande att det faktiskt inte står någonting där om det ägda boendet som gör att jag ser att vi ökar byggandet.

Anf. 44 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Vi har ett byggande som ligger på nivåer som vi inte har sett på decennier. Det gäller det hyrda boendet, som har ökat väldigt kraftigt. Det gäller även det ägda boendet, som ligger på nivåer som är långt utöver det som vi såg byggas även under Alliansens åtta år vid regeringsmakten. Det är någonting som vi tillsammans borde kunna glädjas över.

Vi vill såklart ha ännu högre byggande, och detta är också något som vi arbetar för, även tillsammans med kommunerna i Sverige. Därför har vi en mer aktiv bostadspolitik än vi har haft på många år. Vi har ett januariavtal med ett stort antal punkter som rör just bostadsmarknaden, och vi har pratat om att vi behöver se över hyresstrukturen för både nybyggnation och det befintliga men också investeringsstöden, som leder till att vi bygger ett segment som inte har byggts under lång tid, det vill säga små hyreslägenheter med rimliga hyror. Vi har även kommit överens om att vi ska göra en skatteöversyn där bostadsmarknaden kommer att vara i blickfånget, för att få en bättre fungerande bostadsmarknad och också minska riskerna med hushållens skuldsättning.

Detta är bara ett axplock. Vi arbetar också aktivt med att korta handläggningstiderna på Lantmäteriet och samverka med kommunerna och även få dem att samverka regionalt, för det gäller ofta en regional bostadsmarknad där vi inte kan ha en situation där vissa kommuner tar sitt ansvar för bostadsförsörjningen medan andra inte gör det.

Vi har även en pågående inventering av statlig mark där vi ser hur staten som markägare kan bidra till att det byggs fler hus. Till exempel har Akademiska Hus inventerat sina marker och kommit med förslag på 28 000 bostäder som kan bidra till att minska bostadsbristen, särskilt bland unga och studenter. Vi tittar också på annan statlig mark, och en utredning arbetar nu med att titta på om staten kan bidra med sina markinnehav för att ytterligare minska bostadsbristen och bidra till ökat byggande.

Vi har alltså en aktiv bostadspolitik, och jag är övertygad om att den kommer att leda till att vi får en fortsatt dynamisk bostadsmarknad där vi ser en hög nivå på byggandet. Detta är något som vi välkomnar, och jag

hoppas att vi kan arbeta tillsammans för att få en ännu högre nivå framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellationerna 2018/19:242, 243 och 245 om förflyttningen av generaldirektör Ann-Marie Begler

Anf. 45 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Elisabeth Björnsdotter Rahm har frågat mig vilka brister i samverkan som har förekommit och när dessa brister diskuterades med generaldirektören eller Försäkringskassans styrelse.

Lars Beckman har frågat mig om jag är nöjd med Ann-Marie Beglers arbete eller inte, eftersom båda dessa saker ju inte kan gälla samtidigt.

Jan Ericson har frågat mig hur det kan komma sig att jag och den förflyttade Ann-Marie Begler har så olika syn på om förflyttningen var frivillig eller inte.

Försäkringskassan är en av Sveriges viktigaste myndigheter därför att den är så central i olika skeden av människors liv. Det är när livet vänder eller förändras som socialförsäkringarna och Försäkringskassan finns där för att ge trygghet. Sjukförsäkringen är en del av socialförsäkringen som Försäkringskassan har ansvar för att administrera. Fokus för sjukförsäkringen har under de senaste åren varit att kombinera en rättssäker handläggning och tillämpning med ett bra stöd för individen att kunna komma tillbaka till hälsa och arbete.

Det var också för detta uppdrag som regeringen hösten 2015 utsåg Ann-Marie Begler till generaldirektör för Försäkringskassan. Hon är en erfaren statstjänsteman, och under hennes ledning har Försäkringskassan bland annat stärkt sjukförsäkringshandläggningen och fokuserat på rättssäkerheten. Detta bidrog till att sjukfrånvaron minskade och började stabiliseras, men regeringen såg också andra konsekvenser av Försäkringskassans arbete. Från många olika håll – hälso- och sjukvården, andra myndigheter, arbetsmarknadens parter och enskilda individer – fick vi alltmer tydliga signaler om att Försäkringskassans lagstadgade samordningsansvar inte prioriterades av myndigheten i tillräcklig omfattning. Samarbeten med aktörer avslutades och försämrades kraftigt.

Som en reaktion på detta genomförde Socialdepartementet många myndighetsdialoger, både med Försäkringskassan enskilt och med andra berörda myndigheter. Mellan den 25 januari 2017 och den 9 april 2018 genomfördes 16 myndighetsdialoger med Försäkringskassans ledning. Tre av dessa dialoger var extraordinära möten mellan generaldirektörerna för Försäkringskassan respektive Arbetsförmedlingen som enkom handlade om behovet av att förbättra samverkan. Två av dessa dialoger var mellan Försäkringskassan och Inspektionen för vård och omsorg. Temat för dessa möten var också behovet av förbättrad samverkan.

Under den tid som Ann-Marie Begler var generaldirektör för Försäkringskassan gav regeringen dessutom åtta olika regeringsuppdrag för att förstärka samverkan och samordningen mellan Försäkringskassan och andra aktörer.

Under våren 2018 kunde vi dock konstatera att trots dialoger och uppdrag mottogs det inte på myndigheten på önskvärdt sätt. Vi fick inte önskvärd kvittens på de uppdrag som lämnats. Vi kunde också konstatera att vi fortsatte att få tydliga signaler från andra aktörer om att samverkan inte förbättrades. Det framkom inte minst vid den gemensamma myndighetsdialogen mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Detta ledde fram till att regeringen till sist landade i att förtroendet för generaldirektörens förmåga att leda Försäkringskassan i en riktning där vi ville se ett ökat fokus på samordning och samverkan helt enkelt inte fanns.

Vid flera tillfällen hade generaldirektören själv uttryckt att hon inte kunde vara kvar som myndighetschef för Försäkringskassan om regeringen inte hade förtroende för hennes sätt att leda myndigheten. När jag slutligen, den 25 april 2018, förklarade för henne att detta förtroende inte längre fanns blev slutsatsen att hon därmed inte kunde vara kvar som generaldirektör för Försäkringskassan och att hon i stället skulle anställas i Regeringskansliet. Detta innebär inte att hon delade regeringens uppfattning om bristerna i ledningen av myndigheten, men det fanns en samsyn om att hon inte kunde vara kvar om det inte fanns förtroende för hennes sätt att leda myndigheten.

Anf. 46 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för en tydlig beskrivning av Försäkringskassans verksamhet och av myndighetens komplexitet. Jag är enig med statsrådet om att Försäkringskassan är en av Sveriges viktigaste myndigheter, och därför är det av yttersta vikt att styrning och ledning fungerar bra och att det finns en tydlighet från regeringen i det regleringsbrev som skrivs.

Riksrevisionen har i sin granskning av Försäkringskassans beslutsstöd varit tydlig med att det finns stora brister, och det ligger på statsrådets ansvar att i sitt regleringsbrev se till att det fungerar rättssäkert och att myndighetsutövningen ger trygghet till dem som behöver stöttning och hjälp.

Jag har ställt två frågor till statsrådet om när de påtalade brister som fanns i samverkan mellan statsrådets departement och den dåvarande generaldirektören Ann-Marie Begler diskuterades. I svaret beskriver statsrådet en rad dialoger som förts, alla med temat att förbättra samverkan.

Samtidigt skriver Försäkringskassans dåvarande styrelseordförande att hon inte kan påminna sig att brister i myndighetens samverkan med andra myndigheter har varit uppe till diskussion med departementets ledning. I ett citat säger den dåvarande styrelseordföranden att hennes uppfattning är att om departementet varit så missnöjt med den dåvarande generaldirektören att man hade gett henne upprepade varningar och övervägde att flytta henne skulle man definitivt ha tagit upp frågan med styrelsens ordförande, men detta skedde inte.

Statsrådet har i medierna uttryckt att den dåvarande generaldirektören Ann-Marie Begler har utfört sitt uppdrag väl och har hanterat de utmaningar hon mött. I ett brev till konstitutionsutskottets ledamöter skriver två tidigare medarbetare vid Försäkringskassan att departementets hantering av den dåvarande generaldirektören och myndigheten är upprörande. Detta är starka ord när vi pratar om en av Sveriges viktigaste myndigheter.

Jag måste säga att jag inte riktigt får ihop när, var och hur bristerna i samverkan framkommit och förekommit.

Anf. 47 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag skulle tro att vi är väldigt många som är förvånade över till exempel hur barn förlorade sin LSS under den förra mandatperioden. Vi kunde läsa i medierna om hur förtvivlade föräldrar helt enkelt inte fick den hjälp som de behövde.

Jag tror att det är många som är förvånade över att i en välfärdsstat som Sverige kunde en kvinna dö på en toalett i Malmö på grund av att hon hade fått sin personliga assistans indragen. Jag tror att det är många som är chockade över det.

Det är nog så man ska se bakgrunden till att statsrådet helt enkelt gav Försäkringskassans före detta generaldirektör sparken. Generaldirektören fullföljde det uppdrag som hon hade fått av regeringen. Det är därför naturligtvis regeringen som ska bära skulden.

Men jag tänker på följande sätt. Om vi hade haft en generaldirektör som inte hade haft ett fantastiskt civilkurage och berättat hur det egentligen var hade vi kunnat tro på det som statsrådet sa på pressträffen. Hon sa då: Det uppdrag som Ann-Marie fick för tre år sedan har hon utfört väl, och hon har hanterat de utmaningar som har mött henne. Ann-Marie har målmedvetet arbetat för en rättssäkerhet i verksamheten med ordning och reda.

Det är alltså detta som hade kunnat vara beskedet till svenska folket om inte Ann-Marie Begler själv hade gått ut och berättat hur det egentligen var. Det hade till och med kunnat vara så att regeringen, om vi ska förstå konstitutionsutskottets betänkande, hade gett ett annat viktigt generaldirektörsuppdrag till den person som man då uppenbarligen inte hade förtroende för.

Fru talman! Jag anser att det är direkt vilseledande när ett statsråd håller en presskonferens och berättar att man har fullt förtroende för det uppdrag som den före detta generaldirektören har utfört när man egentligen uppenbarligen inte hade detta förtroende.

Fru talman! Man skulle faktiskt kunna säga att någon har blåljugit svenska folket rakt i ansiktet.

Jag beundrar den före detta generaldirektörens civilkurage när hon har varit så tydlig med att berätta hur det egentligen är. Jag tycker också att det är mycket starkt gjort av de före detta och nuvarande medarbetarna på Försäkringskassan att berätta hur det egentligen är.

Denna historia hade faktiskt kunnat sluta med att statsrådet hade haft en presskonferens där hon redogjorde för detta på det sätt som jag har sagt. En annan myndighet hade kunnat få en ny generaldirektör. Och svenska folket hade inte haft en aning om vad som egentligen hade hänt bakom kulisserna.

Fru talman! Sverige är en rättsstat. Även ett statsråd och en regering ska följa de lagar och regler som finns. Jag tycker också att en regering och ett statsråd ska vara ärliga. Det är någonting som ska vara självklart i Sverige 2019. Man ska vara öppen och transparent och redogöra för vilka beslut man fattar och hur man har fattat dem. Uppenbarligen går inte denna mening ihop.

Det uppdrag som Ann-Marie fick för tre år sedan har hon utfört väl. Hon har hanterat de utmaningar som har mött henne. Ann-Marie har målmedvetet arbetat för en rättssäkerhet i verksamheten med ordning och reda.

Detta uttalande går faktiskt inte ihop med regeringens agerande. I svaret som vi fick från statsrådet Strandhäll tycker jag inte att hon fick dessa två saker att gå ihop. Men statsrådet får utveckla detta i sitt nästa anförande.

Anf. 48 JAN ERICSON (M):

Fru talman! De interpellationer som vi nu diskuterar har en sak gemensamt, och det är hur regeringen och ansvarigt statsråd har hanterat en av sina generaldirektörer.

Att en regering kan tillsätta och avsätta generaldirektörer är en del av regeringsmakten. Men frågan är hur man utövar denna makt. Att inte förlänga ett förordnande som generaldirektör eller enas om att ett förordnande ska upphöra i förtid är inget konstigt. Det kan behöva ske i samband med en omorganisation, förändrade verksamheter eller helt enkelt för att man inte tycker att en generaldirektör gör ett bra jobb. Det kan också vara ett sätt att befordra en generaldirektör till en ny tyngre befattning.

Men i fallet Ann-Marie Begler är inget av detta tillämpligt. Hon fick lämna sitt uppdrag med bara några dagars varsel och enligt egen uppgift utan någon som helst motivering.

Det märkliga är att detta sammanföll med inledningen på en valrörelse och att det rörde en myndighet som fått hård medial kritik för att man tuffat till sin hantering av bland annat assistans och sjukförsäkringsärenden – det sistnämnda på direkt uppdrag av sittande regering och statsrådet Strandhäll.

Fru talman! Statsrådet Strandhäll har för bland annat konstitutionsutskottet angett att generaldirektör Begler fick lämna sin tjänst på grund av bristande samverkan. Samtidigt har, som vi har hört här tidigare, Försäkringskassans dåvarande styrelseordförande Birgitta Böhlin framfört i medierna att hon inte kan påminna sig att brister i myndighetens samverkan varit uppe till diskussion med departementets ledning. Detta har som sagt styrkts även av flera andra tyngre medarbetare på Försäkringskassan, och det går rakt emot vad Strandhäll skriver i sitt svar på interpellationerna.

Statsrådet skriver även att man har haft ett antal myndighetsdialoger – den sista den 9 april 2018. Redan 16 dagar senare konstaterar alltså statsrådet enligt interpellationssvaret att förtroendet för generaldirektörens förmåga att leda Försäkringskassan helt enkelt inte finns.

Att ta ett så drastiskt beslut som att sparka en generaldirektör bara 16 dagar efter ett samrådsmöte och med denna motivering känns tyvärr inte särskilt trovärdigt. Det styrker snarare bilden av att entledigandet helt och hållet varit en politisk åtgärd.

Fru talman! Statsrådet Strandhäll har för bland annat konstitutionsutskottet angett att det fanns en samsyn om att Begler skulle lämna sin tjänst hos Försäkringskassan. Alla påståenden om samsyn har uttryckligen dementerats av Begler, som säger att förflyttningen skedde mot hennes vilja.

Detta försöker nu statsrådet prata bort i sitt interpellationssvar genom att ge ordet samsyn en helt ny innebörd. Det är faktiskt en smula pinsamt att läsa just denna del av statsrådets svar. Faktum är att detta tafatta försök

att slingra sig ytterligare styrker bilden av att entledigandet av generaldirektör Begler var en rent politisk åtgärd. Regeringen ville skjuta ifrån sig ansvaret för den växande kritiken mot Försäkringskassan inför en besvärlig valrörelse.

Fru talman! Statsrådet Strandhäll har en gedigen facklig bakgrund och vet rimligen att även generaldirektörer åtnjuter arbetsrättsligt skydd. Regeringen kan inte förflytta generaldirektörer utan saklig grund. Och om förflyttning ska verkställas omedelbart krävs synnerliga skäl. Det finns ingen som helst dokumentation om några sådana skäl. Ann-Marie Begler har enligt egen uppgift efterfrågat skälen för sin förflyttning men inte fått några sådana. Dessutom borde, som sagt, Försäkringskassans styrelse först ha informerats innan förflyttningen skedde, vilket inte heller gjordes.

Något omfattande missnöje med Begler som person går inte heller att utläsa någonstans. Tvärtom uttryckte, som sagt, Strandhäll själv vid en pressträff med anledning av beslutet att Ann-Marie Begler utfört sin uppgift väl och hanterat de utmaningar som har mött henne.

Det går alltså inte att hitta något stöd alls för att det förelegat några synnerliga skäl att sparka Ann-Marie Begler som generaldirektör. Även detta pekar mot att det skedde av rent partitaktiska skäl.

För att lösa ett politiskt problem var alltså en socialdemokratisk minister med tung facklig bakgrund beredd att bryta mot grundläggande arbetsrättsliga principer.

Jag vill fråga statsrådet om arbetsrättsliga regler ska gälla för andra men inte för henne själv i hennes egen roll som arbetsgivare. Är Regeringskansliet undantaget?

Anf. 49 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret på interpellationerna.

Riksdagens kontrollmakt över regeringen är en av riksdagens viktiga funktioner. Den utövas genom olika instrument: interpellationer, KU-granskning, misstroendeomröstningar. I den ordningen skulle man väl i normalfallet kunna tro att det är tänkt att riksdagen ska utöva sin kontrollmakt. Genom interpellationer skaffar man sig information från statsråden om vad som har hänt i en specifik fråga. Om det uppstår saker som behöver granskas noggrant och tydligt går man via KU för att göra det ordentligt och så att säga göra en rejäl granskning. Sedan finns atombomben, den sista möjligheten, alltså att man väcker ett misstroende i riksdagen. Då avsätts statsrådet om statsrådet saknar riksdagens förtroende.

Fru talman! Jag vänder mig nu till interpellanterna, och jag vill säga att jag saknar förtroende för dem. Respekten för riksdagen borde vara central för riksdagens ledamöter. Jag saknar förtroende för den moderata riksdagsgruppen som missbrukar riksdagens kontrollmakt genom att på ett alltför lättvindigt sätt ha använt sig av möjligheten till en misstroendeomröstning mot ett statsråd. Det var en omröstning som man naturligtvis också helt följdriktigt förlorade. Nu missbrukar man interpellationsinstrumentet genom att väcka åtta likartade interpellationer.

Fru talman! Det är viktigt att påtala den typen av dumheter som dessa moderater ägnar sig åt. Konstitutionsutskottets viktiga granskning kom bara häromdagen. Den granskningen slår fast att regeringen har rätt att förflytta en generaldirektör som inte fungerar i rollen. Inget annat framkom i granskningen. Jag vill därför erbjuda de moderata interpellanterna

ett råd, fru talman, och det rådet är: Ta kontakt med era ledamöter i riksdagens konstitutionsutskott! Ta kontakt med dem och informera er om granskningen. Försök sedan att förstå att det ni nu gör är väldigt bakvänt.

Ni börjar alltså med en misstroendeomröstning. Ni följer upp med en KU-granskning och sedan åtta interpellationer – för att få reda på vad? Att ni inte har riksdagens stöd för er kritik visste vi redan. KU har granskat frågan; man har genomgående och grundligt gått igenom den. Det är redan gjort. Och nu ska ni interpellera – om vad då? Jag måste säga att detta är mycket anmärkningsvärt och bör påtalas, fru talman.

Jag vill tacka ministern så hemskt mycket för svaret på frågorna i sak. (Applåder)

Anf. 50 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Vi i riksdagens konstitutionsutskott har haft anledning att granska detta ärende, och vi har inhämtat mycket material. Vi har haft utfrågningar av många personer för att få reda på så mycket som möjligt runt den här processen.

Man måste börja med själva grunden i den svenska regeringsformen, nämligen att regeringen är ansvarig inför riksdagen för rikets styrelse. En del i att regeringen ska kunna vara ansvarig inför riksdagen för rikets styrelse är utnämningmakten. Vi har förvisso ett sätt att styra Sverige där statliga myndigheter utifrån regleringsbrev och kollektiva regeringsbeslut ska sköta olika delar av vår samhällssektor, men regeringen – som har ansvar inför riksdagen – måste självklart äga utnämningmakten.

Hur ska regeringen kunna vara ansvarig inför oss om den inte har full tilltro till sina generaldirektörer? Hur ska vi kunna utkräva ansvar av en regering om oppositionen förhindrar den att byta ut en generaldirektör den inte tycker är lämplig på sin post? Tänk, den här inställningen till utnämningmakten har borgerliga politiker haft tidigare: När Bosse Bylund avsattes 2008 var det självklart att han blev inbjuden på ett vanligt möte och under sammanträdet fick reda på att han skulle bli sparkad samma dag – pressmeddelandet var redan skrivet – och den borgerliga majoriteten i konstitutionsutskottet tyckte att det var fullt i sin ordning att göra på det sättet.

Utnämningmakten är alltså oerhört central för att vi ska kunna utkräva ansvar av regeringen. Vem ska vi annars ställa till ansvar? Hur tycker ni att det parlamentariska styrelseskicket ska fungera?

Att KU har riktat kritik mot regeringen är alldeles riktigt. Kritiken gäller dock inte *att* man flyttade Ann-Marie Begler och inte heller skälen till förflyttningen. De är väl dokumenterade; det finns flera regeringsuppdrag gällande att åtgärder ska vidtas, vilka man sedan anför som skäl för förflyttning. Nej, det vi riktar kritik mot är sättet, nämligen att det skedde i bristande dialog med myndighetens styrelse. Det är styrelsen som är ansvarig inför regeringen. På de punkterna riktar vi kritik mot regeringen och mot Annika Strandhäll. Vi riktar också kritik mot den dokumentation av ärendet som finns. Där finns kritik.

Själva rätten att flytta en generaldirektör som regeringen inte har förtroende för är dock central i det svenska statskicket. Hur ska ni annars utkräva ansvar av statsråd här i kammaren?

Anf. 51 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag hade inte tänkt delta i den här debatten över huvud taget, men jag tycker att den har fått en konstig skruv. Den verkar handla mer om vad de moderata riksdagsledamöterna har rätt att fråga ett statsråd om och inte. Där måste man ju ändå ta hänsyn till grundlagsstödet, som ger rätt att fråga ut ett statsråd.

Jag är väldigt förvånad över hur fru talmannen kan låta de socialdemokratiska ledamöterna läxa upp den moderata riksdagsgruppen i stället för att debattera sakfrågan. Jag är här för att lyssna på en debatt om sakfrågan, inte någon uppläxning gällande vad vi som folkvalda har rätt att fråga eller inte fråga i kammaren. Jag måste ändå fråga fru talmannen om det är riktigt eller inte riktigt att vi har rätt att ställa en minister till svars för frågor vi tycker är viktiga – för folk och för alla de LSS-barn som inte får det de ska, vilket är det som faktiskt blir konsekvensen om man inte sköter sitt ämbete.

Därmed kommer jag att lämna debatten, man jag ville säga att jag tycker att det är en väldigt konstig debatt.
(Applåder)

Anf. 52 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag har vid det här laget, som ansvarigt statsråd, gång efter annan redogjort för gången kring förflyttningen av Ann-Marie Begler. Det går att ta del av de uppgifter jag lämnade i konstitutionsutskottet och som på varje punkt besvarar de frågor som interpellanterna nu ställer.

Jag har naturligtvis inga som helst problem att även i kammaren, i denna interpellationsdebatt, ge samma svar en gång till. Jag har alldeles nyss gjort det, i det skriftliga svar som jag läste upp alldeles nyss. Jag har redogjort för bakgrunden och skälen till att förtroendet sänkades för Ann-Marie Begler och hennes profil när det gällde att leda Försäkringskassan i en annan riktning, där fokus sattes på den lagstadgade uppgift som Försäkringskassan har att hantera både samordning och samverkan.

När detta skulle förstärkas måste man naturligtvis som ansvarigt statsråd fundera på om det är den aktuella generaldirektören som ska leda Försäkringskassan i den riktningen. Mot bakgrund av 16 myndighetsdialoger och åtta regeringsuppdrag, som vilken människa som helst i Sverige kan ta del av, kunde vi konstatera att vi inte upplevde att vi hade fått kvittens från Försäkringskassans generaldirektör i just de delar vi ville förstärka. Därför behövde vi ett annat ledarskap för Försäkringskassan framöver. Det var inte mer dramatiskt än så.

Ann-Marie Begler uttryckte vid upprepade tillfällen, både till mig i närvaro av andra och till min före detta statssekreterare, att om hon inte hade regeringens förtroende när det gällde hennes sätt att leda Försäkringskassans verksamhet kunde hon inte vara kvar. Efter beredning och regeringsbeslut var det också där regeringen landade, och det var det jag meddelade Ann-Marie Begler.

Detta är inget konstigt – generaldirektörer har tillsatts förr, och generaldirektörer har förflyttats och avsatts förr. I det här fallet handlade det om en nödvändighet just på grundval av att vi såg att de människor som den här debatten kanske egentligen borde handla om kom i kläm. Det gällde barn och människor som hamnade mellan stolarna i sjukförsäkringen.

Där upplevde vi just att samverkan med såväl externa aktörer som myndigheter inte fungerade tillfredsställande. Det är inte som sagt mer komplicerat än så.

Som jag ser det har jag därmed besvarat interpellanternas frågor i de här delarna. Det går att ta del av detta, och det går även att ta del av den presskonferens som jag höll direkt i samband med att jag meddelade att Ann-Marie Begler skulle lämna sitt uppdrag. Där framförde jag att det fanns en tillfredsställelse i de delar som handlade om att hon stärkte rätts-säkerheten. Jag var också tydlig med att det fanns kritik mot Ann-Marie Begler när det gällde förmågan till samverkan och samordning och att det var den delen som regeringen avsåg att förstärka när det gällde styrningen av Försäkringskassan. Det var ingen större dramatik än så.
(Applåder)

Anf. 53 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Det har ju under debatten framkommit ett antal motstridiga uppgifter gällande samverkan, och det är detta min frågeställning till statsrådet gäller.

Det finns ett flertal tidigare anställda vid myndigheten som vittnar om detta på olika sätt. Jag finner det märkligt att den dåvarande generaldirektören Ann-Marie Begler blev erbjuden arbetet som chef för Pensionsmyndigheten – en annan av Sveriges viktiga myndigheter – om samverkan varit så dålig och om hon inte utfört sitt arbete på ett fullgott sätt.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att flytta en generaldirektör från en myndighet till en annan samtidigt som man riktar kritik mot samma generaldirektör. Då kan det inte handla om dålig samverkan, utan då är det någonting annat som ligger bakom förflyttningen. Ann-Marie Begler har själv varit tydlig med att hon inte har lämnat sin post som generaldirektör frivilligt, och hon har inte funnit några brister i samverkan.

Fru talman! Jag ställer fortfarande frågan om var bristen på samverkan framkommit.

Anf. 54 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Det är, precis som det sas här från talarstolen, en riksdagsledamots grundlagsskyddade rättighet att ställa frågor till statsråden. Det är en del av den granskande makten. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att det finns ledamöter som ifrågasätter det och att talmannen inte avbröt ledamoten.

I KU:s betänkande står det klart och tydligt att det är otillfredsställande att uppgifterna som har lämnats i granskningen går så pass mycket isär. Det står också att ”utskottet ska kunna förvänta sig att de uppgifter som lämnas bidrar till att skapa klarhet och ger en rättvisande bild av vad som har skett”.

Fru talman! Att uppgifterna som har lämnats i granskningen går så pass mycket isär är otillfredsställande – på byråkratspråk är det väldigt väl uttryckt. På svenska betyder det väl någonting annat. Jag läser mellan raderna att det utgår från att någon inte talar sanning.

Jag kan konstatera att det finns två socialdemokrater som har en version av vad som har hänt: statsrådet och hennes statssekreterare. Det finns två personer som har en version av vad som har hänt.

Men, fru talman, tjänsteman efter tjänsteman efter tjänsteman efter tjänsteman på Försäkringskassan – opolitiska tjänstemän – har haft civilkurage nog att redogöra för vad som är sant ur deras perspektiv. Det är civilkurage.

Jag beundrar dessa tjänstemän, som naturligtvis har tagit en stor personlig risk genom att tala om hur det är. Sverige är ett litet land. Precis som socialdemokratiska politiker har sagt här i talarstolen har regeringen utnämningmakten. Det finns förmodligen olika sätt att inte straffa, naturligtvis, men att kanske utnämna andra personer till ledande befattningshavare eller vad man nu gör.

Hade det inte varit så att detta civilkurage fanns hade det kunnat vara så att svenska folkets bild av statsrådets uppfattning om den dåvarande generaldirektören var följande, citerat ur konstitutionsutskottets betänkande:

”Det uppdrag som Ann-Marie fick för tre år sedan, det har hon utfört väl, och hon har hanterat de utmaningar som har mött henne. Ann-Marie har målmedvetet arbetat för en rättssäkerhet i verksamheten med ordning och reda ...”

Då hade Begler kunnat vara generaldirektör för en annan myndighet. Det är så den officiella historien hade kunnat se ut om inte detta fantastiska civilkurage fanns hos den som utsattes för det här, som faktiskt satte ned foten och sa sin sanning.

Tjänsteman efter tjänsteman efter tjänsteman på Försäkringskassan har slutit upp och sagt att det var så här det gick till. Det har inte uttryckts någon kritik – tvärtom har man gett beröm för det sätt som Försäkringskassan har hanterat uppgifterna på.

Jag förstår att konstitutionsutskottet enhälligt har sagt att det är otillfredsställande att uppgifterna som har lämnats i granskningen går så pass mycket isär och att utskottet ska kunna förvänta sig att de uppgifter som lämnas bidrar till att skapa klarhet och ger en rättvisande bild av vad som har skett. Ett enigt konstitutionsutskott har skrivit detta.

Men, fru talman, jag tycker också att svenska folket har rätt att förvänta sig sanningen. Jag tycker faktiskt att när ett statsråd kallar till presskonferens ska medier, svenska folket och vi riksdagsledamöter kunna lita på att det som sägs är sant. Det är därför jag har ställt denna interpellation.

Meningen i KU:s betänkande och uppfattningen som statsrådet gav uttryck för under presskonferensen vid det första tillfället står i skarp kontrast till vad som har uttryckts tidigare. Dessa två saker är inte kompatibla med varandra. Jag tycker, fru talman, att vi saknar svar på den frågan.

Anf. 55 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Det räcker inte med att man har redogjort för en sak ett antal gånger om den redogörelsen sedan går helt stick i stäv med vad ett antal andra personer säger i samma fråga. Det är ju då det finns utrymme att ställa fler frågor och följdfrågor, och det är detta vi gör nu.

Man kan självklart ha kraftfulla synpunkter på hur generaldirektör Begler som person behandlades av regeringen, men ännu värre är det att konstatera att dagens regering inte skyr några medel för att behålla regeringsmakten. Det har gått så långt att man är beredd att bryta mot grundläggande arbetsrättsliga regler för att försöka skydda sitt eget skinn.

Att med kort varsel och utan saklig grund sparka en generaldirektör var ett billigt offer för en socialdemokratisk regering. Man ville utse en syndabock för att de egna besluten om en stramare sjukförsäkring och skärpta regler för assistansen fått konsekvenser för människor som drabbats av sjukdom.

Att en regering med kort varsel sparkar en generaldirektör av uppenbarligen rent politiska skäl är något väldigt anmärkningsvärt i svensk statsförvaltning. Om detta skedde i en diktatur eller i en mindre utvecklad demokrati än vår skulle man knappast höja på ögonbrynen, men det är något vi inte trodde att vi skulle behöva uppleva i Sverige.

Hanteringen har med rätta medfört allvarlig kritik från konstitutionsutskottet och medfört en misstroendeförklaring som samlade nästan halva riksdagen. Mindre än en tredjedel av riksdagen uttalade sitt stöd för statsrådet, och det visar att riksdagen ser mycket allvarligt på det som hänt.

Jag kan lägga till att vi skrev våra interpellationer innan konstitutionsutskottet kom med sitt betänkande och innan frågan om misstroende prövades i riksdagen. Att det sedan tog tid innan statsrådet hade tid att svara är en helt annan del i detta.

Fru talman! Jag fick aldrig något svar på min fråga om statsrådets syn på svensk arbetsrätt. Jag tycker att det är en befogad fråga till statsrådet med tanke på hennes egen bakgrund som ordförande i en facklig organisation.

Anser statsrådet Strandhäll att arbetsrättsliga regler ska gälla för andra men inte för henne själv i hennes egen roll som arbetsgivare? Och är Regeringskansliet undantaget från att omfattas av den svenska modellen?

I övrigt har jag ytterligare en fråga till statsrådet. Jag är så fundersam kring detta: Är statsrådet verkligen stolt över alla undanflykter och efterhandskonstruktioner som syftar till att försvara ett allvarligt missgrepp från hennes och regeringens sida? Eller finns det ändå, så här i efterhand, en känsla av att hon själv och regeringen kanske borde ha agerat annorlunda, när man nu har tagit del av allt som har hänt sedan dess? Den sista frågan är jag väldigt nyfiken på.

Anf. 56 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Tack alldeles särskilt för att fru talmannen låter mig tala som riksdagsledamot. Jan Ericson, den moderata ledamoten, sa att statsrådets agerande låter som en diktatur. Då skulle jag säga att Lars Beckmans uppfattning om att talmannen borde tysta riksdagsledamöter i riksdagens talarstol är diktatur. Som tur är har vi en demokratisk talman som låter riksdagsledamöter tala.

Lotta Olsson! Naturligtvis får man fråga vad man vill, och naturligtvis får man ställa även dumma frågor. Det är självklart ens rättighet. Man har rätt att göra allt bakvänt om man vill. Men att man har rätt att göra någonting innebär inte att det är bra att göra det. Man ska inte missbruka riksdagens kontrollmakt bara för att man har rätt att göra det. Det var det jag ville påpeka, ingenting annat.

Självklart har ni rätt att fortsätta göra dumma saker och göra saker bakvänt. Men ni har fått fullödiga svar på era interpellationer. Statsrådet har därmed fullgjort sin uppgift.

Ni skulle kunna börja göra saker i rätt ordning och ställa frågor som är rimliga, så skulle det bli roligare att lyssna på debatterna i Sveriges riksdag.

Anf. 57 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Man har rätt att tro. Men konstitutionsutskottet tycker att det är ganska bra att vi grundar oss på det vi får fram i vårt utredningsmaterial i form av skriftliga underlag utifrån de frågor vi ställer eller det vi får fram i utfrågningar.

Om vi då tittar på KU:s material i detta ärende kan vi konstatera att det börjar med att det finns synpunkter från sådana där socialdemokratiska sårintressen som Svenskt Näringsliv och Sveriges läkarförbund på hur samordningsuppdraget sköts av Försäkringskassan. Men det är väl sossar som har sett till att Svenskt Näringsliv klagat på Försäkringskassan, eller hur? Det måste det vara, självklart.

Redan sommaren 2017 kom klagomål från dessa intresseorganisationer. Och när förflyttningen av Ann-Marie Begler var gjord skrev man tillbaka och sa att det började fungera bättre. Det var inte sossar, utan det var de här intresseorganisationerna. Det är också en del av sanningen, och sanningen som finns i dokument och inte i tro.

Efter de här påstötningarna gav regeringen massor av uppdrag och hade myndighetsdialoger, men det blev inte bättre. Vad återstod då om vi skulle kunna ställa statsrådet till ansvar inför riksdagen? Jo, att förflytta generaldirektören.

Kritiken från KU mot regeringen i det här ärendet handlar om dokumentation och kommunikation, och den är vi eniga om. Men man försöker använda en formulering som har gjort det svårt att utreda ärendet, och det är påståendet att det finns en lögn i det här. Då använder man argumenten fel.

Anf. 58 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Återigen har jag svarat på de synpunkter och frågor som har tagits upp av interpellanterna.

Elisabeth Björnsdotter Rahm vill i riksdagens talarstol återigen veta var samverkan brast, och jag har redogjort för detta i konstitutionsutskottet och i mitt interpellationssvar. Det är väldokumenterat. Det går att ta del av de åtta olika regeringsuppdrag som beslutades under den här tidsperioden. Det går att ta del av att 5 av de 16 myndighetsdialogerna specifikt handlade om samverkan, både med Inspektionen för vård och omsorg och med Arbetsförmedlingen. Det är helt otvetydigt så, och det går att ta del av.

Det som var vårt problem var att vi inte fick den kvittens på de verktyg som man som regering har för att styra sin myndighet som vi ansåg att vi behövde. Till syvende och sist återstod inte så mycket annat än just utnämningssmakten om man fortsatt ville att myndigheten skulle ledas i en riktning som stärkte just de delar som man ansåg hade fallerat under den sittande generaldirektörens ledarskap.

Man får inte som statsråd heller vara feg. När man kunde konstatera att generaldirektören, med de verktyg som hon hade till sitt förfogande, inte hade uppnått det önskade resultatet måste man faktiskt våga använda hela arsenalen.

Det är också väldokumenterat att det fanns kritik från organisationer och andra aktörer, till exempel i en lång skrivelse, som också tillställdes Ann-Marie Begler och Socialdepartementet, från Sveriges Kommuner och Landsting och Svenskt Näringsliv gemensamt. Det är väl ungefär 3,5 miljoner svenska arbetstagare som de företräder.

Jag hade löpande dialog med arbetsmarknadens parter. Jag satt i möten med bland annat Läkarförbundet och fick precis de här frågorna.

Jag har använt de verktyg som jag som statsråd har till förfogande och försökt att göra det på ett korrekt sätt. Jag är också glad åt att KU har gjort en grundlig granskning av detta. Man konstaterar att det definitivt finns brister i dokumentationen, som borde ha varit tydligare, och i kommunikationen, som kanske kunde ha varit ännu tydligare. Det är ju uppenbart så här i efterhand. Men man vidimerar också att det är en regerings rätt att tillsätta och avsätta generaldirektörer, att man har en möjlighet att nyttja utnämningssmakten och måste våga göra det om det behövs.

Avslutningsvis vill jag verkligen markera mot att det finns ett antal moderata riksdagsledamöter som väljer att använda uttryck som ”blåljuga” och säger att jag far med osanning och att det är direkt vilseledande. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man uttrycker sig på det sättet och att man trots att konstitutionsutskottet inte har kommit fram till att det finns någon grund för det fortsätter att försöka sprida den bilden. Jag kan bara sja om avsikten med att göra det.

(Applåder)

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 9 (forts.) Svar på interpellationerna 2018/19:242, 243 och 245 om förflyttningen av generaldirektör Ann-Marie Begler

Anf. 59 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Så här efter ajourneringen ska jag påminna statsrådet om att min fråga rörde den brist på samverkan som var en av anledningarna till att den dåvarande generaldirektören Ann-Marie Begler inte fick vara kvar på sin post.

Jag ska också påminna om att Försäkringskassans dåvarande styrelseordförande inte kan erinra sig att brister i myndighetens samverkan med andra myndigheter har varit uppe till diskussion med departementets ledning och att detta aldrig har varit med på någon dagordning.

Den dåvarande styrelseordföranden i Försäkringskassan säger att hennes uppfattning är att om departementet var så missnöjt med Ann-Marie Begler hade man gett henne upprepade varningar och att om man hade övervägt att flytta henne borde departementsledningen rimligen ha tagit upp frågan med styrelsens ordförande, vilket inte skedde.

Min fråga kvarstår. Detta med brist på samverkan är otydligt. Var, när och hur har detta förekommit och påtalats?

Anf. 60 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Statsrådet har anført att bristande samverkan var anledningen till att Begler petades. Varför sa man inte det till Begler när hon efterfrågade de synnerliga skälen? Ett enigt KU konstaterar att några sådana aldrig gavs trots Beglers önskan.

I en intervju i Aftonbladet säger Försäkringskassans styrelseordförande Birgitta Böhlin att hon inte kan påminna sig att myndighetens bristande samverkan med andra myndigheter någonsin var uppe till diskussion. Aldrig. Noll gånger.

Fru talman! Detta innebär att två socialdemokratiska politiker har en version av vad som hänt medan ett antal oberoende statliga tjänstemän har en annan version av vad som har hänt – och till dem ska läggas styrelsens ordförande Birgitta Böhlin.

Det är mot denna bakgrund vi ska se det som ett enigt KU skriver i sitt betänkande om att det är otillfredsställande att man inte har fått fram sådana uppgifter som bidrar till att skapa klarhet och ge en rättvisande bild av vad som skett.

KU kommer givetvis att ha en debatt i kammaren om sitt yttrande. Jag noterar dock att de svar som statsrådet har lämnat i dag står i skarp kontrast till de uttalanden som har gjorts av oberoende, opolitiska tjänstemän på Försäkringskassan och före detta anställda på Försäkringskassan. Dessa har visat en stor personlig integritet och bidragit till att sanningen i denna fråga kom fram.

Anf. 61 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Låt mig först konstatera att ingen har ifrågasatt regeringens rätt att flytta generaldirektörer. Detta måste dock ske i enlighet med arbetsrättsliga regler. I och med att förflyttningen skedde i strid med Beglers vilja blir lagen om offentlig anställning tillämplig, och då gäller reglerna om synnerliga skäl vid omedelbar omplacering.

Regeringskansliet hävdade först att LOA inte var tillämplig eftersom det rådde samsyn. KU konstaterar dock att denna samsyn inte finns, och därmed är LOA tillämplig. Detta vet rimligen statsrådet Strandhäll efter sin långa fackliga karriär.

Några synnerliga skäl har alltså inte angivits, och jag kan bara konstatera att Strandhäll därmed har brutit mot svensk arbetsrättslagstiftning. Det kan inte kännas bra för henne som före detta facklig förbundsordförande.

Jag kan också konstatera att den vanligen så stridbare försvararen av svensk arbetsrätt Patrik Björck, som tyvärr har gått, försvarar Strandhälls agerande, vilket är helt obegripligt om han vill bli tagen på allvar i arbetsrättsliga frågor framöver.

Låt mig avrunda denna första debatt genom att konstatera att det inte hjälper hur mycket statsrådet Strandhäll hävdar att hon har svarat på alla

frågor, för även ett enigt KU säger att uppgifterna som lämnats går isär och att det är mycket otillfredsställande.

Jag har aldrig sagt och skulle aldrig påstå att en minister ljuger. Vi som lyssnar får själva bedöma om vi ska lita på det statsrådet säger eller om vi ska tro på alla de tunga tjänstemän i Försäkringskassan som har gett en helt motsatt version.

Fru talman! Det är uppenbart att regeringen sparkade en generaldirektör av rent politiska skäl och att man samtidigt bröt mot svensk arbetsrättslagstiftning. Det är inte vackert agerat av en svensk regering.

Anf. 62 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Låt mig ta upp tre korta punkter.

För det första, Elisabeth Björnsdotter Rahm: Den 25 januari -17, den 13 mars -17, den 25 april -17, den 8 maj -17, den 13 juni -17, den 30 augusti -17, den 25 oktober -17, den 22 november -17, den 15 december -17, den 24 januari -18, den 21 februari -18, den 21 juni -17, den 19 september -17, den 9 april -18, den 18 april -17 och den 27 oktober -17 hade vi myndighetsdialoger med kassans ledning.

Fem av dessa möten handlade bara om samverkan. Jag kan också uppge datum och namn på de åtta regeringsuppdrag som lades fram under denna period. Har man då som erfaren generaldirektör inte förstått signalerna får regeringen kanske ta till sitt skarpaste verktyg och byta ledning för kassan.

Dessa uppgifter finns tillgängliga även för Moderaternas riksdagsledamöter att ta del av.

För det andra: Birgitta Böhlin kontaktades dagen efter den 9 april 2018 när vi hade haft ett möte med generaldirektören för Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen – det tredje av tre stycken – och konstaterat att det inte längre gick. Jag hade flera djupa samtal med henne innan jag meddelade Ann-Marie Begler att hon inte längre hade regeringens förtroende.

För det tredje, om synnerliga skäl: Vi hävdar att samsyn rådde eftersom Ann-Marie Begler själv sa att hon inte kunde vara kvar om hon inte hade regeringens förtroende, vilket var det som meddelats henne.

I annat fall gäller synnerliga skäl enligt LOA. Hade LOA varit tillämplig hade detta varit ett synnerligt skäl. Man kan inte ens för en dag ha en generaldirektör för Försäkringskassan som inte har regeringens förtroende. Därmed hade det funnits ett synnerligt skäl att förflytta generaldirektören.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellationerna 2018/19:244, 246, 247, 248, 249 och 251 om påtryckningar mot Försäkringskassan

Anf. 63 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Arin Karapet har frågat mig hur jag kan vara säker på att det inte har förekommit några påtryckningar samtidigt som jag inte har kännedom om några kontakter förekommit över huvud taget i frågan.

Prot. 2018/19:102

11 juni

Svar på
interpellationer

Maria Malmer Stenergard har frågat mig hur jag avser att säkerställa att Regeringskansliet efterlever grundlagens regler om offentlighetsprincip och utlämnande av handlingar.

Åsa Coenraads har frågat mig om jag tänker omvärdera mitt tidigare ställningstagande om att medier inte får tillgång till vissa offentliga handlingar.

Mattias Karlsson i Luleå har frågat mig hur jag avser att garantera meddelarfriheten och yttrandefriheten för Försäkringskassans medarbetare.

Ann-Sofie Alm har frågat mig vilken bedömning jag gör av konsekvenserna för framtida relationer mellan Försäkringskassan och Regeringskansliet vad gäller Försäkringskassans utlämnande av handlingar och mötesanteckningar och vilken tolkning jag gör av uttrycket "allvarliga konsekvenser". Ann-Sofie Alm har också frågat mig hur jag avser att säkerställa att Försäkringskassan lämnar ut allmänna handlingar i enlighet med offentlighetsprincipen.

Lars Püss har frågat mig hur jag avser att säkerställa att Socialdepartementet och Försäkringskassan lämnar ut allmänna handlingar i enlighet med offentlighetsprincipen.

Offentlighetsprincipen är en grundläggande princip för vårt statskick. Den ger allmänheten och massmedierna rätt till insyn i statens, kommunernas och landstingens verksamhet. Försäkringskassan ska, precis som alla andra myndigheter, följa offentlighetsprincipen.

Jag har självklart inga synpunkter på vilka uppgifter som Försäkringskassan lämnar ut till medierna. Jag har självklart inte heller några synpunkter på att enskilda tjänstemän använder sin grundlagsskyddade meddelarfrihet.

Socialdepartementet har självfallet inte utövat påtryckningar för att försöka påverka vilka handlingar som Försäkringskassan beslutar om att lämna ut. Den händelse som nu hänvisas till har sin utgångspunkt i att en tjänsteman på Socialdepartementet kontaktade Försäkringskassans tillförordnade generaldirektör för att fråga vad det var för minnesanteckningar som myndigheten lämnat ut. Frågan ställdes mot bakgrund av att Socialdepartementet inte hade några sådana minnesanteckningar från möten mellan Socialdepartementet och Försäkringskassan. I detta samtal var tjänstemannen tydlig med att departementet inte hade några synpunkter på vilka handlingar som Försäkringskassan lämnar ut.

Anställda i Regeringskansliet är väl medvetna om grundlagens regler om offentlighetsprincipen och utlämnande av handlingar. Det är grundläggande för alla som arbetar i Regeringskansliet att offentlighetsprincipen efterlevs. På motsvarande sätt är jag övertygad om att Försäkringskassan säkerställer att offentlighetsprincipen värnas och efterlevs av alla anställda i Försäkringskassan.

Tredje vice talmannen meddelade att interpellation 2018/19:249 av Ann-Sofie Alm om påtryckningar mot Försäkringskassan hade återtagits i ett sent skede.

Då Arin Karapet, som framställt en av interpellationerna, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmannen att David Josefsson i stället fick delta i debatten.

Anf. 64 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Tack för svaret från statsrådet! Jag är alltså här i stället för Arin Karapet, som tyvärr har fått förhinder i kväll.

Den här interpellationsdebatten handlar i huvudsak inte om det som hände innan Ann-Marie Begler fick lämna som generaldirektör för Försäkringskassan utan om vad som hände efteråt. Man brukar säga att en kris sällan uppstår i själva händelsen utan minst lika mycket i hanteringen efteråt, och det här är kanske ett skolboksexempel på detta.

KU:s granskning som kom för någon vecka sedan konstaterade att regeringen måste kunna omplacera myndighetschefer om man anser att chefskapet inte utövas på ett tillräckligt bra sätt men också att regeringen måste förhålla sig till lagen om offentlig anställning – det som diskuterades i den tidigare debatten i dag.

Och det är det sistnämnda som flera medier har försökt att granska och som också blivit ämnet för denna interpellationsdebatt, fru talman. Medierna begärde bland annat ut ett antal handlingar från Försäkringskassan för att kunna se vilken dialog som har förts mellan departementet och generaldirektören kring chefskapet i den process som slutligen landade i att Ann-Marie Begler fick sluta som generaldirektör.

Efter att handlingar från möten mellan Annika Strandhälls statssekreterare och Ann-Marie Begler lämnats ut till TV4 skickades den 21 maj 2018 ett mejl från den tillförordnade generaldirektören Maria Hemström Hemmingsson. Mejllet gick till fem högt uppsatta chefer på Försäkringskassan. Där beskrev Hemström att hon ”haft upprörda samtal från departementet”, där man varnat för allvarliga konsekvenser om mötesanteckningar lämnades ut till journalister och/eller allmänhet.

Detta rapporterades av Dagens Nyheter den 15 april i år. Då intervjuade DN också Annika Strandhäll, som först uppgav att hon inte hade någon kännedom om detta för att sedan säga att några sådana signaler inte har förekommit.

Frågan blir då, fru talman, hur statsrådet kan vara säker på att det inte har skett några påtryckningar, samtidigt som hon inte har någon kännedom om vilka kontakter som har förekommit.

I sitt svar säger nu statsrådet att Socialdepartementet endast frågade Försäkringskassan vilka handlingar som har lämnats ut, att man själv inte har några minnesanteckningar men att man var tydlig med att man inte hade några synpunkter på vilka handlingar som Försäkringskassan har lämnat ut.

Jag vet tyvärr inte om jag blir klokare av det svaret, fru talman. Följdfrågan blir: Hur kan ett samtal där man är tydlig med att man inte har några synpunkter vidareförmedlas av en generaldirektör till fem högre tjänstemän så som att departementet varnar för allvarliga konsekvenser om handlingarna lämnas ut i framtiden?

Anf. 65 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! I dag behandlas en rad interpellationer gällande socialförsäkringsminister Annika Strandhälls hantering av Försäkringskassan och dess tidigare generaldirektör Ann-Marie Begler.

Interpellationerna handlar om vad som egentligen hände när Ann-Marie Begler plötsligt förflyttades och om processen kring den förflyttningen, där en rad frågetecken har uppkommit. Många av de frågetecknen kvarstår att rätta ut.

Ett sådant frågetecken rör det mejl som skickades från den tillförordnade generaldirektören för Försäkringskassan till fem högt uppsatta tjänstemän på myndigheten på kvällen den 21 maj. Anledningen var att handlingar som gällde möten mellan Annika Strandhälls statssekreterare och den tidigare generaldirektören Ann-Marie Begler lämnats ut till TV4 efter sedvanlig sekretessprövning av rättschefen på Försäkringskassan.

Detta föll, enligt den tillförordnade generaldirektörens mejl till tjänstemännen, inte i god jord hos regeringen. ”Jag har haft upprörda samtal från departementet med anledning av att vi lämnat ut det här”, skrev hon i mejlet. ”De påpekar visserligen att vi ’naturligtvis får göra som vi vill’ men att ’det kommer att få allvarliga konsekvenser för våra dialoger/samtal och den information de är beredda att dela med oss’.”

I mejlet meddelade den tillförordnade generaldirektören att hon därmed ändrade rutinerna och själv skulle avgöra om handlingar skulle lämnas ut i framtiden.

Det här, fru talman, är bakgrunden till min interpellation. Jag har frågat hur Annika Strandhäll avser att säkerställa att Regeringskansliet efterlever grundlagens regler om offentlighetsprincip och om utlämnande av allmänna handlingar. Döm då om min förvåning, fru talman, när det verkar som om socialförsäkringsministern inte tycker att det finns några problem över huvud taget!

Annika Strandhälls fokus i svaret till mig är nämligen ett helt annat. Hon menar att Socialdepartementet kontaktade Försäkringskassans tillförordnade generaldirektör för att fråga *vilka* minnesanteckningar som lämnats ut eftersom Socialdepartementet inte har några sådana minnesanteckningar.

Låt mig bara bena ut det här eftersom det inte är helt enkelt att följa resonemanget. Om jag förstår det rätt har vi alltså en tillförordnad generaldirektör som är så orolig att hon mejlar sina högst uppsatta tjänstemän sent på kvällen och anmäler att hon omedelbart ändrar rutin gällande utlämnande av allmänna handlingar. Anledningen till detta är att hon, som hon själv uttrycker det, fått ”upprörda samtal” från Socialdepartementet gällande handlingar som hennes myndighet lämnat ut med stöd av våra grundlagar.

Vilken är då reaktionen från socialförsäkringsministern? Jo, hon säger att Socialdepartementet ”självfallet inte utövat påtryckningar”.

Jag tycker inte alls att det känns särskilt självfallet, fru talman. Jag ställer därför dessa frågor: Vad föranledde den tillförordnade generaldirektörens mejl och ändrade rutiner sent på kvällen? Vad betyder egentligen orden ”allvarliga konsekvenser”?

Anf. 66 ÅSA COENRAADS (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag har precis som många av mina kollegor här skrivit en interpellation till Annika Strandhäll med anledning av den senaste tidens mediala granskning och uttalanden som har kommit med anledning av den tidigare generaldirektören Ann-Marie Beglers förflyttning från Försäkringskassan.

Det är en granskning som avslöjar en del brister eftersom alla fakta inte ligger på bordet och åsikterna går isär om vad som egentligen har hänt och vilka dokument som finns att tillgå.

Min interpellation handlar om offentlighetsprincipen och demokratin. Det är två frågor som ligger mig mycket varmt om hjärtat och som dessutom är ytterst viktiga för en fri och transparent demokrati.

En erkänt duktig och kompetent chef som har löst de arbetsuppgifter hon har fått med bra resultat har fått lämna sin tjänst mot sin vilja. Anledningen påstås vara samarbetssvårigheter. Det är något som statsrådet hävdar har påtalats för generaldirektören vid upprepade tillfällen, men dokumentationen saknas på sina håll.

Ministern har uttalat att hon har ett stort förtroende för Begler och att hon därför erbjöd henne möjligheten att vara generaldirektör, men nu inom Regeringskansliet. Jag tycker att det är lite konstigt att det förtroendet inte fanns när det gäller just Försäkringskassan. Utan den saknade dokumentationen om de påstådda samarbetssvårigheterna blir Strandhälls argumentation minst sagt ologisk och lite inkonsekvent.

Fru talman! Oavsett misstroendeomröstning eller KU-granskning är statsrådet fortfarande statsråd. Eftersom det fortfarande finns en del frågetecken runt hanteringen av den tidigare generaldirektörens förflyttning från Försäkringskassan fortsätter debatten här och nu. Det är inte vare sig konstigt eller anmärkningsvärt, som vi har hört av tidigare talare här, att vi gör detta. Det är demokrati och en rättighet som vi folkvalda riksdagsledamöter har. Om en opposition inte hade gjort detta hade det varit både anmärkningsvärt och odemokratiskt. Så vill vi faktiskt inte ha det.

Åsikterna och diskussionerna om samarbetsklimatet mellan regering och generaldirektör, eller generaldirektörer, borde ha funnits nedskrivna i minnesanteckningar. Men dessa lyser med sin frånvaro. Jag ställde en fråga till statsrådet om just granskningen och den dokumentation som är gjord av medierna. Det har nämligen framkommit att ministern har utövat påtryckningar på nuvarande generaldirektör och tjänstemän på Försäkringskassan om att inte lämna ut minnesanteckningar.

Den svenska offentlighetsprincipen är en viktig hörnsten för demokratin. Det är en princip som har tjänat Sverige väl under lång tid och som förhoppningsvis ska tjäna demokratin väl många år framöver. Det är därför allvarligt när det framkommer att den sittande ministern försöker undanhålla inte bara folkvalda politiker utan även journalistkåren möjlighet att granska ministrernas tjänsteutövning.

Av både denna debatt och den tidigare debatten i kammaren är det tydligt att ministern väger sina ord på guldvåg och att hon inte bemöter den kritik eller svarar på de frågor som finns om avyttringen av den tidigare generaldirektören på Försäkringskassan.

Fru talman! Frågan återstår: Kan statsrådet garantera att journalister har fri tillgång till offentligt material från Försäkringskassan i ärendet om Ann-Marie Beglers samarbetsproblem?

Anf. 67 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Min interpellation handlar om hur statsrådet avser att arbeta för att garantera meddelarfriheten och yttrandefriheten för Försäkringskassans medarbetare efter den mediebild som har beskrivit att de

skulle känna sig tystade. I efterdyningarna av att medierna uppmärksammade turerna runt förflyttningen av Försäkringskassans tidigare generaldirektör Ann-Marie Begler har det också framkommit uppgifter om att tillförordnad generaldirektör i Försäkringskassan därefter skulle ha blivit varnad för allvarliga konsekvenser om Försäkringskassan i framtiden lämnar ut handlingar och mötesanteckningar som journalister begär ut.

När handlingarna på begäran av TV4 och andra medier lämnades ut valde någon vid Socialdepartementet att ringa upp tillförordnade generaldirektören i Försäkringskassan. Vad som verkligen sas vid det samtalet har det inte gått att få riktig klarhet i. Vad vi däremot vet är att samtalet till viss del finns beskrivet i det mejl som den tillförordnade generaldirektören den 21 maj 2018 på kvällen skickade och som interpellanter här har beskrivit. Där skriver hon att upprädda samtal hade kommit från Socialdepartementet med anledning av det material som hade offentliggjorts. Hot hade framförts om allvarliga konsekvenser för att dialogen mellan Regeringskansliet och Försäkringskassan lämnats ut. Tillförordnade generaldirektören tänkte hädanefter själv bestämma vad som lämnades ut och inte. I Dagens Nyheter försökte hon dock spela ned betydelsen av departementets synpunkter. De var inte, som hon uttryckte det, myndighetsstyrning på något negativt sätt. Men enligt Expressen fick hennes kommunikationsdirektör, som hanterade TV4:s begäran, sluta några månader senare.

När statsrådet Strandhäll får frågan om departementets försök att tysta Försäkringskassan säger hon att hon i det här fallet inte har någon kännedom om de påtryckningar som Regeringskansliet ska ha utövat. Samtidigt kan hon dock mena sig veta att några sådana signaler inte har kommit från departementet.

Statsrådet vet alltså ingenting om försöken att mörka uppgifterna om skälen till sparkandet av Begler, men hon vet dock att de inte har inträffat. För mig tyder de två påståendena på att de inte är samspelade. De kan inte stämma. Var statsrådet någonsin i kontakt med den tillförordnade generaldirektören för att efterhöra hur hon hade upplevt samtalet med tjänstemannen från departementet?

Fru talman! Oavsett vad som är sagt eller gjort, eller vad som är sant eller inte sant, har det nu spridits en bild i medierna av att departementet har försökt att påverka myndigheten att inte lämna ut material. Det är enligt min mening så att statsrådet måste vara tydlig med att det står myndigheten fritt att lämna ut icke sekretessbelagt material – om så begärs. Det är inte någon som kräver något slags godkännandestämpel från vare sig statsråd eller tjänsteman på ett departement för att kunna lämna ut material.

I Sverige gäller ju offentlighetsprincipen, och myndighetsanställda har dessutom rätt att anonymt ge material till journalister, exempelvis visselblåsare. Det ska inte råda några tvivel om att offentlighetsprincipen alltfört gäller i Sverige.

Med anledning av att det har spridits en mediebild av att departementet har försökt tysta myndigheten, finns det inte anledning för statsrådet att tydliggöra denna fråga gentemot de myndigheter hon ansvarar för?

Anf. 68 LARS PÜSS (M):

Fru talman! Vi står här i dag precis en vecka efter att KU har prickat statsrådet Strandhäll. KU:s granskning pekar bland annat på den uppenbara bristen på dokumentation av vad som har skett på Socialdepartementet.

I det här sammanhanget tycker jag inte att det är så konstigt att det råder tvivel angående statsrådets syn på vad som är rätt och fel. När det gäller frågan om eventuella påtryckningar från Socialdepartementet om att inte lämna ut handlingar till medierna finns det onekligen skäl till skepticism.

I DN i april refererades en konversation mellan tidningen och statsrådet. Hon ansåg sig där vara helt oinvigd i historien. Hon hade tydligen inte en aning om att det skulle ha skett några påtryckningar om att inte lämna ut några handlingar. På samma gång ville hon vara tydlig med att några sådana signaler inte skulle ha kommit från Socialdepartementet.

Det är just här jag ser ett av problemen med statsrådets sätt att förhålla sig till vad som är rätt och fel. Hur kan man vara helt ovetande om vad som har skett och på samma gång vara helt övertygad om att några felaktigheter inte har begåtts? När jag så hör svaret på min fråga i dag är det tydligt att statsrådet Strandhäll inte avser att vidta några som helst åtgärder för att säkerställa att detta inte upprepas, trots uppenbara brister i trovärdighet.

Inga-Britt Ahlenius, tidigare bland annat i Riksrevisionsverket, konstaterade så sent som i fredags att det mest anmärkningsvärda är att det, i alla fall för oss utomstående, helt saknas dokumentation från departementets sida. Jag undrar hur man kan välja att flytta en generaldirektör från en myndighet till en annan utan att ens föra minnesanteckningar för att kunna styrka vad som faktiskt har hänt – framför allt när man i ena stunden hävdar att man har förtroende för Begler för att i nästa stund hävda att man saknar förtroende för henne. På samma gång är man beredd att utnämna henne till ny generaldirektör för Pensionsmyndigheten. Vad är det för signal man vill skicka till medborgarna med den utnämningen?

För att summera det hela: Min första fråga kvarstår. Hur avser statsrådet att säkerställa att Socialdepartementet och Försäkringskassan lämnar ut handlingar enligt offentlighetsprincipen?

Vidare undrar jag hur statsrådet avser att säkerställa att det över huvud taget finns dokumentation som beskriver de bevekelsegrunder som finns när beslut fattas.

Anf. 69 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! Vi i denna kammare är nog alla ense om att offentlighetsprincipen är en av de finaste principer vi har här i Sverige och att vi behöver värda den.

Den innebär dock inte att vem som helst har rätt att ta del av internt arbetsmaterial som är upprättat hos myndigheter. Detta regleras av tryckfrihetsordningen och offentlighetsprincipen. Arbetsmaterial utgör inte handlingar som medborgare enligt vår offentlighetsprincip har rätt att ta del av automatiskt.

Vi behöver värna offentlighetsprincipen, men då gäller det också att vi talar sanning om vad den faktiskt innebär. Här försöker Moderaterna tänja på gränserna för vad vår offentlighetsprincip innebär.

Även denna fråga kommer konstitutionsutskottet att pröva i rimlig ordning för att bringa klarhet i frågan.

Från vår sida tycker vi att detta inte tyder på någonting annat än ren desperation och ren och skär populism från Moderaternas sida. Moderaternas regeringsduglighet verkar vara ett minne blott. Ni tog ett förhastat

beslut när ni väckte misstroende mot statsrådet Strandhäll, och nu försöker ni rädda ansiktet. Det duger inte.

Anf. 70 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Självklart är det så som jag säger i mitt svar att offentlighetsprincipen är en grundläggande del av Sveriges statsskick. Just därför ska vi också ha lite ordning och reda och värna den.

För mig som ansvarigt statsråd på Socialdepartementet är det fullständigt självklart att de tjänstemän som arbetar där, liksom de myndigheter jag ansvarar för, följer gällande svensk lagstiftning. Något annat är fullständigt otänkbart. Därmed är det ganska självklara svaret från min sida att det självfallet inte hade förekommit några påtryckningar.

När jag går djupare i frågan kan jag dessutom konstatera att det handlar om samtal mellan myndigheten och departementet. Det är ett ganska vanligt samtal mellan i detta fall den aktuella tjänstemannen och generaldirektören. Det är en kontakt som sker kontinuerligt. Det handlar om vad det är för typ av minnesanteckningar som har lämnats ut med Socialdepartementets logotyp på i och med att vi själva inte har upprättat några sådana.

Det visar sig att det handlar om en enskild tjänsteman på Försäkringskassan som på Socialdepartementets dagordning har gjort egna noteringar. Det skapade naturligtvis stor förvirring när detta lämnades ut, både på Socialdepartementet och bland de journalister som begärde ut handlingarna.

I grund och botten är det självklart att det måste råda transparens. Det var heller inga konstigheter från vår ansvariga tjänsteman i detta fall när vi gick djupare i frågan. Hon var också tydlig med att hon inte hade någon som helst minnesbild av att detta var ett upprört samtal. Tvärtom var det ett samtal som inte var annorlunda än andra. Hon var också, precis som återges, tydlig med att det är självklart att man inte har några synpunkter på vilka handlingar som lämnas ut från Försäkringskassans sida. Det måste den pröva.

Vad sedan den tillförordnade generaldirektören formulerar i sitt mejl kan jag naturligtvis inte överpröva eller ha tankar om, utan det måste den ansvariga tillförordnade generaldirektören i detta fall själv svara på – vilket hon också har gjort. Det återgavs här alldeles nyss.

Jag stannar där och välkomnar verkligen en KU-granskning av denna fråga.

(Applåder)

Anf. 71 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! I tidigare nämnda intervju med DN uppgav statsrådet först att hon inte haft kännedom om kontakter och sedan att inga signaler har skickats.

Jag blir fortfarande inte riktigt klok på detta. Man kan säga att det får generaldirektören själv redogöra för, men hur kan en generaldirektör misstolka ett sådant budskap så att det i stället får betydelsen att det kan få allvarliga konsekvenser om handlingarna lämnas ut?

I DN-artikeln står det att samma dag som mejlet skickades hade Försäkringskassan ett ledningsgruppsmöte, där man diskuterade behovet av förtroendefullt informationsutbyte med Socialdepartementet. Efter samtalet med departementet ändrades rutinerna för Försäkringskassan, och den

tillförordnade generaldirektören skulle själv avgöra vilka handlingar som skulle lämnas ut.

Därför undrar jag, fru talman: Kan det vara så att departementet påpekat att man formellt inte kan ha några synpunkter på vilka dokument som lämnas ut men att man har önskat att handlingar som har lämnats ut i stället ska benämnas som arbetsmaterial, som då inte skulle ha lämnats ut? Det vill säga har man i praktiken haft åsikter men formulerat dem på ett annat sätt som gör att det blir kosmetiskt snyggare men i praktiken är lika allvarligt?

Anf. 72 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret – igen! Jag förstår att det blir en lång eftermiddag och kväll här för statsrådet.

Först vill jag vända mig mot det som Ida Karkiainen sa i sitt inlägg.

Hon beskyllde oss moderater för desperation och populism. Men vad det egentligen handlar om är ju ett oppositionsarbete, och som mina kollegor tidigare sagt är det vår skyldighet att bedriva det. Även vi ser fram emot en KU-granskning, men det gör inte att den granskning som vi som enskilda ledamöter har möjlighet att genomföra inte ska göras.

Vidare sa Ida Karkiainen att man härav kan ifrågasätta Moderaternas regeringsduglighet. Men det är faktiskt inte den det handlar om här, utan det här handlar om Socialdemokraternas regeringsduglighet. Vi bör väl ändå hålla oss till ämnet.

Jag tackar för förtydligandet från ministern om varför vissa av de sex dokument som tidigare lämnats ut till DN och TV4 är skrivna på Regeringskansliets brevpapper, för det kan man verkligen ställa sig frågande till. Det har alltså statsrådet svarat på här. Men det faktum att det inte finns några handlingar om Socialdepartementet är anmärkningsvärt i sig.

Sedan dessa interpellationer lämnades in har konstitutionsutskottet, som tidigare nämnts, riktat allvarlig kritik mot Annika Strandhäll på flera punkter med anledning av entledigandet av Ann-Marie Begler.

En av punkterna rör just bristande dokumentation. Konstitutionsutskottet skriver: ”Vidare kan utskottet konstatera att någon dokumentation kring förflyttningen inte har gått att uppbringa. I samband med övervägandena om det finns tillräckligt starka skäl för att skilja en myndighetschef från dennes anställning bör enligt utskottet även beaktas vilken dokumentation som kan behövas av dialogen med myndighetschefen.” Statsrådet bär ansvaret för de bristerna, konstaterar KU.

Fru talman! Att den tillförordnade generaldirektören hastigt ändrat rutinerna för utlämnande av handlingar hos Försäkringskassan har fått konsekvenser för vilka rättsliga bedömningar man har gjort på myndigheterna när det gäller just utlämnande av allmänna handlingar.

DN har efter det begärt ut mötesanteckningar och protokoll från Försäkringskassan för alla möten mellan den tillförordnade generaldirektören och Regeringskansliet men fått nej.

Försäkringskassan har nu valt att lämna ut kallelser men inga protokoll. När liknande begäran gjordes innan det berömda mejlet kom var den rättsliga bedömningen en annan.

Av detta har jag svårt att dra någon annan slutsats än att det samtal Socialdepartementet haft med den tillförordnade generaldirektören faktiskt har inneburit påtryckningar.

Jag menar detsamma som Mattias Karlsson sa här tidigare: Detta borde rimligtvis föranleda någon form av självkritik från statsrådets sida.

Anf. 73 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Fanns det inte, när statsrådet hörde och såg vad den tillförordnade generaldirektören för Försäkringskassan skrev i sitt mejl till sina medarbetare, någon anledning att ta kontakt med henne och fråga vad som gjorts att hon uppfattat samtalet på det sättet och var tvungen att skriva till sina närmaste medarbetare att det framförts hot om allvarliga konsekvenser eller att det skulle få konsekvenser för relationen med departementet? Har antingen du som socialminister eller din efterträdare varit i kontakt med den tillförordnade myndighetschefen och frågat om hon uppfattat det på det sättet eller om hon vridit på sanningen för att tydliggöra något gentemot sina medarbetare?

Och vad får det för konsekvenser för den tillförordnade myndighetschefens anställning på myndigheten om detta drivs så här långt? Något ansvar har väl ändå departementet och departementschefen för att myndighetscheferna uttrycker sig på ett bra sätt och för att det kan få konsekvenser om man inte följer de lagar och föreskrifter som finns?

Anf. 74 LARS PÜSS (M):

Fru talman! Efter att ha lyssnat på debatten här i kväll är jag lite bekymrad. Av riksdagens 349 ledamöter saknar 172 förtroende för statsrådet Strandhäll. Det är rafflande nära hälften av riksdagens ledamöter. Då vore i alla fall jag intresserad av att försöka återskapa någon form av förtroende bland dessa 172.

Det är uppenbart att vi inte delar synen på vilken politik vi ska ha, och det är inte heller därför vi står här i dag. Det handlar i stället om hur statsrådet har utövat sitt ämbete i förhållande till svensk lagstiftning. Det svar jag hör från statsrådet beskriver bara hur det ser ut just i dag. Tyvärr är det detta som är problemet – vi känner oss inte trygga med hur det ser ut i dag. Vi tycker inte att den rådande hanteringen skapar det förtroende som vi anser att Socialdepartementet bör kunna inge.

Att det finns tvivel hos allmänheten när det gäller hur mediernas frågor om Begler har skötts är inte så konstigt med tanke på den senaste tidens rubriker. Vore det inte i det sammanhanget angeläget att för allmänheten och riksdagen visa att man tar kritiken på allvar och att samma historia inte kommer att upprepas i framtiden?

Min fråga, fru talman, är därför: Ser inte statsrådet ett problem i att allmänheten saknar förtroende för Socialdepartementet, och borde det inte vara angeläget att återupprätta det förtroendet?

Anf. 75 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! Maria Malmer Stenergard hänvisar till KU:s granskning och vårt ställningstagande, och jag vill bara erinra ledamöterna här i kammaren om att kraven på dokumentation kring ett sådant här förfarande inte kunde upprätthållas heller när det gäller alliansregeringens förflyttning av Bosse Bylund, exempelvis.

Det är viktigt att vi är överens om hur vi hanterar förflyttningsinstrumentet. Det är inte detta som den här interpellationsdebatten handlar om, men eftersom kraven på dokumentation kom upp vill jag erinra om att det

inte finns några krav på att man ska dokumentera hur en förflyttning sker. Om man kan misstänka att det kan vara till hjälp vid en eventuell granskning eller att det kommer att uppstå diskussion eller meningskiljaktigheter kan det vara bra att dokumentera, men det finns inget sådant krav. Detta är det viktigt att vi känner till.

Vi vet inte heller om vi vill ställa sådana krav på en regering – att vid varje förflyttning av en generaldirektör teckna ned varför och på vilka grunder. Detta ingår inte i förflyttningsinstrumentet. Jag hoppas att vi, oavsett vilken regering som styr, kan vara överens om förflyttningsinstrumentets grundläggande principer. Detta är nämligen viktigt för vår demokrati.

Anf. 76 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag har å min sida försökt vara väldigt tydlig gällande den situation som interpellanterna lyfter upp genom att tydligt och klart ge en bakgrund till det samtal som uppenbarligen fördes, i vilken kontext det fördes och varför frågan restes.

Min utgångspunkt är fortfarande, precis som jag också framförde direkt efteråt när jag fick frågor om detta, att vi i Regeringskansliet självklart värnar offentlighetsprincipen och följer gällande svensk lagstiftning. Det finns ingenting i de uppgifter som finns på bordet i dag som pekar i någon annan riktning. Därför välkomnar jag, som jag också har sagt, en KU-granskning av denna fråga.

Det är också otroligt viktigt att understryka det som Ida Karkiainen säger. När det gäller dokumentationen om de förändrade arbetsuppgifterna för Ann-Marie Begler har vi hanterat den ungefär som man tidigare har hanterat dokumentation vid förflyttningar av generaldirektörer.

Om det däremot är så att vi, mot bakgrund av den granskning som KU nu har gjort, inför framtiden bör göra andra ställningstaganden från Regeringskansliets sida ska vi naturligtvis göra de övervägandena. Jag har också varit tydlig med att vi naturligtvis tar till oss av den kritik som KU riktar i denna fråga.

Jag tror också att det i grund och botten är viktigt att konstatera detta. I debatten fördes det nämligen fram diskussioner om allmänhetens förtroende för Socialdepartementet. Vi har sedan en vecka tillbaka en klar KU-granskning, som bland annat Moderaterna inte hade för avsikt att invänta. I stället väckte man ett misstroende i riksdagen innan man hade de korten på bordet.

Granskningen pekar klart och tydligt på att det finns vissa brister, bland annat dem som jag precis nämnde gällande dokumentation och kommunikation. Det finns ingenting i den KU-granskning som nu är gjord som till exempel pekar på att det skulle ha förts fram osanna uppgifter till KU. Detta klargjordes i den tidigare interpellationen. Jag tycker därför också att det är viktigt, när vi nu ändå befinner oss där vi befinner oss, att vi är varsamma med debatten och orden och hur vi uttrycker oss.

Varken Socialdepartementet eller jag som ansvarigt statsråd har naturligtvis några andra ambitioner än att vara fullständigt transparenta och följa gällande svensk lagstiftning. Detta är fullständigt självklart. Därför har jag också uttryckt detta väldigt tydligt i de kontakter jag har haft med massmedierna.

(Applåder)

Anf. 77 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Att tjänstemän på ett departement förhör sig hos en myndighetschef om vilka dokument som lämnats ut till medierna är väl i sig att bege sig ut på ett sluttande plan. Offentlighetsprincipen är stark i Sverige, som bland annat ledamoten Ida Karkiaainen lyfte, och kommer till uttryck på en rad olika sätt i den svenska myndighetsförvaltningen. Det handlar exempelvis om rätten att ta del av allmänna handlingar, men också om yttrandefriheten och meddelarfriheten och därmed också efterforskandeförbudet.

Men när tjänstemän från regeringen hör av sig till en myndighetschef för att försäkra vederbörande om att man inte har några som helst synpunkter på vilka handlingar som lämnas ut och generaldirektören uppfattar detta som att det kan leda till allvarliga konsekvenser att lämna ut handlingarna – då är det något som inte stämmer. Jag vet inte, fru talman, men det illustrerar kanske ännu bättre riskerna med att regeringstjänstemän kontaktar myndigheter med frågor kring hur offentlighetsprincipen har utövats.

Jag hade hoppats på ett klagörande från ministern kring vad man visste eller inte visste om kontakterna mellan departementet och myndigheten i maj förra året. Jag måste säga att jag tyvärr inte har fått jättemånga av de frågetecknen uträtade. Snarare tycker jag att det finns fler frågetecken kring vad som egentligen sas i samtalet mellan tjänstemannen på Socialdepartementet och generaldirektören. Men vi kommer inte längre i denna debatt, och jag tackar därför för de svar vi har fått och för en bra debatt.

Anf. 78 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag konstaterar inledningsvis att det var ett enigt KU som menade att det brast i dokumentationen. Om detta har varit fallet även hos andra, tidigare regeringar av andra färger spelar egentligen ingen roll. Vi måste ändå ha en högre ambitionsnivå än att bara peka finger åt varandra.

Det här handlar om fundamentala delar av vårt demokratiska system. Offentlighetsprincipen, som skyddas av grundlagen, syftar ytterst till att ge medborgarna möjlighet att granska makten.

Utlämnandet kan få allvarliga konsekvenser, ska ha sagts i upprörda samtal. Omedelbart därefter har generaldirektören ändrat rutiner för utlämnande av allmänna handlingar från myndigheten. Detta är uppgifter som har framkommit i medierna hittills. Vi har i denna debatt inte blivit mycket klokare om vad som i övrigt har försiggått, men det återstår väl att se.

De uppgifter som har framkommit är i varje fall synnerligen allvarliga, fru talman. När makten försöker begränsa insynen, som grundlagen är satt att garantera, är vi inne på en mycket farlig väg. När sådant framkommer förväntar man sig att ansvarig politiker – i detta fall socialförsäkringsministern – ska ta uppgifterna på allra största allvar och göra allt i sin makt för att säkerställa att det inte händer igen och för att säkerställa att respekten för grundlagarna är total hos medarbetarna på departementet.

När så inte sker och när uppgifterna inte tas på allvar av ansvarigt statsråd, utan snarare tonas ned och förklaras bort, kan det få allvarliga konsekvenser.

11 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 79 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Jag har ingen anledning att misstro att statsrådet är övertygad om att ingen påverkan har skett från departementet. Det vill jag tydliggöra. Samtidigt tänker jag att om man är socialminister och om bilden i medierna sätts utifrån ett mejl som tillförordnad generaldirektör har skrivit till sina medarbetare, där hon beskriver hur departementet försöker påverka myndigheten, måste man som statsråd bli upprörd. Varför skriver hon ett sådant mejl? Vilken bild sätts i medierna utifrån detta mejl? Det här gör kanske att många myndighetsanställda känner att de inte har möjlighet att lämna ut offentliga handlingar i framtiden.

Jag har nu ställt samma fråga två tre gånger. Fanns det någon kontakt med tillförordnad generaldirektör om varför hon hade uttryckt sig på detta sätt? Det här har ju gjort att hela mediebilden har blivit att departementet har försökt att påverka myndigheten. Det i sig är oerhört allvarligt för hela offentlighetsprincipen i Sverige, även gentemot andra departement.

Frågan kvarstår. Har statsrådet eller departementet tagit kontakt med tillförordnad generaldirektör och ställt frågan om varför hon har uttryckt sig på detta sätt?

Anf. 80 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag vill börja med att besvara Maria Malmer Stenergards inlägg, som handlade om att frågan inte tas på allvar.

Detta är inte med sanningen överensstämmande. Jag har varit enormt tydlig med att offentlighetsprincipen är helt grundläggande i Sverige. När dessa uppgifter nådde mig satte jag mig naturligtvis exakt in i vad som kunde ligga bakom dem och vad som har gjort att denna situation har uppstått.

Jag redogjorde alldeles nyss – här i denna interpellationsdebatt – för det. Jag beskrev att det handlar om en tjänsteman på Socialdepartementet som har regelbunden kontakt med generaldirektören på Försäkringskassan. I detta fall handlade det om att det i medierna förekom minnesanteckningar med Socialdepartementets logga. Men vi på Socialdepartementet kände inte igen dessa anteckningar. Då är det naturligt att departementet tar kontakt med generaldirektören för att klargöra vad som har lämnats ut. Det såg ju ut som att det var gemensamma anteckningar, medan vi kunde konstatera att det inte var det.

Jag tycker att detta är att ta frågan på stort allvar. Jag har från min sida försökt att säkerställa att situationen i detta fall har hanterats på ett sätt som är enligt boken och att samtalet har förts i en ton som åtminstone från vår sida inte har uppfattats på något märkligt sätt.

Självfallet har frågan också rests med den dåvarande tillförordnade generaldirektören i samband med att uppgifterna kom fram. Vi diskuterade detta. Hon har också i redogjort i medierna för hur hon uppfattade situationen och det mejl som hon skrev. Jag har inga andra uppgifter än detta.

Jag välkomnar som sagt KU:s granskning.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

**§ 11 Svar på interpellationerna 2018/19:205 och 206 om kompensati-
on till flygplatser i Norrland vid återinförd flygskatt**

Anf. 81 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Edward Riedl har ställt ett antal frågor till mig om den ekonomiska kompensationen till icke-statliga flygplatser i Norrland till följd av den införda flygskatten.

En skatt på flygresor infördes den 1 april 2018 för att bidra till att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Enligt regeringens budgetproposition för 2018 avsattes 84,8 miljoner kronor 2018 för att säkerställa att flygskatten inte innebär ökade driftunderskott vid icke-statliga flygplatser i Norrland. I övergångsregeringens budgetproposition föreslogs 84,8 miljoner kronor för 2019 för samma ändamål. Riksdagens beslut om statens budget för 2019, enligt en reservation från Moderaterna och Kristdemokraterna, innebär att medlen för att kompensera för ökade driftunderskott vid flygplatser i Norrland halverades för 2019. Inga medel har ännu betalats ut till flygplatserna.

I vårändringsbudgeten för 2019 föreslår regeringen att ytterligare 57 miljoner kronor ska avsättas för ersättning till icke-statliga flygplatser i Norrland. Stödet uppgår då till totalt 99 miljoner kronor för 2019.

Om underlag visar att de 61 kronorna extra per biljett gör att en flygplats får ett ökat driftunderskott ska den få kompensation. Det pågår ett arbete om hur stödet ska hanteras.

Anf. 82 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Skälet till att jag har ställt dessa interpellationer till infrastrukturministern är att när regeringen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet införde flygskatten, trots att de visste att den skulle få stora negativa konsekvenser för flygtrafiken i Sverige och slå allra mest och hårdast mot oss i Norrland, utlovade man till slut en kompensation till Norrland. Av denna kompensation har exakt noll kronor betalats ut. Man har avsatt 85 miljoner kronor två gånger, men noll kronor har betalats ut.

Regeringens kritik som framkommer här är att Moderaterna och Kristdemokraterna i sin budget avskaffade kompensationen. Men det har helt enkelt att göra med att vi också tog bort flygskatten. Då behövde vi ju inte kompensera för detta. Det är bakgrunden till det hela.

Fru talman! Norrland betalar 100 procent av sin del när det gäller flygskatten. Norrland betalar 100 procent av sin del när det gäller de bensin-skattehöjningar och dieselskattehöjningar som den här regeringen har gjort. Norrland betalar 100 procent av sin del när det gäller alla de straffskatter denna regering har infört på avstånd och som slår allra mest mot oss som bor i Norrland. Men regeringen har betalat ut exakt noll kronor av det som skulle kompensera för de stora negativa effekter som flygskatten skulle få. Det tycker jag, fru talman, är väldigt dåligt av denna regering.

Man inför skatter. Man inför straffskatter. Man riktar spetsen mot dem som har allra mest avstånd att hantera, och man lovar sedan en kompensation som man inte ens betalar ut. Det tycker jag är svagt, fru talman.

Jag förstår ministerns svar. Han kan inte svara något annat än han har gjort, för man har inte betalat ut pengarna. Men jag skulle önska att regeringen sa: Nej, vi har insett att den politik vi bedriver slår hårt mot er i

Norrland. Den kompensation vi har lovat er för att åtminstone täcka en del av det negativa tänker vi faktiskt betala ut. Men, fru talman, det säger inte ministern i sitt svar.

Jag kan lova alla som lyssnar på denna debatt att jag i kammaren tänker jaga infrastrukturministern och regeringen, så att man betalar ut en liten, liten skärva av ersättning för de stora negativa konsekvenser som regeringens politik medför för Norrland.

Anf. 83 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Lycka till med jakten, Edward Riedl! Jag har inga bekymmer med att svara på frågor om detta. Jag är mer bekymrad över Moderaternas ointresse av att se flygets stora utmaningar när det gäller att möta klimatförändringarna eller, för den delen, det starka samhällsengagemang vi har för att flyget ska kunna fylla sin funktion.

Jag kommer ihåg hur det var när vi drabbades av Nextjetkonkursen, då fem flygplatser i Norrland – både Västerbotten och Norrbotten – stod utan flyg för att ett privat flygbolag gick i konkurs. Inom 48 timmar var jag och Trafikverkets generaldirektör på plats och hade presskonferens för att så snart som möjligt se till att flygen skulle komma upp i luften igen.

Det var marknadsregler i EU som gjorde att vi på två ställen inte hade möjlighet att omedelbart få upp trafiken i luften. Det tog ett halvår på grund av att man ville ge möjlighet för andra flygbolag i hela Europa att ge bud på de flygsträckorna enligt trafikplikten.

Jag tycker inte att det är hållbart. Jag tycker att staten har ett ansvar för att vi ska ha bra infrastruktur och för att vi ska ha bra flygförbindelser. Därför betalar vi till trafikplikten. Därför är det 183 miljoner kronor, närmare bestämt 183 313 000 kronor, som betalas ut i stöd till regionala flygplatser. Och då har jag inte räknat med de 40 miljoner kronor som finns i de så kallade länsplanemedlen. Det går alltså ut ganska stora stöd till regionala flygplatser, icke statliga flygplatser. Det är viktigt, för det är en viktig del av Sveriges infrastruktur. Detta är fakta som Edward Riedl glömmer att nämna.

När det gäller flygskatten tog ni bort stödet. Ni halverade det i budgeten. Men flygskatten var kvar. Den var inte avskaffad. Det bör man komma ihåg. Ikraftträdandet var inte förrän senare. Det hann vi förhindra. Vi tillförde medel och ska naturligtvis se till att man kompenseras i den stund det visar sig att flygskatten har negativa effekter.

Flygskatten infördes den 1 april 2018. I min värld, när man vill räkna ut effekter av en flygskatt, vill man redovisa bokslutet. Man vill se ettårs-effekten och se vilka effekter en flygskatt har haft.

För mig är det självklart. Skulle det visa sig att 61 kronor per inrikesbiljett har haft de negativa effekterna ska man ha kompensation. Vi har tillfört medel för det. Det gjorde inte Moderaterna eller Kristdemokraterna eller, för den delen, Sverigedemokraterna när de i sin budget valde att i stället dra bort stödet till de regionala flygplatserna.

Jag tror att det är viktigt att man tittar på vilket ansvar man har för att ge både ekonomiskt stöd och långsiktiga förutsättningar. Det är ett av skälen till att vi inom Regeringskansliet arbetar med en översyn av de regionala flygplatserna. De har nämligen en stor betydelse, inte minst för många mindre kommuner. Det handlar om möjligheter till kontakter med omvärlden. Det handlar om företagen och deras möjligheter till kontakter med

viktiga exportmarknader. Därför är trafikplikten viktig, och den fortsätter vi naturligtvis att värna.

I sakfrågan kan jag säga: Vi har fått in underlag. Vi bereder detta i Regeringskansliet och kommer att redovisa det när vi är klara med arbetet.

Anf. 84 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Låt mig börja med att säga, om det inte var tydligt: Allt den här regeringen gör är inte dåligt. Väldigt mycket ni gör är väldigt dåligt men inte allt. När det gäller Nextjets konkurs kunde ni ha jobbat lite snabbare, men det ni gjorde var rätt och riktigt. Det var bra. Väldigt mycket av det ni gör är dock dåligt, och det är det som vi är här för att debattera, inte regeringens få lyckträffar. Dem kan vi ta vid annat tillfälle.

Ministern säger att vi i M-KD-budgeten tog bort pengar. Det vi gjorde var att vi tog bort flygskatten halvårsvis, och vi tog bort stödet halvårsvis. Men det ministern glömmet att berätta är att man inför en skatt på 1 000 miljoner kronor. Sedan skickar man tillbaka 85 miljoner kronor och tycker att man gör något gott. Det är det jag menar är en liten skärva av kompensation till dem ute i landet som får betala priset för den politik ni bedriver. Och inte ens detta lyckas ni med. Ni avsätter pengarna, men ni betalar inte ut dem. Det är det som är problemet, fru talman.

Det är bra att ministern kan tänka sig att komma och svara. Det är väl inskrivet i grundlagen att ministern ska göra det, så det är jättebra att han vill göra det. Men jag vill att ministern och regeringen ska betala ut pengarna. Det är det jag vill. Ministern och regeringen ska betala ut kompensationen till dem som har drabbats.

Låt mig berätta hur detta har drabbat Norrland, som jag representerar. Skellefteå flygplats hade i begynnelsen, före flygskatten, ett flygbolag. Det var SAS. Flygplatsen har nu tagit reda på vad flygskatten har haft för effekter. En SAS Go-biljett kostade 694 kronor innan man konkurrensutsatte och fick in Norwegian. Man pratar om 61 kronor, fru talman, per enkelresa. Men jag ska förklara hur verkligheten ser ut för människor som ska köpa biljetterna.

När man fick konkurrens och Norwegian kom in kostade en SAS Go-biljett 449 kronor. Det var en kraftig prissänkning, eftersom det var mer än ett bolag som trafikerade. Sedan införde regeringen en flygskatt som deras egen utredning konstaterade skulle få stora negativa konsekvenser, vilket den också fick. Det gjorde att Norwegian drog sig tillbaka. Flygbranschen har nämligen små marginaler. Nu har man *ett* flygbolag, och jag kan tala om för ministern vad flygplatsen har kommit fram till vad priset per enkelbiljett är i dag. Det är 949 kronor, en fördubbling av flygpriset.

Regeringen pratar om 61 kronor. Man blickar lite hånfullt upp mot norr och säger: Det är väl inte så farligt för er. Verkligheten när Skellefteborna ska ta flyget ned till Stockholm är en fördubbling av biljettpriset, 450 kronor och ingenting annat.

Fru talman! Jag frågar återigen ministern: När tänker ni betala ut pengarna, som är kompensation för de stora problem ni orsakar för människor ute i landet? Det är ju det som detta handlar om. Det är den fråga som jag har ställt. När kommer pengarna till Norrland som ska kompensera för den politik som har udden riktad mot avstånd? Avstånd är det enda vi har gott om i det här landet. Där sätter ni in den hårdaste stöt ni kan tänka er, så att människor som har dessa avstånd inte kommer att kunna hantera dem.

Fru talman! När kommer pengarna – den lilla, lilla kompensationen för den skadliga politik som regeringen bedriver?

Prot. 2018/19:102

11 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 85 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Edward Riedl! Jag noterar att inledningen var att allt vi gör inte är dåligt. Det tackar jag för. Det är ett gott erkännande från en moderat och en mycket engagerad riksdagsledamot.

Sedan höjs ambitionsnivån och aggressionsnivån. Det kan jag beklaga. Vi kan titta på den första delen. Det är sant att Norwegian på vissa platser har valt att lägga ned. De har också startat nya linjer. Ska vi göra motsatt beräkning för de linjer som blir konkurrensutsatta när priserna sjunker? Är det också en flygskatteeffekt om det är en nyetablering av linjer? Det är en matematik som inte håller. Det borde Edward Riedl inse.

Däremot ska man naturligtvis kompenseras om 61 kronor per inrikesbiljett skulle innebära att det sker en minskning. Det tycker jag är viktigt. Det sa vi redan från början när vi införde flygskatten.

Problemet för Moderaternas del är att man inte på något sätt har kommit fram till hur flyget ska bidra när det gäller klimatpåverkan. När det gäller bilar, lastbilar, tåget, sjöfarten och säkert snart elskotrar finns det väldigt många bra förslag på hur man ska ta sitt ansvar för de klimatförändringar som sker. Men Moderaterna lyser med sin frånvaro när det gäller förslag på hur flyget ska ta sitt ansvar.

Ute i världen ser det annorlunda ut. Flera länder inför flygskatt, och det pågår en internationell diskussion om flygets klimatpåverkan.

Om vi ska klara de ambitiösa mål vi har satt upp i Sverige eller de mål som Moderaterna har ställt upp på i Klimatberedningen när det gäller nå Parisavtalets målbild har vi en hemläxa att göra, inte minst inom transportsektorn. Skälet till att jag tar upp denna tråd är att Moderaternas och Kristdemokraternas budget, som riksdagen har ställt sig bakom, inte bara innebar en minskning – en halvering – av stödet till flygplatserna i Norrland utan dessutom en brutal slakt av stödet och insatserna inom klimatpolitiken.

Jag måste ställa frågan: Har det Moderaterna som tidigare var ett parti som ville ha ambitioner på klimatområdet försvunnit nu, i Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas sällskap? Helt plötsligt lyfter man fram kärnkraften som framtidens energikälla eller gör populistiska uttalanden när det gäller bensinskatter. Jag trodde ändå att det djupt inom ett så stort och viktigt parti som Moderaterna fanns ett brinnande klimatengagemang – för att vi i Sverige ska klara vår del.

Sedan är jag tydlig med att vi naturligtvis ska kompensera för flygskatten. Detta är viktigt, inte minst i Norrland. Om det visar sig att 61 kronor per inrikesbiljett har effekt ska kompensation utgå. Detta arbete bereder vi nu.

Jag blir dock lite orolig. Fel. Jag blir faktiskt mycket orolig över att Moderaterna på fråga efter fråga nu glider ifrån ett ansvarstagande för klimatomställningen och över de uttalanden de gjorde under Klimatberedningens arbete. De lägger fram budgetförslag med minskad ambitionsnivå. De inser inte det som inte bara Sveriges ungdomar ute på gatorna inser utan väldigt många andra inser, nämligen att vi är i ett läge där vi måste se till att alla sektorer är beredda till omställning, inte minst flyget. Detta inser man inom flyget.

Flygets aktörer – företag, GKN och flygbolag – har själva nu tagit initiativ. Ihop med Svante Axelsson och Fossilfritt Sverige har man tagit fram ambitiösa program för omställning. Vid sidan om står ibland Moderaterna och tittar på. Jag tycker att ni borde komma in i matchen, Edward Riedl. Jaga mig gärna om frågan om ersättning! Den är viktig för att Sverige ska hålla ihop och för att vi ska ha goda förbindelser. Som smålänning, som inte alltid har de bästa förbindelserna ut i världen, håller jag med om denna ambitionsnivå.

Det är lika viktigt för mig som för Edward Riedl att vi har goda förbindelser i Norrland eller i andra delar av landet. Men ta ert ansvar i klimatdebatten också, och hitta inte bara skäl för att smita undan det ansvaret!

Anf. 86 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Låt mig först korrigera en del i den rad av felaktigheter som ministern står här i talarstolen och för fram. Den slakt inom klimatpolitiken i M-KD-budgeten som ministern pratar om är alltså den näst största klimatbudgeten i Sveriges historia – den näst största budget som Sverige någonsin haft på klimatområdet. Detta är dåliga klimatambitioner, tycker ministern. Det tycker jag är ett bedrövligt sätt att beskriva detta på.

FN:s klimatpanel pekar ut kärnkraften som en viktig del för att klara av klimatproblemen. Men ministern tycks inte bry sig om vad den samlade expertisen i världen tycker, utan han lyssnar hellre på andra. Det må så vara.

Problemet med regeringen, fru talman, är att man under fem år har ägnat sig åt att straffbeskatta vanliga, hårt arbetande människor runt om i landet som är beroende av bilen för att ta sig till och från jobbet, skjutsa sina barn till skolan eller ta flyget för att komma till sina möten här i Stockholm. Man har jagat dem i fem års tid med höjda skatter, och ändå ökar klimatutsläppen. Det är märkligt, fru talman, att man inte lyckas, trots att man jagar alla människor på det sättet. Detta tycker jag visar att man faktiskt inte har fog för det man säger när det gäller de höga ambitionerna, för det går helt enkelt åt fel håll.

Regeringens klimatpolitik har faktiskt ingen effekt i verkligheten. Den enda effekt den har är att den straffar människor som har avstånd att hantera, och detta tycker jag är en dålig politik, både för klimatet och för de människor som bor i detta land.

Min fråga, fru talman, kvarstår. Regeringen har infört en politik som är skadlig för stora delar av landet, inte minst Norrland. Man lovade en liten skärva i kompensation, men noll kronor har betalats ut. Jag tycker att ministern borde stå här och säga: ”Självklart kommer vi att betala ut pengarna.” Men jag tvivlar tyvärr på att det kommer att bli så.

Anf. 87 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag tycker att jag har varit tydlig. Självklart ska pengar betalas ut om det visar sig att 61 kronor per inrikesbiljett får effekt.

Det som gör mig lite oroad är att Moderaterna nu inte bara sviktar i klimatpolitiken utan uppenbarligen också börjar svikta när det gäller ekonomisk politik och ansvarstagande. Man ska vara aktsam om skattebetalarnas pengar. Det är gemensamma resurser som vi har avsatt. Det är klart att vi inte betalar ut dem på löpande räkning, utan här måste vi veta att det

finns ett underlag, att det finns en effekt. Om det finns det ska pengarna betalas ut. Detta är ett viktigt besked från regeringen.

När det gäller utsläppen har Edward Riedl fel, vill jag påstå. De utsläppsökningar vi har sett för fordonstrafiken kommer i huvudsak från lastbilar – 3 procent. Där har vi en utmaning, och fordonsindustrin har det. Jag kommer själv från denna industri och ser det ambitiösa, engagerade omställningsarbete som finns med elvägar uppe i Gävletrakten hos Lars Beckman, med biobränslen och med elektrifiering av fordonsflottan. Jag ser det också i godstransportrådet och i hela Godssverige, som nu ställer om för att flytta över en stor del av de ökade godsmängderna till järnväg och inte minst sjöfart. Och vi lyckas med detta.

Så ska vi klara de klimatmål vi har. Vi ska använda det transportsystem vi har i Sverige effektivare och ställa om fordonsflottan, vare sig det är bonus–malus, biobränslen eller andra insatser, inte minst elektrifiering. Samtidigt ska vi utveckla företagens möjligheter att använda godsmöjligheterna, inte minst när det gäller sjöfarten och järnvägen. Det är samma sak när det gäller persontrafiken, naturligtvis. Här finns stora möjligheter för oss att både klara klimatmålen och skapa lite hopp och framtidstro – att det med tekniska innovationer och elektrifiering går att hitta nya klimatsmarta lösningar.

Det är bra för jobben i Sverige, det är bra för exporten och det är bra för klimatet. Det är en bra politik som regeringen just nu bedriver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2018/19:211 om klimatlagen och mobilitet

Anf. 88 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Lars Beckman har ställt frågor till mig om förutsättningarna för mobilitet i hela landet.

Jag är angelägen om att omställningen till ett fossilfritt transportsystem sker utifrån att hela landet ska både leva och växa.

Transporterna står för cirka en tredjedel av Sveriges utsläpp, och takten i omställningen till fossilfrihet behöver öka kraftigt för att det ska vara möjligt att nå transportsektorns klimatmål. Omställningen till fossilfria transporter förutsätter att åtgärder vidtas på många plan. Det klimatsmarta alternativet behöver vara ett enkelt alternativ. Övergången till ett transporteffektivt samhälle i kombination med en ökad andel hållbara biodrivmedel och tillgång till förnybar el är viktiga delar.

Förra året beslutade regeringen om en satsning som innebär 700 miljarder kronor till Sveriges transportinfrastruktur. Det är 100 miljarder kronor mer än vad som avsattes 2014–2025 i den förra nationella planen av den dåvarande borgerliga regeringen. Vidare har regeringen bland annat beslutat om en godstransportstrategi, gett Trafikverket i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för uppförande och utbyggnad av elvägar samt infört ett reduktionspliktssystem som syftar till att minska växthusgasutsläppen.

Alla delar av samhället behöver ställa om, men förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika delar av landet, mellan människor och mellan olika

verksamheter. I delar av landet kommer bilen även fortsättningsvis att vara det viktigaste färdmedlet för längre resor, och därmed blir elektrifiering och hållbara biodrivmedel avgörande för landsbygdens omställning.

Anf. 89 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag vet inte om statsrådet och finansministern hade synkat denna interpellationsdebatt eller om det är en ren slump att Magdalena Andersson går ut i en stor intervju i Aftonbladet i dag och säger att bensinskatten kommer att höjas och att landsbygden ska kompenseras. Jag har i alla fall fått många upprörda samtal från Gävleborg med anledning av finansministerns bensinskatteutspel i dag.

Jag har frågat infrastrukturministern om Trafikverkets rapport, där man skriver att man vill minska personbilstrafiken med 10–20 procent 2030 jämfört med 2010. Man vill alltså minska personbilstrafiken, inte utsläppen, fru talman, vilket faktiskt är en skillnad.

I svaret säger statsrådet: ”I delar av landet kommer bilen även fortsättningsvis att vara det viktigaste färdmedlet för längre resor” – i delar av landet.

Fru talman! Då kommer naturligtvis frågan som jag hoppas att infrastrukturministern kan svara på i sitt nästa inlägg. Var någonstans i Sverige behövs inte bilen? I vilka delar av landet planerar regeringen för att vi inte ska ha bilar och fordon?

Jag tror i själva verket att det är så att bilen är ett fantastiskt transportmedel. Bilen behövs i hela Sverige. Jag tror att det kommer att komma nya drivmedel, som innebär att vi kommer att få betydligt mindre utsläpp. Redan i dag kan en ansvarsfull bilist till exempel köra på HVO-diesel, vilket innebär att man minskar utsläppen dramatiskt. Det sker en mycket snabb omställning i samhället i dag.

Jag skulle gärna vilja veta om infrastrukturministern delar Trafikverkets uppfattning om att personbilstrafiken ska minska med 20 procent. Att personbilstrafiken ska minska är alltså någonting helt annat än att utsläppen ska minska, vilket vi är överens om. Jag skulle gärna vilja veta i vilka delar av landet som regeringen anser att bilen inte behövs. Det blir konsekvensen av att statsrådet i sitt svar säger att bilen i delar av landet även fortsatt kommer att vara ett viktigt färdmedel.

Anf. 90 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Jag blir lite bekymrad. Det pågår mycket diskussion om landsbygden. När regeringen talar om landsbygden får man en bild av att det är glesbygden i Norrlands inland och så vidare som man talar om.

Jag kan ge ett exempel hemifrån. Jag bor inte mer än ungefär tre mil från centrala Göteborg och tre mil från centrala Borås. Trots det har jag fem kilometer till busshållplatsen. Det finns inget sätt att ta sig någonstans utan att först åka bil till busshållplatsen. Då får man parkera bilen på en pendelparkering och ha den stående där hela dagen. Det är inte speciellt många som vill det, eftersom man då sällan har någon bil kvar där när man kommer hem. Därför tar man bilen hela vägen på grund av att man ändå har börjat köra. Bilen behövs överallt.

Vi som bor på landet vet att det inte bara handlar om att ta sig till arbetet. Det handlar om att ta sig till affären för att handla, det handlar om att

ta sig till sociala aktiviteter, det handlar om att köra barn till olika saker och så vidare. Vi har många pensionärer som behöver bilen på landet, eftersom de inte kan ta sig någonstans utan bil.

Då hör vi regeringens lösning om att införa någon ny sorts reseavdrag. Men det gäller bara för resor till jobbet. De som behöver bilen till allting annat får inget reseavdrag.

Jag tycker att hela politiken är lite av ett hyckleri, alltså att jaga bilen och säga att vi ska ha mindre trafik, färre bilar och köra färre kilometer.

Trafikanalys gjorde nyligen en analys av beskattningen av olika typer av fordonsslag och kom fram till att privatbilismen är kraftigt överbeskattad, medan samtliga andra transportmedel är underbeskattade.

Det kom nyligen en rapport där det framgick att om man skulle beskatta utrikes flygresor lika hårt som man beskattar privatbilismen skulle flygskatten på en Thailandresa vara 8 900 kronor. Det visar hur överbeskattad privatbilismen är.

Kalla fakta i TV4 visade i går en repris av det stora reportaget om gaskraftverket i ryska Arktis. Vi har alltså från svensk sida genom exportgarantier bidragit till att bygga ett gaskraftverk i Arktis. Detta gaskraftverk släpper ut lika mycket koldioxid som en tiondel av det som hela Sverige släpper ut på ett år. Det tycker jag sätter bensinskatten i ett visst perspektiv.

Min fråga till infrastrukturministern är: Om han nu inser att vi faktiskt behöver ha privatbilism i Sverige, tycker han då att vi har en rimlig skattnivå på bilismen? Och hur mycket ytterligare anser han att man kan höja bensinskatten utan att folk faktiskt sätter sig på tvären? Vi har redan i dag ett bensinskatteuppror med över 600 000 personer som protesterar mot de höga bensinskatterna. Beskedet från infrastrukturministern är då att vi ska minska antalet körda kilometer med privatbilar. Jag får inte ihop detta.

Anf. 91 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att debatten handlar om klimatlagen och mobilitet. Det är ingången i denna interpellation.

Anf. 92 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag tackar Jan Ericson och Lars Beckman. Låt mig först justera några felaktigheter.

För det första är finansministern felaktigt citerad i dagens medier. Det har framgått med all tydlighet. Men väljer man att läsa rubriker i stället för att ta reda på sakinnehåll blir det så.

För det andra har jag inte sagt att personbilstrafiken ska minska radikalt. Jag kommer inte exakt ihåg vad Jan Ericson sa.

Man måste ändå i riksdagens talarstol vara noga med vad man säger och vad man påstår att andra människor har sagt eller vad regeringen har sagt.

Det finns ett citat i interpellationen som handlar om ett pm från Trafikverket. Det är ett pm som jag inte känner till. Framför allt ser jag att den stora möjligheten för oss att minska utsläppen från personbilssidan handlar om den fantastiska utveckling som vi ser inom fordonsindustrin.

Jag har själv arbetat inom fordonsindustrin tidigare. Jag är imponerad över de insatser som görs, när det gäller biodrivmedel, när det gäller effektivare motorer och när det gäller elektrifieringen av fordonsflottan. Här ligger så otroligt mycket inom räckhåll för Sverige när det handlar om att

minska utsläppen. Det tror jag är helt avgörande, eftersom oljepriset inte kommer att sjunka framöver och eftersom tillgången på olja inte kommer att öka. Det innebär att vi har en omställning att göra, gärna med biobränslen som kanske är producerade i Sverige eller med elbilar som kan drivas med el producerad från förnybara källor. Här finns en stor möjlighet för oss att klara hållbarhetsmålen och ändå se till att vi faktiskt kan minska utsläppen från transportsektorn. I den meningen är jag en teknikoptimist. Det andas inte samma optimism från Lars Beckman eller Jan Ericson; det ska ärligt sägas.

Däremot kan man konstatera att bilar också kan bli ett bekymmer i storstäders centrum i form av trängsel. Det är ett känt faktum i världens städer, och det är ett känt faktum också i Stockholm. Det är klart att i den meningen är utbyggnad av kollektivtrafik en viktig insats som behöver göras, och den görs framför allt i Stockholmsområdet med tunnelbanesatsningar och pendeltågssatsningar. Det är viktigt.

Public transport är ett av de stora taleämnena på internationella transportkonferenser nu, just för att vi måste hitta effektivare sätt att transportera människor när urbaniseringen tilltar. Jag tror att alla är medvetna om att vi kommer att kunna se denna ökning på samma sätt som vi ser andra typer av mobilitet växa fram i storstäderna, kanske inte nödvändigtvis i form av elskotrar som flera har sett och som förvisso är eldrivna och inte ger så stora utsläpp men som kan skapa en del annan irritation i stadsmiljöerna. Det har vi noterat den senaste tiden.

Jag är teknikoptimist. Jag tror att det finns goda förutsättningar för att vi ska kunna upprätthålla möjligheterna att färdas gott i vårt avlånga land. Vi som politiker har ett ansvar att se till att alla kan vara med på den omställningsresa som vi behöver göra och att vi som starkt fordonsproducerande land faktiskt klarar av att tillsammans med industrin utveckla både nya drivlinor och använda nya biodrivmedel för att klara denna omställning. Det är det som vi arbetar med i Sverige.

Moderaterna har tidigare faktiskt också varit med i detta arbete och inte suttit vid sidan om och tittat på när andra har bedrivit klimatarbete utan ställt sig bakom klimatlagen och insett att detta är viktigt för svenska företag som nu trycker på, eftersom de ser att kunder, konsumenter och världsmarknaden efterfrågar klimatsmarta transporter.

Återigen, precis som i den förra interpellationsdebatten, kan jag ana att Moderaterna nu gör en omsvängning i klimatpolitiken. Det är tråkigt att se i ett läge när Sveriges ungdomar protesterar på gatorna av oro för klimatförändringarna. Då måste vi visa politiskt ledarskap. Men i Sverige gör vi det tillsammans med aktörerna inom inte minst fordonsindustrin genom en aktiv politik som bidrar till omställningen genom elektrifieringen. Här har vi goda möjligheter att faktiskt lyckas i Sverige.

Anf. 93 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag har nu kontrollerat interpellationen, och debatten har så här långt hållit sig inom ramen för de frågor som lyfts fram i interpellationen.

Anf. 94 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag ska börja med att ta upp bensinskatten. Det är inte varje dag som riksdagsledamoten Lars Beckman står och försvarar Aftonbladet. Men jag noterar att det på Medievärldens hemsida, som jag förutsätter att

även infrastrukturministern har tillgång till, står: Det är sant att förhandlingar mellan partierna inte har påbörjats. Men det är också sant att bensinpriset höjs som en följd av indexeringen.

Detta säger den biträdande chefredaktören för Aftonbladet Eric Rosén till Medievärlden.

Det kan inte vara okänt för statsrådet att man i riksdagen förra veckan röstade för att återinföra överindexeringen av bensinskatten, vilket innebär att skatten kommer att höjas den 1 januari med minst 17 öre. Är det så att statsrådet tar avstånd från bensinskattehöjningar och kommer att verka för att ta bort överindexeringen vore det dock välkommet i höstbudgeten. Det är ju regeringen som lägger fram en budget i riksdagen.

Fru talman! Jag lämnade in den här interpellationen den 26 april. På grund av olika omständigheter har det dragit ut på tiden, och i dag är det den 11 juni. Det innebär att infrastrukturministern med medarbetare har haft gott om tid på sig att ta fram Trafikverkets pm, där man säger att man vill minska personbilstrafiken med 10–20 procent. Jag skulle gärna vilja veta om infrastrukturministern delar den uppfattningen och vill minska personbilstrafiken med 20 procent. Det är alltså någonting helt annat än att minska utsläppen, som vi är överens om ska minskas.

Jag noterar också att statsrådet svarar på min fråga i vilka delar av landet bilen fortsatt kommer att vara det viktigaste färdmedlet. Motfrågan blir var man inte ska ha bil, och då säger statsrådet Stockholms innerstad. Ja, det är möjligt; Stockholms innerstad är en mycket liten och begränsad del av Sverige, och i Stockholm finns det en tunnelbana. Men jag är helt övertygad om att bilen är av avgörande betydelse för mobiliteten i hela Sverige, fru talman.

Jag tycker att det saknas svar på den tredje frågan jag har ställt. Kommer ministern att vidta några åtgärder för att de som är i behov av personbil fortsatt ska ha den möjligheten, under rimliga förutsättningar? Jag råkar ha mycket släkt i Norrbotten. Jag har svärföräldrar som har jobbat åt Bodens kommun och Norrbottens läns landsting hela livet. De är snart 80 år gamla, och jag tycker att det är rimligt att de har möjlighet att transportera sig även fortsättningsvis, fru talman. Deras pensioner har inte höjts i samma takt som bensinpriset och dieselskatten har höjts.

De är inte heller unika på något sätt; det finns väldigt många pensionärer runt om i Sverige som nu får sin mobilitet inskränkt beroende på att de helt enkelt inte har råd att tanka och köra lika mycket som tidigare. Den som dessutom skulle vilja byta till en större bil – jag råkar ha en närstående som av fysiska orsaker behöver en stor bil för att kunna ta sig in i och ut ur fordonet – får en straffskatt i form av malus på den bil man ska byta till. Det innebär i det här fallet att man helt enkelt inte har råd att köpa en ny bil, för man har inte råd med straffskatten på 20 000 per år som tillkommer för den bil man skulle vilja byta till.

Jag menar att detta inskränker mobiliteten, fru talman. Det inskränker mobiliteten för Sveriges pensionärer. Det inskränker mobiliteten för dem som har låga inkomster. Den som kör tjänstebil klarar sig. Statsrådet från Nacka, som åker statsrådsbil, behöver inte bekymra sig om bensinskatten utan kan göra stora utspel i Aftonbladet och prata om chockhöjda bensinskatter. Men jag tycker faktiskt att vi i den här församlingen har ett ansvar att se till mobiliteten i hela Sverige. Jag tycker att det är rimligt att människor ska kunna förflytta sig.

Anf. 95 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Jag blev lite förvånad när infrastrukturministern angrep mig och påstod saker som inte stämde.

Jag utgår ifrån att infrastrukturministern står bakom sin egen myndighet Trafikverket och även känner till deras promemorior, särskilt som detta pm vad jag förstår kom förra året. Jag instämmer i Lars Beckmans fråga: Tar infrastrukturministern avstånd från Trafikverkets pm, där man faktiskt förespråkar en minskning av personbilstrafiken med 10–20 procent fram till 2030? Det borde gå att svara ja eller nej på den frågan, tycker jag.

Sedan undrar jag hur finansministern är felciterad. I Aftonbladet, eller om det nu var någon annanstans i medierna som det började i dag, säger hon alltså att det behövs fortsatta höjningar av bensinskatten. Sedan tar hon tillbaka detta och säger att det inte behövs någon höjning av bensinskatten, eller att det inte var det hon menade. Den överindexering ni tänker återinföra vid nästa årsskifte innebär dock en årlig höjning av bensinskatten, infrastrukturministern. Det *är* en skattehöjning; det går ju inte att komma ifrån det.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag får understryka att det inte är finansministern som är här för att svara på en interpellation utan att interpellationen rör infrastrukturministerns tjänsteutövning.)

Ja, men det vore intressant att höra om infrastrukturministern håller med om den här synen på bensinskatten. Det är ändå samma regering.

Vi talar som sagt även om landsbygd kontra storstad. Jag brukar då vara tydlig med att det också i storstan faktiskt är många som behöver bilen. Vi har många människor med funktionshinder som måste ta bilen, och vi har äldre människor som inte vill eller vågar åka kollektivt. Vi har människor som jobbar obekvämt arbetstid, när vi andra sover. Inser infrastrukturministern att även de måste ha möjlighet att åka bil?

Anf. 96 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Lars Beckman och Jan Ericson! Jag är förvånad över tonen, får jag säga, men detta är väl Moderaternas nya tonläge i den svenska politiska debatten. Jag inledde med att säga att jag själv kommer från fordonsindustrin. Bilen är viktig för Sverige. Jag är förvånad över att ni tror att någon tycker att någon ska förnekas de möjligheterna.

Jag blir också lite fascinerad när Lars Beckman tar upp pensionärer som ett exempel. En åtgärd som har sett till att pensionärer har fått försämrade möjligheter är ju den pensionärsskatt som ni införde, Lars Beckman. Det helt unika i att pensionärer betalar högre skatt än löntagare minskade pensionärernas möjligheter att ha råd med transporter. Vi har i samma läge kompenserat för det genom att ta bort den orättfärdiga pensionärsskatten för landets pensionärer och sett till att höja pensionerna.

Vi har också satsat på kollektivtrafik på landsbygden, och vi har gjort de största infrastrukturinvesteringarna i Sveriges moderna historia för att se till att skapa bättre förutsättningar för mobilitet. Det var nämligen det interpellationen handlade om. Och vad är mobilitet? Jo, det är vägar som går att köra på. När den borgerliga regeringen hade regeringsmakten underlät man att satsa på vägarna. Det var besparingar, och resultatet ser vi i

form av dåligt underhållna vägar i hela Sverige. Nu gör vi en satsning på 164 miljarder för att höja vägstandarden.

På motsvarande sätt underlät man även att göra satsningar på järnvägsstrukturen, med signalfel och växelfel som dagligt återkommande rubriker. Nu gör vi den största järnvägssatsningen i modern tid, för vi ser behovet av att investera. Under den tiden Moderaterna satt i regering valde man att prioritera skattesänkningar, skattesänkningar och ytterligare skattesänkningar – men inte för pensionärerna! De fick inte lika mycket skattesänkningar som löntagarna.

Återigen: Ska man ha möjlighet att vara med och ställa om Sverige – och det vill jag att hela svenska folket ska ha – måste vi föra en politik som gör att man kan klara omställningen i alla delar av landet, vare sig det handlar om biodrivmedel eller elektrifiering. Ett exempel är ju Lars Beckmans valkrets, där vi har haft ett av de världsunika testerna med elvägar. Elvägar innebär att vi skulle kunna köra tunga lastbilstransporter helt fossilfritt.

Utgångspunkten är naturligtvis att vi måste ställa om Transportsverige. Det tror jag att alla inser. Följer man Klimatpolitiska rådets rapport ser man tydligt konsekvenserna av och utmaningen för transportsektorn. Inser man detta och står bakom Klimatpolitiska rådets arbete, den klimatlag vi har haft och det arbete vi har haft i Sverige – där vi faktiskt var överens över partigränserna om vilka ambitionsnivåer som skulle gälla – är Moderaternas svaret skyldiga.

I dag har vi fått svaret att man inte vill göra någonting på fordonsidan. Man vill inte heller göra tillräckliga investeringar i infrastruktur. Man vurmar för kärnkraft och vill kanske bryta upp det som var en historisk överenskommelse om energipolitiken och som alla aktörer har sett var helt nödvändig för att någon ska våga investera industriellt i Sverige. Det kanske är så om man har pressade opinionssiffror och börjar leta nya väljargrupper att få rubriker kring, men jag tror att domen kommer att bli hård inte minst från de yngre generationernas sida. De ser behovet av att vi politiker i Sverige nu tar ansvar för omställningen.

Det ska göras på ett sätt som gör det möjligt i hela landet. Jag kommer själv från Kosta, ett litet ställe i Småland med 800 invånare. Där fanns inga flygplatser eller för den delen höghastighetståg, och där fanns inte heller utbyggd kollektivtrafik. Där var bilen nödvändig, och så är det för många i stora delar av landet. Därför måste vi göra den här resan och klara att ställa om fordonsparken, och där arbetar vi tillsammans med fordonsindustrin. Sverige kan bli världsledande. Men ska man vara med på resan måste man också titta på möjligheterna – inte sätta sig på läktaren och försöka hitta alla invändningar man kan komma på.

Anf. 97 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag konstaterar att alla ledamöter i debatten bidrar till att vidga debatten, och det kan ni väl tänka på.

Anf. 98 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag noterade att Tomas Eneroth gjorde reklam för att vi sänkte skatten fem gånger för Sveriges pensionärer under den förra mandatperioden, vilket gjorde att de hade råd att tanka bilen mer. Det var bra.

Prot. 2018/19:102

11 juni

Svar på
interpellationer

Jag noterade också att statsrådet talade om kärnkraft och om allting annat än den enkla fråga som jag och Jan Ericson ställde: Delar Sveriges infrastrukturminister Trafikverkets uppfattning, som de skriver om i sitt pm, att personbilstrafiken i Sverige ska minska med 20 procent? Den frågan går att besvara med ”ja, jag delar den” eller med ”nej, jag delar den inte”.

Jag har också frågat om ministern kommer att vidta några åtgärder för att de som är i behov av personbil fortsatt ska ha denna möjlighet under rimliga förutsättningar. När ministern nu har pratat om kärnkraft och om villkoren för pensionärerna i allmänhet vore det intressant att höra svaret på den frågan.

Jag tror att vi är överens om att bilen och mobiliteten är viktiga i Sverige, men när vi har ett skenande bensinpris och dieselpolis inskränker det mobiliteten för många.

Jag var själv och besökte Trafikverket i Gävle och frågade om vägarna i Gävleborg. Trafikverket beskrev konsekvenserna av den viktning som regeringen har. I en analys om Gävleborg har man skrivit att man kommer att vara tvungen att göra om asfaltvägar till grusvägar beroende på att man inte har tillräckligt mycket resurser för att underhålla befintliga vägar.

Man sa till och med från Trafikverket att en grusväg faktiskt kan vara bättre än en dålig asfaltväg. Jag har inte hört någon från Trafikverket föreslå att man ska göra om Essingeleden till grusväg, men om det vore bättre att ha grusvägar i stället för asfalt kan vi göra om alla vägar till grusvägar. Det är inte rimligt.

Svara gärna på de tre frågor som är ställda.

Anf. 99 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag tycker att jag har svarat på frågorna om hur jag anser att vi ska förbättra mobiliteten och hur vi ska se till att vi kan använda såväl bil som andra transportslag för att öka rörligheten.

Det ankommer inte på regeringen att hålla på och uttala sig om olika pm som Trafikverket tagit fram, men för att lugna Lars Beckman kan jag säga att regeringen inte har tagit några beslut om att vi ska minska personbilstrafiken med 20 procent.

Utgångspunkten är den omställning av fordonsparken som behöver göras samt en utbyggnad av andra transportalternativ, inte minst public transport, eller kollektivtrafiken. Inte minst Moderaterna i Stockholm, om vi tar dem som exempel, ser behovet av en omställning till effektiva transporter med vilka många människor snabbt kan färdas till sina arbetsplatser.

På samma sätt tror jag att den järnvägssatsning vi nu gör – den största i modern tid – bidrar till att vidga arbetsmarknadsregionerna. Jag tror också att den bidrar till att fler, kanske i stället för att ta bilen, kan ta pendeltåget till jobbet. Jag tror att den bidrar till att – som med det vi har gjort nere i Småland eller i Skåne, där vi satsade på Öresundstrafiken – öka denna pendling i stället för pendling med bilar. Det kanske kan bli både trafiksäkrare och klimatsmartare, förutsatt att vi klarar tillförlitligheten och att vi gör rätt investeringar.

Här är Moderaterna som vanligt svaret skyldiga i och med att de själva står bakom – eller drev igenom – ett läge med stora brister i Sveriges infrastruktur. De prioriterade skattesänkningar före investeringar i vägar och i järnvägar.

Nu får vi reparera detta. Vi gör det med investeringar på 700 miljarder över hela landet, inte minst i Lars Beckmans egen valkrets. Där gör vi stora satsningar, och jag är övertygad om att Lars Beckman tycker att det är utmärkt spenderade pengar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2018/19:102

11 juni

Svar på
interpellationer

§ 13 Svar på interpellation 2018/19:262 om Arlandas framtid

Anf. 100 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jessika Roswall har ställt frågor till mig om Arlandas framtid.

I januari 2017 presenterade regeringen *En svensk flygstrategi – för flygets roll i framtidens transportsystem*. I flygstrategin anges bland annat att ett Arlandaråd i dialog och samverkan ska ta fram förslag och en färdplan för Arlanda samt att flygets klimatpåverkan ska minska.

Arlandarådets arbete är avslutat sedan den 31 mars, och sedan den nuvarande regeringen tillträdde har rådet inte haft några möten. Hanteringen av Arlandarådets arbete är inte klar.

Anf. 101 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret, även om jag kanske inte tycker att det var så mycket till svar på de frågor jag ställde. Jag tänkte upprepa dem här.

Avser ministern att presentera Arlandarapportens slutsatser inom en snar framtid? Innebär konflikten med Miljöpartiet, som vi har sett i ett antal tidningar, att planerna för en utbyggnad av Arlanda kommer att stoppas, och vad avser ministern att göra för att föra frågan vidare? Dessa tre frågor vill jag ha svar på. Svaret som vi nyss hörde är lite svårtolkat.

Precis som regeringen skriver i sin flygstrategi har ju flyget en stor betydelse för Sverige och för Sveriges ekonomi och konkurrenskraft. Det spelar helt enkelt en stor roll.

Sverige är ett avlångt land med långa avstånd. Vi ligger där vi ligger, det vill säga i norra Europas utkant. Vi är ett exportberoende land, och vi samarbetar med länder över hela världen. Flyget är nödvändigt för väldigt många – för att få våra regioner att hålla ihop, för att få regional tillväxt och för att få människor att kunna leva och bo över hela landet.

Jag tycker också att det är viktigt att vi hela tiden påminner oss om att vi inte får ställa transportslag mot varandra. Vi behöver tala om hela resan, och där har flyget en stor betydelse.

Om jag förstod saken rätt togs flygstrategin fram för att se till att få ett mer hållbart flyg. Det var vad man sa, och man behövde ha en plan för det. Det tycker jag är bra. Jag tycker också att det är bra att strategin talar särskilt om Arlanda, som har en särskild betydelse. Det står också i strategin att Arlanda är en viktig flygplats för hela Sverige, precis som jag har sagt – för export, tillväxt, regional samhörighet och så vidare. Arlanda har helt enkelt en viktig roll i tillväxtmotorn.

I strategin säger man även att kapaciteten på Arlanda behöver byggas ut. Man tillsatte ett Arlandaråd som skulle dra upp en plan för hur Arlanda

skulle utvecklas. Även detta tycker jag är bra, men det verkar ha gått i stå. Därför har jag, och även andra, ställt skriftliga frågor till statsrådet och frågat vad som händer.

Jag har inte hört särskilt mycket. Därför hade jag de tre frågor som jag nyss ställde. Jag kan ställa dem igen:

Vad avser ministern att göra med rapporten? När ska den presenteras? Innebär konflikten med Miljöpartiet att utvecklingen på Arlanda stoppas, och hur avser ministern att gå vidare med frågan om Arlanda? Detta var de tre frågor jag vill ha svar på i dag, vilket jag inte tyckte att jag fick alldeles nyss.

Anf. 102 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Jessika Roswall, för engagemanget!

Jag tror att vi delar uppfattningen att flyget har en mycket stor betydelse för Sverige. Vi är ett litet, exportberoende land. För oss är det viktigt att komma ut på världens marknader för att kunna sälja svenska transporter, produkter och tjänster.

Flyget behövs också eftersom vi är ett avlångt land. Boende i Västerbottens inland eller i Norrbottens inland, inte minst i de fem kommuner där flygplatser eller flyglinjer lades ned efter Nextjets konkurs, blev smärtamt och tydligt medvetna om hur viktigt flyget är.

Jag fick, från regeringens sida, redan inom 48 timmar stå och redovisa hur vi skulle säkerställa att flyget kunde komma upp i luften igen. Det var viktigt både för de boende i Vilhelmina, Arvidsjaur eller Gällivare och för företagen i regionerna.

Flyget är viktigt. Det är därför vi har trafikplikt, och det är också därför vi har omfattande stöd till de regionala flygplatserna. På samma sätt är det internationella affärsflyget viktigt, och där spelar Arlanda en stor roll.

Det finns naturligtvis delar i landet där vi ser att vi med bra utveckling av järnvägssystem och annat kan ersätta flygresor. Mellan Stockholm och Göteborg föreställer jag mig att man framöver i huvudsak kommer att kunna åka tåg i stället, inte minst om vi bygger nya stambanor.

Hela arbetet med flygstrategin och Arlandarådet har handlat om att skapa förutsättningar att se vilka utmaningar som finns för den omställning som behöver göras. Till exempel tycker jag att Swedavia har arbetat konstruktivt och bra med att säkerställa att Arlanda kan bli en fossilfri flygplats i deras egen verksamhet.

Jag tror att det är så vi behöver jobba i Sverige. Jag tror att vi behöver titta på vilka möjligheter som finns att successivt se till att säkerställa att flyget klarar den omställning man behöver göra.

Just nu bereder vi frågor och arbetar med frågor om både Arlandas framtid och de regionala flygplatsernas framtid. Detta är viktigt, och jag tror att flyget självt är angeläget om att vara med på den resan. Det vittnar inte minst flygbranschens och flygaktörernas eget arbete om. Inom ramen för Svante Axelssons arbete i Fossilfritt Sverige har man tagit fram en ambitiös plan för att visa hur flyget ska klara omställningen.

Vi ser nu en minskning i antalet flygresor. Det är lite för tidigt att sia om orsakerna. Låt oss avvakta tills vi ser om det är en långsiktig trend. Men jag kan konstatera att det finns en debatt om att en del väljer andra sätt att resa. Tågåkandet ökar.

Vi har ett politiskt ansvar att både klara av omställningen och att utveckla nya resealternativ. När det gäller omställningen har regeringen tillsett och levererat en utredning om biobränsle till flyget, Biojetutredningen, som vi nu bereder inom Regeringskansliet. Den kan skapa goda möjligheter för Sverige att åtminstone under en period klara en ökad inblandning av biobränslen och på det sättet minska flygets klimatpåverkan.

På sikt har vi också Elise, ett projekt som handlar om att utveckla elflyg i Sverige. Även om det kommer att ta sin tid är det en spännande utveckling. Det kommer att innebära att flygets klimatpåverkan definitivt kan minska – förutsatt att elen kommer från förnybar energi, naturligtvis.

Vi kommer att arbeta vidare med både flygstrategin och Arlandas och de regionala flygplatsernas roll i att upprätthålla flygets viktiga funktion och att bidra till att flyget klarar av den omställning som det, precis som alla andra transportslag, behöver göra framöver. Där hoppas jag på ett gott samarbete, inte minst med Moderaterna men också med andra partier, för det är en viktig omställning som vi gemensamt behöver göra i Sverige.

Anf. 103 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Nu blev det ändå en lite mer utvecklade text. Det tackar jag för, även om jag fortfarande inte riktigt hör svaren när det gäller just hur man ska gå vidare med Arlandarådets rapport.

Jag hörde nyss en debatt där fru talmannen sa att vi ska försöka hålla oss till vad interpellationerna gäller, så vi ska inte diskutera tåg nu och kanske inte heller biobränsle, även om det ligger närmare interpellationen än de andra sakerna.

Jag delar helt ministrernas uppfattning kring reduktionsplikten för flygbränsle. Där vill jag ändå påminna om att allianspartierna har drivit på.

Som sagt kan jag hålla med om väldigt mycket som statsrådet säger, och jag hade gärna också hört det interpellationssvaret. Jag återkommer till den här frågan, eftersom det verkar finnas en konflikt om den i regeringen. Precis som statsrådet själv säger vill branschen, alla vi resenärer och alla som bor i det här landet ha svar.

I flygstrategin, som jag vill återkomma till lite grann, står det att flygets roll i transportsystemet är självklar, och om det verkar vi vara överens. Därför tycker jag att det är lite obegripligt att regeringen inte kommer med något svar när det gäller Arlanda. Ett av målen i flygstrategin är ju att Arlanda ska bli Nordens ledande flygplats. Hur ska man nå dit? Jag förstår det inte riktigt själv, och jag tror att också branschen vill ha svar. Jag håller helt med statsrådet om att branschen vill vara en del av omställningen.

Under tiden då man inte kommer vidare med detta använder flygplanen mer bränsle än nödvändigt. De cirkulerar ovanför Arlanda så att de inte kommer ned vid rätt tid, och det finns inte gater att komma fram till. Det här kostar både pengar och miljö.

Jag skulle gärna vilja ha ett tydligare svar från statsrådet.

Arlandarådet skulle ha levererat sin rapport före jul. Det gjorde man inte utan fick förlängd tid till 31 mars. Men vi har fortfarande inte sett den. Jag skulle gärna vilja höra när vi kan räkna med att vi får se den strategi och plan som Arlandarådet har jobbat med.

Återigen, statsrådet: När kommer vi att få se utfallet av Arlandarådets rapport?

Anf. 104 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Jessica Roswall! Jag uppskattar verkligen engagemanget när det gäller biobränsle. Om det sedan var ett initiativ från Alliansen, Socialdemokraterna eller Miljöpartiet spelar faktiskt ingen roll. Det viktiga är att Sverige tar ledningen när det gäller omställningen i flyget, för vi är ett land som är beroende av flyget. Vi är ett land som samtidigt inser – och det hoppas jag är brett över partigränserna – att flyget precis som alla andra trafikslag behöver ställa om. Därför är det rätt läge när flygets aktörer nu själva lite sent men till slut ändå ser nödvändigheten av att klara en omställning, precis som fordonsindustrin och andra aktörer gjort tidigare.

Vi har kapacitet och förutsättningar i Sverige. Vi har flygindustrin på plats. Vi har bolag som är engagerade och vill hitta bra sätt. Och klimatpåverkan kan ju minskas med biojet, biobränsle och reduktionsplikt. Den kan också minskas med andra smarta sätt, till exempel smarta inflygningar. Då är flygplatsers konstruktion en del och naturligtvis även regleringen av luftrummet. Det pågår en intensiv diskussion om hur luftrummet, inte minst i Europa, framöver ska kunna regleras.

Det arbete som vi har haft i Arlandarådet, som jag har lett, har varit mycket konstruktivt. Det har varit bra inspel från väldigt många av deltagarna. Det innebär att vi har skaffat oss ett gediget och bra underlag inför de processer som nu pågår.

På samma sätt som jag är angelägen om att vi tittar på hur Arlanda utvecklas är det viktigt att vi tittar på hur de regionala flygplatserna generellt i Sverige utvecklas. Vi kunde i den tidigare interpellationsdebatten höra om den oro som finns över hur flygplatser i övriga landet ska klara detta.

Det är viktigt att vi har ett perspektiv där vi förmår att hantera intresset för internationella förbindelser ute i världen och Arlandas stora betydelse i det, eller för den delen Arlandas betydelse utifrån den utveckling som vi kan ana kommer att ske med Bromma efter avtalet 2038. Det är också viktigt att vi ser flygandet som helhet och att vi upprätthåller bra flygförbindelser i inte minst, som vi nämnde tidigare, Västerbottens eller Norrbottens inland.

Regeringen arbetar med att bereda förslagen och tittar på hur vi ska arbeta vidare enligt den flygstrategi som regeringen har beslutat om och – jag ska vara formell – den förra regeringen också har beslutat om. Det är en bra flygstrategi. Den fick mycket uppmärksamhet, och den fick positivt stöd från branschen.

Nu finns utmaningar att möta i det förändrade flygandet. Det är ingen tvekan om det. Det är en utmaning för både flygets aktörer och andra. Jag tror att en nyckel är att visa på hur flyget faktiskt ska klara omställningen. Där kommer vi att bidra med biobränslefrågor och med andra insatser som behöver göras. I den meningen är jag optimistisk över möjligheten att komma fram till lösningar som har ett brett stöd och en bred acceptans.

Anf. 105 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Ja, nu finns det utmaningar, absolut. Jag glömde säga i mitt förra inlägg att jag blev glad när statsrådet i den förra interpellationsdebatten talade om ny teknik. Det tycker jag verkligen att vi ska göra även i den

här. Vi träffade några i dag och talade om framtida elflygplan och så vidare. Jag tycker att det är något som vi positivt ska ta emot.

Nu har vi utmaningar. Det är därför som jag tjarar om frågan om Arlanda, för utmaningar finns här och nu för Arlanda. Det är inte efter 2038 eller 2045, utan det är nu som det är problem. I sommar stänger stora delar av Arlanda för reparationer. Det tycker vi är bra. Men jag tror att det också kommer att visa på ytterligare brister. Som jag nämnde nyss är det förse-ningar på Arlanda, onödigt mycket bränsle släpps ut och man hittar inte gater. Vi kan inte vänta på en kapacitetsökning.

Därför hade jag gärna velat se resultatet av Arlandarådet. Nu säger statsrådet att det har varit konstruktiva diskussioner. Jag hade gärna tagit del av dem, och det vet jag att också branschen hade behövt. Det som oroar mig nu är att vi inte vet vad som händer utan står still och stampar, och interpellationssvaret som ministern läste upp här tidigare gör mig ännu mer orolig.

Jag vill avsluta med att tacka för debatten. Men jag måste varna för att jag förmodligen återkommer ifall inte statsrådet kan tala om hur vi ska komma vidare i den här frågan.

Avslutningsvis igen är det viktigt att vi tänker på alla transportslag och inte ställer dem mot varandra. De har alla sina problem att jobba med i omställningen. Men flyget vill vara med, och då tycker jag att vi behöver titta på hur alla våra flygplatser kan bli hållbara och neutrala.

Anf. 106 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Jessika Roswall! Det är ett omfattande renoveringsarbete som sker i hela Infrastruktursverige, vare sig vi talar vägar eller järnvägar eller för den delen för att stärka sjöfarten. En renovering görs också när det gäller flyget. Jag vet att ombyggnationerna på Arlanda görs på förekommen anledning, för att förbättra flödena och för att få en bättre bagagehantering. Det har varit brister där som har gjort resenärerna missnöjda. Där arbetar, såvitt jag förstår, Swedavia intensivt med att förbättra Arlandas servicegrad och arbetsmiljö men också för att klara omställningen av den egna verksamheten till fossilfritt, vilket jag tycker är viktigt.

Jag kan också glädjas åt den uppslutning som fanns regionalt när vi arbetade med den nationella planen. Tidigare pekade man kanske ut sju flygplatser i regionen som helt avgörande för flygets och regionens framtid, men nu fanns en uppslutning kring Arlandas specifika betydelse.

Arlanda har en specifik betydelse, inte bara för Stockholmsregionen utan också nationellt – för affärsflyget, för våra internationella förbindelser och som en viktig nod för stora delar av inrikesflyget. Givetvis återstår det att se hur Bromma utvecklas framöver.

Det är viktigt att vi tar vara på den positiva kraften i att flygindustrin och flygets aktörer själva tar initiativ till omställning. Politiken får här arbeta tillsammans med branschen och se vilka insatser vi kan göra för att påskynda inte minst biobränsleutvecklingen – här krävs modiga beslut – och kanske på sikt elektrifieringen. Jag hoppas på den också, teknikoptimist som jag är.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2018/19:268 om bra väginfrastruktur i hela landet

Anf. 107 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Fredrik Christensson har ställt flera frågor till mig avseende väginfrastruktur.

Regeringen beslutade den 31 maj 2018 om en ny nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029. För regeringen är det viktigt att hela Sverige ges goda förutsättningar att växa och utvecklas. Den nationella planen omfattar därför stora satsningar i hela landet på såväl nybyggnation som upprustning och underhåll av befintlig infrastruktur.

Anslaget till vidmakthållande av vägar har i den nya planen ökat till 164 miljarder kronor. Av dessa avsätts totalt 16,3 miljarder kronor för bärighetsåtgärder, vilket bland annat inkluderar åtgärder för att öka delar av vägnätets bärighet till BK4 och åtgärder för att vägnätet ska vara tillgängligt året runt samt för att anpassa vägsystemets robusthet i ett förändrat klimat.

Regeringen har även tidigare i samband med budgetpropositionen för 2016 och 2018 genomfört riktade satsningar på underhåll av vägar i landsbygd på totalt 700 miljoner kronor.

Det är också glädjande att regeringen i vårändringsbudgeten för 2019 föreslår att bidraget för drift av enskild väg ska öka med 66 miljoner kronor.

Trafikverket har regeringens uppdrag att genomföra åtgärder i vägnätet för att säkerställa god bärighet. Regeringens ökade satsningar på bärighetsåtgärder kommer att bidra till att bland annat viktiga näringslivsvägar i hela landet kommer att få bättre robusthet och i många fall även högre bärighet till följd av satsningar på BK4.

Regeringen anser att det är viktigt att näringslivet kan genomföra effektiva vägtransporter, och jag kommer att fortsätta att följa utvecklingen av bärigheten på de statliga vägarna.

Anf. 108 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag ställde denna interpellation med anledning av ett besök på väg 2097. Där arbetade en aktionsgrupp med att förbättra standarden på denna väg, som ligger i mitt hemområde Fyrbodal – Fyrstad, Bohuslän, Dalsland. Med anledning av detta besök ville jag se hur det skiljer sig åt runt om i landet vad gäller bärighet och vägar som stängs av för tunga fordon på grund av tjälrestriktioner.

Den RUT-rapport jag lät ta fram, som bygger på Trafikverkets siffror gällande tjälrestriktioner och antalet dygnskilometer som mäts i avstängd väg för tunga fordon, är ganska sorglig läsning. Vissa områden i landet är särskilt drabbade, och som riksdagsledamot för Västra Götalands läns norra, som det formellt heter, blir jag ganska bestört när jag ser att små kommuner som Dals-Ed, Bengtsfors och Färgelanda har lika mycket väg, mätt i dygnskilometer, avstängd på grund av tjälrestriktioner som Norrlandslänen Västerbotten, Västernorrland och Jämtland. Tre kommuner med totalt maximalt 20 000 invånare har alltså lika mycket problem som dessa tre till ytan stora län.

I Fyrbodal bor det totalt 270 000 människor fördelat på 14 kommuner, och man kan se att hela detta område är särskilt drabbat. Områdets stora näringar är industri, skogsnäring och turistnäring. Det är en gränsregion till Norge med mycket trafik både dit och till Värmland. Många i området bor på landsbygden och startar och avslutar sina resor på väg. De är beroende av en väl fungerande väginfrastruktur så att de tjänster som behöver levereras kan levereras i hela området. Även de människor som bor eller studerar på andra orter måste kunna ta sig hit.

Skogsråvaran, som är helt avgörande i den gröna omställningen så att vi får mer förnybar energi, måste kunna hämtas från skogen och transporteras till allt från kemiindustrin nära mitt hemområde till Värö bruk i Varbergs kommun. Just nu diskuteras en virkesterminal, och det är viktigt att virket kan tas från skogen till denna terminal i Bäckefors om så blir fallet.

Statsrådet fick några specifika frågor, men jag upplevde inte att han svarade på dem. Som riksdagsledamot för Fyrbodal tycker jag att det är olyckligt att vårt område är mer drabbat än andra områden. Jag skulle därför vilja att statsrådet utvecklar sitt resonemang kring vad han och regeringen vill göra för att det ska bli bättre. I bästa fall ska ingen behöva drabbas av tjalrestriktioner, men hur ser vi till att de områden som är särskilt drabbade i dag inte drabbas nästa vinter och vår?

Anf. 109 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag tackar Fredrik Christensson för engagemanget. Jag delar det, för jag kommer själv från mitt i Småland, där tjälskadade vägar är vardag. Jag vet hur betydelsefulla bra vägar är, inte bara för dig och mig utan framför allt för skogsindustrin och andra tunga transporter.

Detta är ett av skälen till att vi satsar 164 miljarder på vägunderhåll. Det behövs verkligen. Vi gör också en öronmärkt satsning på just ökad bärighet. Vi öppnar upp för 74-tonslastbilar på BK4 för att få effektivare och bättre transporter, och i detta ligger uppdraget till Trafikverket att stärka bärigheten ordentligt.

Vi har ju ett budgetsamarbete, och jag ser fram emot det. Här har vi lagt extra pengar, så kallade potthålspengar, för att förstärka vägar på landsbygden som har drabbats av bland annat tjälskador.

I Dalsland och norra Bohuslän finns det framgångsrika projektet Frizon. Det är ett samarbete mellan Trafikverket och skogsnäringen i syfte att underlätta för tunga transporter under tjällossning utan att orsaka alltför stora skador på vägar eller försvåra framkomligheten för andra trafikanter.

Enligt statistiken för tjalrestriktioner på allmänna vägar har Fyrbodal under 2019 inte haft mer än dubbelt så många restriktioner som Väster-norrlands, Jämtlands och Västerbottens län tillsammans. Men jag tittar gärna på RUT-rapporten, för det underlag som vi har studerat visar inte på detta.

Så långt statistiken. Det viktiga är ju vad vi gör i ett läge där vi har dålig kvalitet på vägarna. Hur säkerställer vi att vi ökar bärigheten? Ena delen är givetvis att vi tillskjuter rätt resurser, implementerar BK4 och stärker bärigheten på vägarna.

Jag tror att både Fredrik Christensson och jag är besjälade av att såväl skogsindustrin som andra tunga transporter ska kunna ta sig fram på vägarna. Det är viktigt för exportnäringen. Det är viktigt för Värö bruk och andra verksamheter i Västsverige.

Då måste vi också se till att det är rätt stråk som vi använder oss av och implementerar. Det ena är vägnätet, men låt mig ändå passa på att slå ett slag för att kombinera det med andra transportslag som behöver stärkas: möjligheterna till omlastning till järnväg eller för den delen sjöfarten.

Så arbetar vi i regeringens godstransportråd med godsstrategin. Vi tittar på hur vi kan förlänga hela vägen för till exempel skogsråvara eller andra produkter som färdas på våra vägar – från en 74-tons lastbil på en BK4-väg över till omlastning till exempelvis järnväg, eller för den delen en automatiserad hamn utmed sjöfarten för klimatsmarta transporter ut på världens marknader. Redan i dag tror jag att ungefär 90 procent av våra exportprodukter går via sjöfarten, och nu stärker vi den ordentligt.

Detta tror jag måste vara svaret på utmaningarna. Vi måste både stärka grundinfrastrukturen – där delar jag Christenssons uppfattning – och samtidigt ständigt kämpa för att också hitta nya vägar för klimatsmartare transporter ut, inte minst för våra tunga industriprodukter. Där är järnvägssatsningar och även sjöfartssatsningarna viktiga delar.

Anf. 110 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Tack, Tomas Eneroth, för det mer utvecklade svaret! Jag delar uppfattningen att vi måste se helheten i kedjan, så det är glädjande. I Dalsland, i min valkrets och mitt område, arbetar man just nu med att förbereda en omlastningsterminal för virke. Det är en viktig möjlighet för att den skog som finns där också kan transporteras vidare ut i världen eller till exempel till Värö bruk, som är i behov av det virke och de råvaror som finns i vårt område. Det är också viktigt för att stärka näringslivet och den industri som finns.

Siffrorna som riksdagens utredningstjänst har tagit fram visar hur Fyrbodalsälskilt har drabbats av tjälrestriktioner. Den aktionsgrupp som jag inledde med att tala om hade själva utifrån Trafikverkets siffror tittat på hur det såg ut 2017. Där kunde man återigen se att Fyrbodalsälskilt i Västra Götalands norra del är särskilt drabbat av avstängda vägar.

Detta är väldigt olyckligt. Åtgärder krävs med tanke på att detta område ligger i ett av Sveriges främsta industrilän och lantbrukslän. Det finns även en viktig koppling till Norge och ut i omvärlden tack vare närheten till Göteborgs hamn och så vidare.

Det handlar om att få en långsiktighet när det gäller infrastrukturen så att man håller i och håller ut. När det gäller den väg som aktionsgruppen startades kring fanns det ett beslut från 1980-talet där dåvarande Vägverket hade vägen med i plan. Den skulle tjälsäkras och också beläggas.

Så har inte skett anno 2019. Under den tid som gått har det varit både borgerliga och socialdemokratiska regeringar, och det har säkert funnits goda skäl att investera i såväl de mindre vägarna som de större stråken. Behoven är ju stora när det gäller svensk infrastruktur. Men det är klart att det påverkar de människor som bor där och som har förhoppningar om en bättre väg.

Efter att det här har varit lite medialt uppmärksammat under våren görs det nu insatser, vilket är bra. Vi får hoppas att det håller i sig så att det inte blir avstängda vägar eller tjälrestriktioner nästa år, för det drabbar de människor som bor där. När man ser bilder på de bilar och fordon som åker där och hör berättelser om hur vägarna påverkar människors möjlighet att bo, verka och driva företag i dessa områden oroar man sig för utvecklingen.

Det behövs mer långsiktighet, och därför är det viktigt att regeringen lyfter de här frågorna.

Det här handlar om allmänna vägar. Ministern skriver i sitt svar att man nu gemensamt satsar på de enskilda vägarna, och det är en jätteviktig fråga för Centerpartiets del. Om jag har hört rätt siffror är det över 1 miljon resor som startar eller avslutas på en enskild väg varje dag. De behöver ha bättre förutsättningar, för det är oftast där resor startar. Sedan kommer de till de allmänna vägarna, och såväl mindre som större stråk behöver då ha en robust infrastruktur.

Min fråga är: Vad avser ministern att göra för att vi inte nästa år ska ha så många avstängda vägar på grund av tjalrestriktioner som vi hade denna vinter, framför allt i Fyrbodalen?

Anf. 111 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Fredrik Christensson! Jag delar utgångspunkten att det ska vara säkra vägar, inte bara för industrins skull även om det naturligtvis är viktigt.

Det är därför som vi nu gör satsningar på BK4 för ökad bärighet och 74-tons lastbilar. Vi lägger 164 miljarder kronor på vägunderhåll, vilket faktiskt är den största satsningen någonsin, och det är för att det är prioriterat och viktigt. Men det är naturligtvis också en fråga om trafiksäkerhet i sig. Vägar som inte har rätt standard är osäkra och kan bidra till ett ökat antal olyckor och även allvarliga sådana.

Det jobb vi har framför oss i Sverige handlar långsiktigt också om att klimatsäkra vår infrastruktur till följd av väderförändringar. Vi kan konstatera att förra sommarens torka, hetta och bränder ledde till omfattande skador på infrastrukturen som kommer att kosta avsevärda resurser att återställa. På samma sätt säger alla rapporter att vi i vissa delar av Sverige riskerar att se översvämningar mer återkommande än tidigare. Därför måste vi klimatsäkra infrastrukturen.

Detta är ett av skälen till att det var viktigt att lägga så pass mycket som 164 miljarder kronor och sedan fördela dem jämnt över landet och göra rätt prioriteringar i nationell plan. Där hade jag i mitt arbete som infrastrukturminister möjlighet att åka runt i hela landet och lyssna in de olika regionernas prioriteringar och önskemål. I Västsverige är jag inte säker på att det var vägar, utan det var väldigt mycket järnvägssatsningar som prioriterades och som vi lyfte in som nya objekt.

Jag vill inte att vi ställer de olika satsningarna mot varandra, men jag tycker att det är viktigt att vi ser vikten av att både upprätthålla standarden i det vägnät vi har i dag och samtidigt ha förmågan och möjligheten att kunna bygga ny järnväg och öka möjligheterna för farledsfördjupning i Göteborgs hamn och på det sättet kunna frakta ännu mer gods ut på världens marknader.

Svaret är därför att vi fortsätter med den stora satsning som vi gör på vägunderhållet. Det är Trafikverket som har i uppdrag att säkra vägarna, och inte minst i Fyrbodalen föreställer jag mig att det projekt man har haft ihop med skogsnäringen bidrar till att säkra vägarna så att det blir bättre bärighet. Där finns öronmärkta anslag för att just öka bärigheten på vägarna.

Det vi behöver bli bättre på är att samordna dessa insatser med andra aktörers transportbehov. Vi ska lyssna efter näringslivets behov och se vilka nya transportkorridorer som vi kommer att behöva framöver. Det är ett av skälen till att vi i godstransportrådet har plockat in både transportköparna, industriella aktörer och olika intressen för att se vad som är det gemensamma nationella intresset.

Nyligen kunde vi tack och lov få en förändring till stånd. En husfabrik nära Piteå hamn fick tidigare transportera husdelarna på väg och järnväg i stället för att använda sjöfarten, vilket hade varit det allra smidigaste. Detta kunde till en början inte lösas på grund av att man inte hade rätt kapacitet eller möjligheter. Nu har det uppmärksammats, och nu erfar jag att man sköter dessa transporter via sjöfarten.

Det är så vi måste jobba. Det är nästan lite hands-on i olika delar av landet, där vi tillsammans med handelskamrar, olika regionala aktörer och transportköpare ser vad som är de viktigaste insatserna. Det handlar om att öka bärigheten och om att hitta omlastningsterminaler och smartare sätt att använda vår transportinfrastruktur.

Då kan vi minska klimatpåverkan. Då kan vi använda de resurser vi har effektivare, och på så sätt kan vi också minska kostnaderna för företagen och klimatpåverkan i företagens transporter. Det är precis det som vi jobbar med tillsammans.

Anf. 112 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag tycker att det här är en angelägen fråga, och det är också därför jag valde att interpellera statsrådet.

Vi kan se att det finns olika behov i olika delar av landet, och infrastrukturen är väl kanske en fråga där man aldrig blir mätt. Det kanske statsrådet själv har insett genom att arbeta med de frågorna.

Men det är viktigt att peka på några principer. Bland annat finns exemplet om en väg som sedan lång tid tillbaka har pekats ut för åtgärder, och de ska faktiskt också genomföras. Det handlar om skogen och industrin. Människor som bor och verkar på landsbygden ska kunna ta sig till jobb, studier och vidare till annan infrastruktur och kollektivtrafik. Det är helt avgörande för att de ska kunna bo och leva i hela landet.

Det är särskilt problematiskt när vissa delar av landet åsidosätts eller drabbas av yttre faktorer, till exempel dåliga vägar. Det framkommer i rapporten från riksdagens utredningstjänst, 2019:611, att särskilt mindre kommuner drabbas i Västra Götaland, i Fyrbodal, på ett sätt som kommuner inte drabbas runt om i landet. Då behövs särskilda insatser på de områdena så att de människor som bor och verkar där får bättre förutsättningar.

Jag hoppas att det är en fråga som statsrådet tar med sig. Statsrådet är alltid välkommen att besöka Dalsland och Fyrbodal för att med egna ögon uppleva vägarna där och de behov som finns ute i landet. För många människor startar värdet på landsbygden, och de behöver bra förutsättningar för att transportera sig på bra och robusta vägar, såväl enskilda som allmänna.

Anf. 113 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag har faktiskt färdats mycket på dessa vägar. Jag har, och har haft under lång tid, ett engagemang och intresse för industriell utveckling och fordonsindustrin. Jag har därför besökt regionen. Den starka industriella kapaciteten talar för att det är viktigt med bra transportmöjligheter på vägar, järnvägar och i sjöfarten.

Fredrik Christensson har två gånger lyft upp att detta är en väg som man velat åtgärda ända sedan 80-talet. Naturligtvis har det varit flera regeringar sedan dess, men det har kanske inte alltid funnits tillräckliga resurser. Nu ger vi 100 miljarder mer än vad den borgerliga regeringen gjorde till infrastruktur. Det är den största satsningen på vägunderhåll.

Låt mig ändå vara tydlig med att vi valde att låta regionerna prioritera. Då valde man i Västra Götaland och Västsverige att prioritera vissa objekt, men inte andra. Det är viktigt att se vilka prioriteringar man regionalt väljer att lyfta fram.

Låt mig vara extra tydlig. Det är inte så att Västsverige skulle vara åsidosatt eller underförsörjt med infrastrukturinvesteringar. Tvärtom görs det faktiskt ganska stora investeringar, inte minst i Fyrbodalsregionen och i hela Västsverige. Det är viktigt. Men det är viktigt inte bara för Västsverige, utan det är hela Sveriges port ut till världen. Göteborgs hamn är inte bara Sveriges utan även Norges viktigaste och största hamn, och den är helt avgörande för svensk exportnäring. Därför har det varit viktigt för mig som smålänning och transportminister att säkerställa bra investeringar också i Västsverige. De är till gagn för hela Sverige.

Jag tror att vi är överens i grunden, och jag tror också att vi båda inser att man aldrig blir mätt. Det kommer alltid att finnas önskemål om mer infrastruktur. Så är det.

Det är viktigt att vi också inser behovet av resurser för vägunderhåll och för upprätthållande av standard, även på mindre trafikerade vägar. Där verkar vi ha en delad uppfattning. Det tackar jag för.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2018/19:126 Ändring i det nordiska skatteavtalet

2018/19:136 Ett modernt public service nära publiken – villkor 2020–2025

2018/19:138 Straffet för mord

2018/19:139 Fortsatt giltighet av lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner skulle förlängas till och med *onsdagen den 18 september*.

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 10 juni

2018/19:282 Socialförsäkringssystemet för företagare

av *Hans Rothenberg* (M)

till statsrådet *Annika Strandhäll* (S)

2018/19:283 Säkerheten kring en tjänstehubb på energimarknaden

av *Hans Rothenberg* (M)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2018/19:284 Momsbeläggning av sjukvårdstjänster

av *Hans Rothenberg* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2018/19:285 Elsparkcyklar i stadsmiljöer

av *Hans Rothenberg* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2018/19:286 SJ:s biljettförsäljningskanaler

av *David Josefsson* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2018/19:287 Rekrytering av deltidsbrandmän

av *Elisabeth Björnsdotter Rahm* (M)

till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2018/19:288 Exportkreditnämndens regelverk

av *Lorena Delgado Varas* (V)

till statsrådet *Ann Linde* (S)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 juni

2018/19:731 Vegetarisk lunch

av *John Widegren* (M)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2018/19:732 E-recept i Norden

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet *Ann Linde* (S)

2018/19:733 Vardagsbrott inom handeln

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2018/19:734 Dataskyddsförordningen

av *Lars Beckman* (M)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 40 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.56,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 104 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Meddelande om frågestund	1
§ 2 Ärenden för bordläggning	1
§ 3 Svar på interpellation 2018/19:221 om föräldrastödsprogram	1
Anf. 1 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	1
Anf. 2 JOHAN HULTBERG (M)	2
Anf. 3 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	3
Anf. 4 JOHAN HULTBERG (M)	4
Anf. 5 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	5
Anf. 6 JOHAN HULTBERG (M)	7
Anf. 7 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	7
§ 4 Svar på interpellation 2018/19:225 om vaccinationer och bioterrorberedskap	8
Anf. 8 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	8
Anf. 9 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M)	9
Anf. 10 PÅL JONSON (M)	10
Anf. 11 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	11
Anf. 12 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M)	12
Anf. 13 PÅL JONSON (M)	13
Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	14
Anf. 15 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M)	15
Anf. 16 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	15
§ 5 Svar på interpellation 2018/19:232 om finansiering av behandling vid sällsynta sjukdomar	16
Anf. 17 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	16
Anf. 18 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M)	17
Anf. 19 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	18
Anf. 20 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M)	19
Anf. 21 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	19
Anf. 22 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M)	20
Anf. 23 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	21
§ 6 Svar på interpellation 2018/19:265 om bosparande för unga	22
Anf. 24 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	22
Anf. 25 LARRY SÖDER (KD)	22
Anf. 26 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	23
Anf. 27 LARRY SÖDER (KD)	24
Anf. 28 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	25
Anf. 29 LARRY SÖDER (KD)	25
Anf. 30 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	25
§ 7 Svar på interpellation 2018/19:269 om Skatteverkets minskade prioritering av brottslighet	26

Anf. 31 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	26
Anf. 32 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	27
Anf. 33 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	28
Anf. 34 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	28
Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	29
Anf. 36 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	29
Anf. 37 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	30
§ 8 Svar på interpellation 2018/19:266 om tillgången till byggbar mark	30
Anf. 38 Statsrådet PER BOLUND (MP)	30
Anf. 39 LARRY SÖDER (KD)	32
Anf. 40 Statsrådet PER BOLUND (MP)	33
Anf. 41 LARRY SÖDER (KD)	34
Anf. 42 Statsrådet PER BOLUND (MP)	35
Anf. 43 LARRY SÖDER (KD)	36
Anf. 44 Statsrådet PER BOLUND (MP)	37
§ 9 Svar på interpellationerna 2018/19:242, 243 och 245 om förflyttningen av generaldirektör Ann-Marie Begler	38
Anf. 45 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S)	38
Anf. 46 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	39
Anf. 47 LARS BECKMAN (M).....	40
Anf. 48 JAN ERICSON (M)	41
Anf. 49 PATRIK BJÖRCK (S)	42
Anf. 50 HANS EKSTRÖM (S)	43
Anf. 51 LOTTA OLSSON (M)	44
Anf. 52 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S)	44
Anf. 53 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	45
Anf. 54 LARS BECKMAN (M).....	45
Anf. 55 JAN ERICSON (M)	46
Anf. 56 PATRIK BJÖRCK (S)	47
Anf. 57 HANS EKSTRÖM (S)	48
Anf. 58 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S)	48
(forts.)	49
Ajournering.....	49
Återupptaget sammanträde	49
§ 9 (forts.) Svar på interpellationerna 2018/19:242, 243 och 245 om förflyttningen av generaldirektör Ann-Marie Begler	49
Anf. 59 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	49
Anf. 60 LARS BECKMAN (M).....	50
Anf. 61 JAN ERICSON (M)	50
Anf. 62 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S)	51
§ 10 Svar på interpellationerna 2018/19:244, 246, 247, 248, 249 och 251 om påtryckningar mot Försäkringskassan	51
Anf. 63 Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S)	51
Anf. 64 DAVID JOSEFSSON (M)	53

Anf. 65	MARIA MALMER STENERGARD (M)	53
Anf. 66	ÅSA COENRAADS (M)	54
Anf. 67	MATTIAS KARLSSON i Luleå (M)	55
Anf. 68	LARS PÜSS (M)	56
Anf. 69	IDA KARKIAINEN (S)	57
Anf. 70	Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S)	58
Anf. 71	DAVID JOSEFSSON (M)	58
Anf. 72	MARIA MALMER STENERGARD (M)	59
Anf. 73	MATTIAS KARLSSON i Luleå (M)	60
Anf. 74	LARS PÜSS (M)	60
Anf. 75	IDA KARKIAINEN (S)	60
Anf. 76	Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S)	61
Anf. 77	DAVID JOSEFSSON (M)	62
Anf. 78	MARIA MALMER STENERGARD (M)	62
Anf. 79	MATTIAS KARLSSON i Luleå (M)	63
Anf. 80	Statsrådet ANNIKA STRANDHÄLL (S)	63
§ 11 Svar på interpellationerna 2018/19:205 och 206 om kompensation till flygplatser i Norrland vid återinförd flygskatt 64		
Anf. 81	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	64
Anf. 82	EDWARD RIEDL (M)	64
Anf. 83	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	65
Anf. 84	EDWARD RIEDL (M)	66
Anf. 85	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	67
Anf. 86	EDWARD RIEDL (M)	68
Anf. 87	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	68
§ 12 Svar på interpellation 2018/19:211 om klimatlagen och mobilitet..... 69		
Anf. 88	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	69
Anf. 89	LARS BECKMAN (M)	70
Anf. 90	JAN ERICSON (M)	70
Anf. 91	TREDJE VICE TALMANNEN	71
Anf. 92	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	71
Anf. 93	TREDJE VICE TALMANNEN	72
Anf. 94	LARS BECKMAN (M)	72
Anf. 95	JAN ERICSON (M)	74
Anf. 96	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	74
Anf. 97	TREDJE VICE TALMANNEN	75
Anf. 98	LARS BECKMAN (M)	75
Anf. 99	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	76
§ 13 Svar på interpellation 2018/19:262 om Arlandas framtid..... 77		
Anf. 100	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	77
Anf. 101	JESSIKA ROSWALL (M)	77
Anf. 102	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	78
Anf. 103	JESSIKA ROSWALL (M)	79
Anf. 104	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	80
Anf. 105	JESSIKA ROSWALL (M)	80
Anf. 106	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	81
§ 14 Svar på interpellation 2018/19:268 om bra väginfrastruktur i hela landet..... 82		

Anf. 107	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	82	Prot. 2018/19:102
Anf. 108	FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	82	11 juni
Anf. 109	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	83	-----
Anf. 110	FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	84	
Anf. 111	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	85	
Anf. 112	FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	86	
Anf. 113	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	87	
§ 15	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	87	
§ 16	Anmälan om interpellationer	88	
§ 17	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	88	
§ 18	Kammaren åtskildes kl. 20.23.....	89	